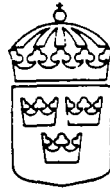

Riksdagens protokoll

1989/90:96

Torsdagen den 29 mars

Kl. 12.00–19.48

Protokoll
1989/90:96

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 23 mars.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1989/90:A31–A118 till arbetsmarknadsutskottet
1989/90:T27–T45 till trafikutskottet
1989/90:N47–N61 till näringsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Lagutskottets betänkande 1989/90:LU21
Utbildningsutskottets betänkanden 1989/90:UbU10, UbU11 och UbU17

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 28 mars

Företogs till avgörande kulturutskottets betänkande 1989/90:KrU15 samt trafikutskottets betänkanden 1989/90:TU18 och TU19 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 95).

Kulturutskottets betänkande KrU15

Mom. 1 (stöd till lokal ungdomsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 37 för reservation 1 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson.

Mom. 2 (kompensation för mervärdeskattehöjningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (handikappidrott)

Utskottets hemställan bifölls med 195 röster mot 115 för reservation 3 av Ingrid Sundberg m.fl.

Mom. 6 (jämfästlld idrott)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (inriktningen av det statliga stödet till idrottsrörelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (anslag till Stöd till idrotten)

Först biträddes reservation 6 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson med 51 röster mot 20 för reservation 7 av Alexander Chrisopoulos. 239 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 257 röster mot 54 för reservation 6 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson.

Mom. 11 (bidrag till vissa resekostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (stöd till vissa organisationer inom ridsporten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (stimulansbidrag till ridverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 21 för reservation 10 av Alexander Chrisopoulos. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 17 (stimulansåtgärder för ideellt föreningsarbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU18

Mom. 7 (fritidsbåtsregister)

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 95 för reservation 1 av Rolf Clarkson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 (förändringar av fritidsbåtsregistret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (omfattningen av färjetrafiken till Gotland)

Utskottets hemställan bifölls med 182 röster mot 120 för reservation 3 av Kenth Skärvik m.fl. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (taxesättningen i färjetrafiken på Gotland)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motionerna T627 yrkande 2 av Ulla Pettersson m.fl. och T635 yrkande 3 av Gunhild Bolander – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (trafikråd för Gotland)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 38 för reservation 4 av Elving Andersson och Hugo Andersson.

Mom. 20 (finansieringen av den särskilda sjömanspensionen)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 37 för reservation 5 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 26 (anslag till Stöd till svenska rederier)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 40 för reservation 6 av Kenth Skärvik och Hugo Bergdahl.

Mom. 27 (ett svenskt internationellt fartygsregister)

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 135 för reservation 7 av Rolf Clarkson m.fl.

Mom. 29 (värdesäkring av sjöfartsstödet)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 37 för reservation 9 av Elving Andersson och Hugo Andersson.

Mom. 30 (sjöfartspolitiska trepartsöverläggningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Elving Andersson och Hugo Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (flagglagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Rolf Clarkson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (allmänna krav på miljösäkrare fartygstransporter)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 112 för reservation 12 av Kenth Skärvik m.fl.

Elisabeth Persson (vpk) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 33 (dubbla bottnar på tankfartyg m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 76 för reservation 13 av Elving Andersson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 34 (tredubbla skott och dubbla bottnar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (förbud mot supertankrar i Östersjön)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (internationell överenskommelse om förbud mot supertankrar i Östersjön)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 39 för reservation 16 av Viola Claesson och Roy Ottosson.

Mom. 38 (anmälningsplikt för fartyg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Elving Andersson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 39 (trafikinformation)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 39 för reservation 18 av Viola Claesson och Roy Ottosson.

Mom. 42 (åtgärder för att underlätta spårning av olagliga oljeutsläpp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 44 (lotsningsfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 20 av Rolf Clarkson m.fl., *dels* reservation 21 av Viola Claesson, *dels* reservation 22 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 48 (förbud mot fartygstransporter av särskilt farliga ämnen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (miljökonsekvensanalyser)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 38 för reservation 24 av Roy Ottosson.

Mom. 51 (luftföroreningarna från fartygstrafiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (översyn av bemanningsregler m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Rolf Clarkson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (utredning om farledsverksamheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Rolf Clarkson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 55 (kompetenskrav för förare av större fritidsbåtar m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 18 för reservation 28 av Roy Ottosson.

Mom. 56 (hastighetsgräns på 15 knop för fritidsbåtar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 57 (förbud mot tomgångskörning av motorer i fritidsbåtar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 58 (sjötrafikföreskrifter och teckenförklaring till sjökort)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 19 för reservation 31 av Roy Ottosson.

Mom. 59 (översyn av sjötrafikföreskrifterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 60 (vissa sanktioner mot fritidsbåtsförare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 61 (sjösäkerhetsrådets olycksstatistik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU19

Mom. 1 (transportrådet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 37 för reservation 1 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (persontransportstödet)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 93 för reservation 2 av Kenth Skårvik m.fl.

Mom. 5 (anslag till Transportstöd för Norrland m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Rolf Clarkson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (handikappanpassning av kollektivtrafiken)

Först biträdades reservation 4 av Kent Skårvik m.fl. – som ställdes mot reservation 5 av Elving Andersson och Hugo Andersson – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 195 röster mot 80 för reservation 4 av Kenth Skårvik m.fl. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (stöd till skärgårdstrafik)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 56 för reservation 6 av Elving Andersson och Hugo Andersson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1989/90:TU20 Statens telenämnd (prop. 1989/90:100 delvis).

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att trafikutskottets betänkanden TU17 och TU21 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

7 § Köp av persontrafik på järnväg

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1989/90:TU17 Köp av persontrafik på järnväg (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 1 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till moderaternas reservation nr 7 som är fogad till detta betänkande.

Den uppfattning som uttrycks i vår motion är att SJ:s monopol när det gäller stornätet skall brytas. Vi menar att för SJ:s del – som för alla andras – är det nyttigt med fri konkurrens. Historien har gång på gång visat att det är bäst för många människor när det råder en fri, öppen och ärlig konkurrens.

Ändå är vi medvetna om att just i vad gäller fallet med SJ kan fri konkurrens i vissa lägen innebära problem. Det kan bli problem om någon skulle gå in och lägga anbud på de få järnvägslinjer i Sverige som i dag är lönsamma och bärkraftiga, och sedan inte ta ansvar för de övriga delarna som inte ger samma goda ekonomiska resultat.

Vi menar att SJ borde ta till vara de olika chanser och möjligheter som finns till att låta sig utsättas för konkurrens. Det vore nyttigt för SJ, för skattebetalarna och för hela svenska folket.

Man kan givetvis inte privatisera eller konkurrensutsätta alla verksamheter. Det går inte att privatisera eller lägga anbud på domstolsväsendet, på polisens verksamhet eller på försvaret. Dessa myndigheter får försöka effektivisera sin verksamhet utifrån de lärdomar som har dragits framför allt av de verksamheter som är utsatta för konkurrens.

Vi moderater vill inte utsätta SJ för konkurrens för konkurrensens egen skull, utan för att vi tror att konkurrens vore bra för SJ och framför allt för svenska folket.

I detta betänkande kan vi läsa om någonting som ändå tyder på en positiv framtid, nämligen om en eventuell Arlandabana, där det är tänkbart även med enskilda, privata finansiärer.

Fru talman! Nu accepterar man tydligen privata finansiärer i fråga om Arlandabanan. Jag skulle då vilja rikta en fråga till majoritetsföreträdaren: Beror detta på penningbrist eller är det fråga om ett nytänkande så, att man även framöver kommer att tillåta blandade satsningar av den här typen?

Fru talman! Jag yrkar än en gång bifall till reservation nr 7.

Anf. 2 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Jag trodde egentligen att man inte skulle behöva anmäla sig till denna debatt. Orsaken till detta är att vi tvärtom borde ha varit eniga i utskottet när det gäller den här frågan. Varför säger jag så? Jo, vi har alla ett krav på att SJ skall gå ihop ekonomiskt. Om så inte är fallet är det upp till staten att köpa den trafik som kan behövas. Det är alltså inte meningen att kostnaderna skall läggas över på länstrafiken, utan i stället skall staten gå in och bidra.

Man kan fråga sig varför jag sade att vi borde ha varit överens. Enligt mina erfarenheter utifrån fältet när jag har mött inte bara centerpartister utan även folkpartister, moderater och socialdemokrater har kritiken varit massiv mot det anslag på 618 milj. kr. som regering och riksdag har beslutat om. Antingen har man avstått ifrån, precis som nu, att köpa upp trafik och SJ säger att man då lägger ner trafiken, eller också har man sagt att det är länstrafiken som skall ta över i stället.

Detta säger jag inte enbart som centerpartist, utan jag kan läsa innantill i motioner från andra partier. Man tar där upp att principerna för kostnadsfördelning inte följs och att besluten om vilken järnvägstrafik som skall upphandlas inte blir föremål för tillräcklig politisk behandling. Det här har en socialdemokratisk ledamot från Östergötlands län skrivit.

När jag har träffat kommunalråd och landstingsråd som är "s-märkta" har de varit fullständigt eniga med övriga partier i denna kritik emot handläggningsordningen.

Vi hade en debatt här i går i riksdagen som handlade om transportrådet. Man kan i och för sig diskutera om det är transportrådet eller denna kammare som skall ha ansvaret. Om man säger att det är denna kammare som har ansvaret så hade jag trott – jag vänder mig till Jarl Lander som är majoritetens företrädare – att vi skulle ta de skrivningar som vi har fått från Svenska lokaltrafikföreningen på allvar. Den har inte gått in för detta för skojs skull. Det måste bli konsekvensen om man säger att riksdagen skall vara ansvarig

för det som behöver köpas upp. Då kan man säga att riksdagen tycker att det är onödigt att köpa upp den trafiken.

Jag vet att det finns väldigt många här, även moderater, som anser att man skall satsa på järnvägen i framtiden. Då kan vi ju inte lägga ner en mängd trafik. Är det då meningen att länstrafiken skall ta över ansvaret? Jag har sagt detta tidigare här i riksdagen, och jag vill återigen påpeka det.

Om man utanför Göteborg, Borås eller Linköping har så dåligt med arbetsplatser att man åker in till resp. ort för att arbeta, är det en lokal resa. Om däremot en riksdagsman i landet åker in till Göteborg t.ex. ifrån Kungsbacka eller åker mellan Skänninge och Mjölby, är det ingen lokal resa. Det är en anslutningsresa till riksnätet. En mängd motioner till riksdagen visar på detta förhållande.

Vi kan ta banan Gävle-Mjölby som exempel. Själv skulle jag en gång i somras åka tåg upp till Gävle, och då tänkte jag naturligtvis byta tåg i Hallsberg. Icke sa Nicke. Det gick inte. Det blev att åka över Stockholm i stället. Det är detta som det här handlar om. Det är inte länstrafiken som skall ha ansvaret.

När vi gjorde ett besök hos Örebro länstrafik fick vi oss detta förelagt och man visade hur man gör, man lägger ner trafiken. Mot den bakgrunden är självklart att detta måste vara en fråga som riksdagen i stället skall se till.

Ifrån centerns sida – vilket framgår av reservation nr 1 om köp av interregional persontrafik – har vi föreslagit att man skall öka stödet för att kunna göra köpen ute. Det är precis detta man vill från länens sida.

I reservation nr 4 har vi tagit upp en ny handläggningsordning. Det har förorsakat mycket diskussion, som jag också har deltagit i här i kammaren tidigare. När vi fattade beslutet om 618 milj. kr. visste vi egentligen inte hur mycket trafik vi skulle få för det. Sedan visade det sig av det betänkande som nu ligger på riksdagens bord att det inte räckte till den trafik som man hade tänkt sig. Det finns anbud här från SJ t.ex. om sträckan mellan Borås och Göteborg och mellan Gävle och Mjölby, som definitivt inte handlar om någon lokal trafik. Vill man ha banorna kvar i framtiden, för att bl.a. kunna ta fram trafiken till de stora stamnäten, är det självklart att det är riksdagen som måste satsa de pengarna. Det är icke länstrafiken som skall göra det. Om vi har sagt att SJ skall gå ihop, kan vi inte kräva att SJ skall göra det heller.

Vi har därför ställt krav på en ny handläggningsordning. Det förvånar mig, Jarl Lander, att vi inte är överens, eftersom George Andersson här i denna kammare har sagt att han är beredd att ta fram en sådan.

Jag vill även säga några ord om reservation nr 8, som gäller bidrag endast för tågtrafik. I denna reservation följer vi upp vad vi tidigare har sagt i frågan. Vi tycker att det är rimligt att det bara gäller tågtrafiken och att man inte skall stimulera nedläggning av tågtrafik och satsning på busstrafik.

I reservation nr 9 är det fråga om bidrag för återupptagen tågtrafik. Vi tycker att det är rimligt att på de ställen där man anser att man vill satsa på den miljövänliga trafik som det är fråga om när det gäller spårbunden trafik, borde man också kunna komma i åtnjutande av bidrag.

Låt mig också säga något om konkurrens, eftersom reservation nr 7 – som vi inte har anslutit oss till – handlar om konkurrens på stamnätet. Ifrån cen-

terns sida är vi mycket positiva till konkurrens. Det finns dock inte förutsättningar för konkurrens på en mängd ställen. så länge vi inte har byggt ut ett ordentligt stamnät här i landet. Detta har vi från centerterns sida förfäktat gång efter annan. Till årets riksdag, liksom till förra årets, har vi föreslagit 40 miljarder för att bygga ut järnvägen. Den dag vi har en utbyggd järnväg har vi också möjligheter att få en konkurrens på spåren av en helt annan dignitet än det är fråga om nu. I dag finns det i stort sett inte konkurrens någonstans, förutom på några länsjärnvägar. I Småland har man dock lyckats med att BK-tåg har tagit över.

Vi är således för konkurrens, men vi skall då också ge förutsättningar för en riktig sådan. Det gör man inte så länge man snålar på anslagen till utbyggnad av det via banverket. Vi har därför föreslagit 40 miljarder. I trafikutskottet diskuterade jag med Rolf Clarkson att vi kunde gå med på den reservationen under förutsättningar att moderaterna ställer upp på våra 40 miljarder. Då skulle det finnas en möjlighet att tänka sig en konkurrens i framtiden.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt inlägg med att rikta en fråga till majoritetens företrädare Jarl Lander. Av vilka orsaker ställer ni inte upp på vad era egna partivänner ute i landet egentligen vill? Varför ställer ni inte upp på vad vi själva har beslutat oss för? Vi har beslutat om att SJ skall vara lönsamt, att det är staten som skall handla upp den trafiken samt avgöra om vad som är regional trafik resp. rikstrafik. Det sistnämnda tror jag är mycket viktigt att vi lär oss att hålla i sär.

Arbetsresor och pendelresor skall länstrafiken svara för, men det kan aldrig bli tal om att länstrafiken skall svara för resor fram till stomlinjenätet. Skall vi ha ett bra nät i framtiden – det gäller både för gods- och persontrafik – är vi också tvungna att satsa på järnvägen nu. Vi kan inte bara lägga ner banor och ställa in en massa turer. Gör vi som det står i handlingen, nämligen att man drar in en mängd turer – t.ex. mellan Mjölby och Hallsberg, Hallsberg och Gävle, Göteborg och Borås – blir förutsättningarna för människor att kunna åka tåg mindre och mindre. Man får ta bilen i stället, och sedan fortsätter man med det. Detta är, fru talman, en järnvägs- och en miljöpolitik som vi från centern inte kan ställa upp på.

Jag ber slutligen att få yrka bifall till de reservationer som centern står bakom.

Anf. 3 STEN ANDERSSON i Malmö (m) replik:

Fru talman! Jag noterar med tacksamhet att Rune Thorén och centerpartiet är varma anhängare av konkurrens men att de i brist på likvida medel inte anser sig kunna få konkurrensen att fungera.

Anf. 4 RUNE THORÉN (c) replik:

Fru talman! Om man skall konkurrera, skall det också finnas riktiga förutsättningar för det. Så länge vi inte har dubbelspår på den lokala sidan och framför allt på stomlinjenätet är det inte möjligt att köra en riktig tågtrafik och konkurrera. Vi måste tillskapa de förutsättningarna.

I dag förekommer konkurrens på vägnätet, där man kan anlita vilket företag som helst. För att vi skall bli trovärdiga när vi går ut med ett konkurrensresonemang för järnväg är det nödvändigt att vi gör rejäla satsningar på en

järnvägsutbyggnad. Därefter kan man få en konkurrens mellan olika företag. Det kan t.o.m. bli så att företagen själva kan ha både lok och vagnar i framtiden som de kan köra med. Detta kan då regleras med en bra trafikreglering. Men, som sagt, vi har i dag ännu inte dessa förutsättningar. Det finns då enligt vår mening ingen större fördel med att diskutera konkurrens.

Anf. 5 STEN ANDERSSON i Malmö (m) replik:

Fru talman! Det är bevisat att just den fria konkurrensen skapar de förutsättningar, möjligheter och resurser som centerpartiet i dag säger att man saknar.

Anf. 6 RUNE THORÉN (c) replik:

Fru talman! Sten Andersson, vi får ta upp denna diskussion en annan gång. Jag förstår inte hur dessa möjligheter skall kunna tillskapas, att man skall få en järnväg. Vi menar ju att staten skall satsa på infrastrukturen. När man väl har gjort det, kan jag hålla med om att det kan tillskapas nya resurser genom konkurrens. Så länge det inte finns en järnväg att köra på är det helt omöjligt att konkurrera på lika villkor.

Anf. 7 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Vpk har i en särskild motion krävt att staten skall ta det fulla ekonomiska ansvaret för den interregionala tågtrafiken. I dag skall vi diskutera anslagen för denna trafik, som kallas för den icke lönsamma persontrafiken på stomjärnvägsnätet.

Vi diskuterade trafikutskottets betänkande om transportrådet i går kväll. Då handlade det mer om transportrådets funktion och frågan om transportrådet skall avvecklas och ersättas med ett annat organ med andra uppgifter. Vpk går på den linjen, att transportrådet bör ersättas med ett bättre organ.

I går kväll beskrev jag också transportrådets förkastliga agerande under 1989 i kontakterna med trafikhuvudmännen. Transportrådet och dess chef har vägrat att utgå från regionernas och länens redovisade behov. I stället har transportrådets chef styrt diskussionerna med hjälp av en egenhändigt konstruerad ekonomisk ram.

Claes-Eric Norrbom har i dessa diskussioner, i pressmeddelande m.m. påstått att regering och riksdag redan hade fattat beslut om en ram på 618 miljoner för den tid som gäller den s.k. Tågplan 90 (T90). Men det är först i dag som vi skall fatta ett sådant beslut.

Jag hoppas att den lustiga följsamhet – jag skulle vilja kalla den så – som regeringen i budgetpropositionen och också trafikutskottets majoritet har visat gentemot transportrådet, när det gäller anslaget för 1990/91, inte kommer att accepteras av riksdagens majoritet. Regeringen har råkat landa på samma summa som Norrbom använt som påtryckning på länen i sina förhandlingar förra året – 618 milj. kr. Men alla vet att den summan inte räcker om inte antalet turer i trafiken på olika banor skärs ned. Med färre turer eller med tåg som kör förbi allt fler stationer i brist på statliga insatser kommer självfallet trafiken på många banor att gå mot nedläggning.

Vpk tar konsekvenserna av den kunskap som så många här i riksdagen tycks ha – de har ju skrivit motioner om detta – och den kunskap som finns

ute i landet om behovet av järnvägstrafik. Det gäller inte bara att bevara järnvägstrafiken utan helst också utveckla den. Därför har vi föreslagit att anslaget skall höjas med 350 milj. kr.

Under decenniernas trafikpolitiska debatter har frågan ställts varför en systematisk nedläggningspolitik måste drabba det samhällsekonomiskt bästa trafikslaget, järnvägen. I dag, när miljömedvetandet har slagit rot, när Sverige har fått allt fler järnvägsintresserade medborgare, kommuner och län, ter sig en sådan politik än mer horribel än på 60- och 70-talen. Med 618 miljoner till köp för "icke lönsam" interregional persontrafik på stomjärnvägarna blir det antingen så att trafiken minskar eller också tvingas länstrafikhuvudmännen att gå in med egna pengar. Men, fru talman, detta strider mot de beslut som riksdagen fattade 1988. Det går också emot alla de diskussioner som föregick beslutet 1988. Var det inte så, Jarl Lander, att det inte skulle ske någon övervältring av kostnader från statens sida? Det är lätt att svara ja eller nej på den frågan.

I regeringens proposition saknas det en konkret och offensiv målsättning för järnvägstrafiken. Den enda ambition som är någorlunda tydligt uttryckt, när vi diskuterar det här betänkandet, är just den att fortsätta övervältringen av kostnader. Det heter också i trafikutskottets betänkande, apropå behovet av en ny upphandlingsordning, att det bör finnas "möjlighet för trafikhuvudmännen längs en bansträcka att i samråd med länsstyrelserna själva få teckna avtal med SJ om köp av tågtrafik, som har en viktig uppgift för såväl lokalt och regionalt resande som för interregionala resenärer".

Majoriteten, alltså socialdemokrater, moderater och folkpartister, står för en skrivning som kan tolkas som om det är en stor fördel för länen att få ta över kostnaderna för trafik på stomjärvnätsnätet. Titta närmare på skrivningen, skall ni få se att den är mycket märklig. Naturligtvis är förhållandet det motsatta. Många kommuner och landsting är redan inne i en mycket svår ekonomisk kris.

Med vpk:s förslag om 350 milj. kr. utöver regeringens förslag skulle trafiken kunna tryggas på många fler banor. Vi utgår från behovet av trafik och menar att enda chansen att på sikt göra fler banor lönsamma, både samhälls- och företagsekonomiskt, är offensiva statliga satsningar. Med vpk:s anslagsförslag kan både mer trafik köpas upp och mer av rullande materiel anskaffas. Det senare är också en viktig fråga. Det får man klart för sig om man talar med representanter för SJ och Svenska lokaltrafikföreningen. Med vpk:s förslag skulle alla motionsyrkanden om materiel och trafiken på olika banor som rör anslaget H6 bifallas.

Fru talman! Jag vill därför, även om det är ekande tomt i denna kammare just nu, uppmana alla som har undertecknat motioner som behandlas i detta betänkande att stödja vpk:s reservationer. Jag förutsätter att alla ni som har skrivit motioner om olika banor och pengar till trafiken på dem, är järnvägs-vänner, både när det gäller banor i era egna län och i andras.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga vpk-reservationer i trafikutskottets betänkande nr 17.

Jag skall ytterligare kommentera några andra frågor som tas upp i olika reservationer och inte enbart har med anslaget att göra.

Rune Thorén nämnde också att det är viktigt att de pengar som går till

*Köp av persontrafik
på järnväg*

länen, de bidrag som skall utgå för tågtrafik från statens sida, inte skall kunna användas till både bussar och tåg. De berörda trafikhuvudmännen har beslutat ersätta tågtrafiken med buss på sträckan Arvidsjaur-Jörn. Detta är en bandel som har diskuterats under många år här i riksdagen, därför att det finns ett behov av att bibehålla trafiken och helst trygga den för framtiden. Men eftersom centern och vpk inte har fått igenom sitt förslag att bidrag skall utgå enbart för tågtrafik, har det bestämts att tåg skall ersättas med buss på sträckan Arvidsjaur-Jörn. Vi tycker att det är en vansinnig politik, med tanke på miljön, energibesparingar osv.

I detta betänkande talas det också om en ny handläggningsordning. Vpk har tagit upp den i sin reservation nr 5. Jag ber att få yrka bifall till reservation 5.

Vi har i en särskild motion använt Dellenbanan som exempel. Dellenbanans vänner har kämpat under flera år för att återupprätta trafiken på denna bandel. Naturligtvis behövs det pengar till det. Men det handlar också om en viktig principfråga. Det nuvarande bidragssystemet innebär nämligen att driftbidrag inte kan utgå till de banor som miste sin trafik före år 1988. Dellenbanan är ett exempel på en sådan bana. Det vill vpk rätta till. Vi har tagit upp det i reservation 9, som jag också ber att få yrka bifall till.

Anf. 8 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! De olika statliga verken och företagen har ju litet olika sätt att ta det samhällsekonomiska ansvaret och ansvar socialt, säkerhetsmässigt och för miljön. Vitsen med att ha en statlig verksamhet är ju just att ha det litet bredare samhällsansvaret.

När det gäller persontrafiken på järnväg skall staten enligt ett beslut från 1988 ta sitt ansvar genom att köpa persontrafik på järnväg i stället för att i efterhand gå in med underskottsbidrag så att säga. Vitsen med att köpa persontrafik på järnväg är ju att man på det sättet kan välja just det som är bäst från samhällets synpunkt, från miljösynpunkt, från social synpunkt och från säkerhetssynpunkt osv. Idén bakom detta var naturligtvis att vi i riksdagen skulle kunna ta ställning till denna trafik från år till år. Jag har vid flera debatter med förre kommunikationsministern Hulterström fått just den frågan väl klarlagd; avsikten är just att riksdagen skall kunna ta sitt samlade ansvar genom att köpa persontrafik på järnväg. SJ däremot skall vara ett affärsdrivande företag. Man kan alltså inte ålägga SJ att ta detta bredare ansvar. Vi får därför köpa trafiken av SJ eller något annat företag som bedriver trafik – den öppningen finns ju också.

Vad har då hänt sedan 1988? Jo, det som hänt är att anslagen till dessa köp skurits ner kraftigt. 1987, året innan det trafikpolitiska beslutet fattades, anslogs drygt 1 200 milj. kr. till köp av persontrafik i form av bidrag till persontrafik på det ersättningsberättigade nätet som det då hette. 1988 hade man krympt bidraget med knappt 300 miljoner. Det låg då strax under 1 miljard. Nu är det nere i 618 miljoner.

Sedan undrar människor varför persontrafiken läggs ner. Svaret är ju enkelt: Drar man in anslagen försvinner självfallet trafiken. Det är särskilt olyckligt nu när järnvägstrafiken befinner sig i en expansionsfas. Man bygger ut verksamheten, och framför allt inom SJ har det skaffats nya förutsätt-

*Köp av persontrafik
på järnväg*

ningar att vara expansiva och framtidsinriktade. Det finns många skäl till detta: energiskäl, miljöskäl och säkerhetsskäl.

Att i det läget dra ner anslag till köp av persontrafik på järnväg på det här sättet är ju faktiskt detsamma som att undergräva de satsningar man gör på järnvägen. Det innebär att man undergräver möjligheterna att få igen de investeringar som man gör i järnvägen – investeringar som för övrigt behöver flerdubblas om de verkligen skall ge bra effekter på längre sikt.

Detta gäller inte minst den nya utvecklingen med länsjärnvägar där en del av bannätet har förts över till trafikhuvudmännen såvitt gäller trafikföringen av främst persontrafiken. Man har gått in med ett anslag för att de skall kunna driva persontrafiken fortsättningsvis. SJ fick alltså motsvarande anslag tidigare för att driva trafiken på de banorna. Nu har man gjort en konstruktion av anslaget som innebär att länstrafiken får använda anslaget till busstrafik om man så vill, bara man håller samma trafik. Detta är mycket olyckligt med tanke på den satsning som vi måste göra framöver om vi skall nå miljömålen, energimålen och många andra mål.

På samma sätt har man minskat bidragen till trafikhuvudmännen så att de inte kan återuppta sådan persontrafik som de hade året innan beslutet fattades. De kan bara bedriva den trafik som fanns då beslutet togs 1988. Detta är också en olycklig begränsning. Det är ju en tillfällighet faktiskt om trafiken lades ner året innan eller just samma år. Då har man inte tagit hänsyn till de samhällsekonomiska förutsättningarna, de säkerhetsmässiga förutsättningarna eller miljökrav och annat som borde vägas in när man tar ett samhällsekonomiskt ansvar. Handläggningsordningen när det gäller anslaget till köp av persontrafik på järnväg har flera talare kritiserat mycket starkt både i dag och i går. Som frågan hanterats hittills har riksdagen inte kunnat ta det samhällsansvar som vi hade tänkt oss ursprungligen. Riksdagen har inte i förväg kunnat veta vad man kommer att få, eftersom regeringen och regeringens förlängda arm, transportrådet, har förhandlat och bundit upp oss långt i förväg genom att träffa avtal så tidigt att det är praktiskt taget omöjligt att ändra på dem när ärendena behandlas här i riksdagen. Tidtabellerna är ju redan fastställda osv.

Med detta. fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 3, 6, 8 och 9, som miljöpartiets representanter har skrivit på.

Anf. 9 JARL LANDER (s):

Fru talman! För knappt två år sedan behandlade vi här i kammaren trafikutskottets betänkande TU1987/88:17. Det var det betänkande som var underlag för riksdagens beslut om trafikpolitiken inför 90-talet. Betänkandet antogs efter vissa justeringar och ett antal voteringar här i kammaren. Antagandet av betänkandet innebar att vi skapade nya och bättre förutsättningar för svensk järnvägstrafik – detta bl.a. genom att dåvarande SJ delades upp i ett banverk och ett affärsverk. Vi skapade också begreppen stomjärnvägar och länsjärnvägar.

Beslutet innebar vidare att staten skall köpa sådan persontrafik på stomnätet som är regionalpolitiskt önskvärd men som inte kan komma till stånd på företagsekonomiska grunder. Vidare sades att upphandlingen av person-

*Köp av persontrafik
på järnväg*

trafik på järnväg skall ske på affärsmässiga grunder och i närmare överensstämmelse med samhällets regionalpolitiska mål.

Så långt vad kammaren behandlade 1988. Nu behandlar vi åter frågan om köp av persontrafik på järnväg. Naturligt är då att vi efter olika partipolitiska värderingar har olika åsikter om för hur stort belopp sådan trafik skall upphandlas och var det är regionalpolitiskt riktigt att upphandla den.

Regeringen har föreslagit, efter förslag från transportrådet, att riksdagen beslutar att upphandla olönsam järnvägstrafik för 618 milj. kr. för det kommande budgetåret. Detta förslag bygger på de förhandlingar som transportrådet fört med SJ och trafikhuvudmännen.

Utskottsmajoriteten anser att detta är ett väl avvägt förslag. Det tryggar ett stort antal järnvägsturer som är regionalpolitiskt viktiga och där det annars inte skulle bli någon järnvägstrafik. Det ger vidare utrymme för en successiv modernisering av vagnsparken på trafiken till övre Norrland, och det ger enligt regeringen utrymme för trafiken på Gävle—Örebro som skall gå via Avesta—Krylbo. Det skall också enligt regeringen ge utrymme för fjärranslutningarna i Värmland.

Fru talman! Som jag sade inledningsvis är det vi nu debatterar alltså en frukt av vad vi här i kammaren fattade beslut om så sent som för knappt två år sedan. Dessutom var det beslutet mycket omfattande för svensk järnvägs framtid.

Att i ett sådant beslut få alla skrivningar till hundra procent riktiga är svårt. Bl.a. därför har det väl varit och är fortfarande en het debatt kring vilka järnvägssträckor som skall upphandlas och hur själva upphandlingen skall gå till. På grund av allt s.k. hemlighetsmakeri som varit om själva förhandlingarna har vissa ledamöter av riksdagen ondgjort sig över transportrådet, den myndighet som riksdagen och regeringen sagt skall sköta förhandlingarna för statens räkning.

Men, som sagt, allt blir inte perfekt från början. Detta uppmärksammade trafikutskottet redan vid behandlingen av dessa frågor under förra riksmötet. Det sades då bl.a. att beslutsunderlaget var otillräckligt, att det t.ex. var för kort tid mellan beslut i riksdagen och ikraftträdandet samt att det inte riktigt framkom i beslutsunderlaget vilka konsekvenser upphandlingen kunde ge. Nu sägs det från utskottet att det är av stort värde att riksdagen vid beslutsfattandet från början kan se konsekvenserna av sina beslut. Därför ansåg utskottet vid förra riksmötet att beslutsunderlaget måste kompletteras med sådana uppgifter. Detta gav sedan riksdagen regeringen till känna.

Regeringen har nu gett transportrådet i uppdrag att ta fram en förändrad handläggningsordning för upphandlingen, en upphandlingsordning som i framtiden skall ge trafikhuvudmännen större möjligheter att påverka vad som skall upphandlas. Trafikhuvudmännen skall företräda det samlade intresset för regionernas järnvägstrafik.

I de reservationer som har fogats till betänkandet sägs det att några planeringsramar för den framtida upphandlingen inte skall läggas fast innan översynen är klar. Det är i och för sig riktigt, det anser även vi från majoriteten. Man skall inte föregå utredningar och fatta beslut om sådant som sedan kanske måste revideras helt.

Men det måste vara klart vilka budgetmedel som skall gälla för upphand-

ling för det kommande året, om vi överhuvudtaget skall ha någon järnvägs- trafik som är regionalpolitiskt motiverad men inte affärsmässigt försvarbar.

Det är därför som utskottsmajoriteten föreslår att riksdagen skall besluta om föreslagna planeringsramar för det kommande budgetåret och därefter avvakta den förestående översynen, innan det fattas beslut om förändrade villkor för upphandlingen.

Det trafikpolitiska beslutet, som riksdagen fattade 1988 och som jag tidigare nämnde, innebär att det är SJ som har trafikeringsrätten på stomnätet. Men även regional trafik, driven av länshuvudmannen, kan ske på stomnätet, och länshuvudmannen bör ha möjlighet att köpa den trafik han själv anser vara mest gynnsam för regionen. Om denna trafik i dag inte drivs av SJ kan det bli problem med trafikeringsrätten. Men regeringen har uppmärksammat detta. Det uppmärksammades även vid behandlingen av samma ärende från trafikutskottet vid förra riksmötet. Regeringen har även påpekat att möjligheten finns att i begränsade utsträckning tillåta konkurrens på stomnätet.

Moderater och folkpartister anför i reservationer som är fogade till betänkandet att stomnätet skall öppnas helt. Det säger vi från utskottsmajoriteten bestämt nej till. Då skulle russinlockandet i svensk järnvägstrafik verkligen komma i gång. Utskottsmajoriteten anser inte heller att infrastrukturen är sådan att trafiksäkerhet och trafiklösningar ger möjlighet till en vidgad eller fri konkurrens på stomnätet.

Fru talman! Det måste vara upp till varje trafikhuvudman att själv få avgöra hur bidragen skall användas. Det är huvudmännens uppgift att bedriva kollektivtrafik inom regionerna, och det är huvudmännen som har det ekonomiska ansvaret för den. Om det mellan två orter skall gå tåg eller buss skall, enligt min mening, inte riksdagen så att säga slå trafikhuvudmännen i huvudet med, utan det är viktigt att regionen själv får bestämma hur den kollektiva trafiken skall fungera.

Med det anförda yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande på samtliga punkter.

Anf. 10 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Ja visst, Jarl Lander, är vi i utskottet ense om mycket. Vi från centern har tagit initiativet när det gällde uppdelningen på banverket och SJ. Likaså tog vi initiativet när det gällde länsbolagen, vilket vi tyckte var bra.

Vi har i utskottet även varit ense om, som jag sade, att SJ skall gå ihop ekonomiskt. Men uppfattningarna skiljs åt när det handlar om att trafiken skall köpas. Det framgår även av utskottsbetänkandet att det inte var säkert vad detta kunde vara värt. Om vi är på det klara med att det finns något som heter rikstrafik och något som heter lokaltrafik är det ju riksdagen som skall bedöma om den vill satsa på rikstrafiken. Det visade sig vid upphandlingen, vilket även framgår av utskottsbetänkandet, att pengarna inte räckte. I en tabell redovisas, om jag minns rätt, ca 50 milj. kr. Det fanns ytterligare pengar när det gäller Blekinge kustbana och andra områden. Vi från centern har räknat ut att det även med sovvagnstrafiken skulle innebära 140 milj. kr.

Jarl Lander försöker klara sig genom att säga att han har respekt för att vi politiskt kan ha olika värderingar. Även jag har respekt för det. Men som

jag sade tidigare tyckte jag att det var ett onödigt inlägg från min sida, eftersom vi borde ha varit överens från början. Varför sade jag det? Jo, därför att det i grunden egentligen inte finns några politiskt olika värderingar i fråga om detta ute hos folket. När man träffar SLT:s företrädare, kommunalråd, landstingsråd eller andra människor som är verksamma i kommunerna, visar det sig att de, oavsett om de är moderater, folkpartister eller socialdemokrater, talar precis samma språk. Men då måste det vara något fel – och tyvärr gäller det inte bara socialdemokraterna utan även folkpartiet och moderaterna – eftersom det verkar som om det inte finns något samband mellan den kommunala sidan och rikssidan. De som jag har talat med har nämligen precis samma uppfattning om detta, de är beredda att vara med och betala lokaltrafiken. Men enligt en socialdemokratisk motion är det fråga om att man verkligen inte skall lasta över kostnaderna för riksresor, som jag kallar det, på länstrafiken.

Detta har alltså socialdemokratiska ledamöter från Östergötland tagit upp i en motion. Samma sak säger folkpartister och moderater. Jag vill med anledning av detta fråga Jarl Lander: Hade det då inte varit rimligt om socialdemokraterna hade så att säga ställt upp med dessa pengar? Jag vill även fråga företrädare för folkpartiet och moderaterna varför de inte har stöttat sitt eget folk som hade denna uppfattning, dvs. att det som inte är lokaltrafik skall riksdagen fatta beslut om. I sådana fall kan jag ha respekt för att man säger att en viss trafik skall läggas ned, eftersom den inte fyller någon funktion. Men detta stämmer inte heller riktigt.

Jag vill vända mig till folkpartisterna och även till socialdemokraterna. De har i varje fall sagt att de vill satsa på en framtida järnväg. Det är naturligtvis huvudlöst att i dag upphöra med en stor del av trafiken eller dra in turer, vilket jag tidigare har redovisat, så att folk i stället börjar åka mer bil. Om vi så småningom får en bättre järnväg och bättre tåg, då har folk redan vant sig vid att färdas på ett annat sätt.

Det är därför viktigt att försöka se in i framtiden litet grand och ta reda på vilka förutsättningar en viss bana har. Jag tog som exempel banan Gävle–Mjölby. Självfallet har denna bana en stor uppgift t.ex. på sträckan Gävle–Hallsberg för en göteborgare som inte behöver åka till Stockholm för att komma till Gävle. Stockholm har ju en mängd problem i dag, både när det gäller persontrafik och godstrafik. Det börjar bli trångt. Då skall dessa möjligheter naturligtvis utnyttjas. På samma sätt förhåller det sig naturligtvis på sträckan Falköping–Nässjö. Är det fråga om lokaltrafik? Icke. Den innebär att smålänningar och västgötar kan ta sig till Stockholm antingen via Falköping eller via Nässjö. Det handlar inte alls om att länstrafikbolagen skall betala. Här tycker jag alltså att ni inte är logiska när ni inte följer upp vad ert länsfolk har sagt från både moderat, folkpartistiskt och socialdemokratiskt håll.

Än en gång, fru talman, får jag säga att jag är litet besviken att behöva göra dessa inlägg, eftersom vi faktiskt i stort sett politiskt är ense ute i landet om vad riksdagen skall ta ansvar för och vad den skall ta fram medel för och vad länstrafikbolagen skall göra. Men när man sedan kommer till denna kammare följer man inte upp det och står inte för det utan börjar föra en annorlunda politik än den Jarl Lander sade att vi från början var överens

Anf. 11 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jarl Lander säger att det är helt naturligt att vi har olika uppfattningar i dessa frågor. Ja, självklart, det skulle annars vara något slags överslätande politik som inte alls visade vilken ideologi var och en står för. Men, Jarl Lander, det icke naturliga i sammanhanget borde vara att socialdemokrater och moderater är de två partier som kommer överens i den ena trafikpolitiska frågan efter den andra. Jag tycker att det skulle vara pinsamt att vara socialdemokratisk trafikpolitiker.

Det visar sig att moderaterna får allt färre frågor och krav att skriva reservationer på, för det finns inget utrymme för det längre. Vad är skälet till det? Jo, det är den stora förändring som inleddes i och med 1988 års beslut. Det var *inledningen till de privatiseringar som vi ser i dag* mycket tydligt i regeringens senaste proposition. Är det naturligt för socialdemokraterna i dag att bedriva en politik som säger ja till den ena gamla moderatmotionen efter den andra? Där skulle jag vilja ha en kommentar från Jarl Lander. En annan punkt där jag skulle vilja ha ett förtydligande från Jarl Lander är hans resonemang om russinplockandet. Det var en lustig benämning. I vpk:s stora trafikpolitiska motion, som vi skrev färdig i måndags, med anledning av bilagan, som det numera kallas, till trafikpolitiken i näringspropositionen, säger vi just att det inte finns anledning att, som regeringen nu vill göra, öppna dörrar för att släppa in de stora bolagen, kanske bilindustrier, Johnsonkoncernen och Asea Brown Boveri, för att äga det som hela svenska folket har ägt tidigare i stomjärnvägsnätet. Precis tvärtemot vad Jarl Lander säger är det de godaste russin i stomjärnvägs-kakan som vi kommer att släppa ifrån oss så småningom. Det är det som det går att göra lönsamt. Den saken är klar att det går att göra svensk järnvägstrafik lönsam både samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt. Jag vill dessutom säga att all svensk järnvägstrafik, *den elektrifierade allra helst, är samhällsekonomiskt riktig trafik* därför att den sparar och räddar miljön och att den är energisparande. Men det är tydligen helt nya kriterier som gäller för socialdemokraterna i dag.

Jag har i min hand ett TT-meddelande där man talar om inriktningen mot privatiseringar, mot uttunning av regionalpolitiken, vilket visar sig i den stora regionalpolitiska propositionen, och om indirekt stöd till olika järnvägar. Jag tänker mest på Blekinge kustbana som på transportrådets initiativ och förslag har klassats om till en länsjärnväg men som trots detta inte får några pengar. Det strider helt klart mot de beslut som vi har fattat i riksdagen och den principöverenskommelse som träffades 1988. I stället för att gå in på detaljer i principöverenskommelsen skall jag tala om vad som står i TT-meddelandet.

Rune Molin intervjuades om vilka regioner som skulle få stöd och varför det var en så stor förändring i den regionalpolitiska propositionen:

”Förslaget innebär att de regionalpolitiska satsningarna koncentreras till de områden som har störst behov, säger industriminister Rune Molin.

Enligt Molin innebär det också att Sverige nu får en EG-anpassad regio-

*Köp av persontrafik
på järnväg*

nalpolitik. Därför har antalet stödområden skurits ned och alla tankar på nya områden i södra Sverige lagts i papperskorgen.

Jag tror att det här förslaget skulle accepteras av EG. Men hade vi gjort även andra regioner till stödområden hade de troligen sagt nej, säger industriministern.

Underförstått: Blekinge och Småland har inte tillräckligt stora problem – – enligt EG:s normer – – .”

Jag tror att detta är förklaringen att Blekinge kustbana helt enkelt håller på att sopas bort. Blekinge kustbana är närmast en symbol i det här läget för kampen av en väldigt aktiv befolkning för en bana som fram till den 18 januari tillhörde stomjärnvägsnätet.

Det är kanske inte så märkligt att vi inte är överens om trafikpolitiken, Jarl Lander. Med den här inriktningen på politiken kommer järnvägen att få allt svårare att klara sig. Jarl Lander påstod att järnvägen i och med 1988 års beslut har fått nya och bättre förutsättningar. Detta är inte sant! Vi står här och diskuterar de 618 miljoner som också kom till genom falska premisser och en konstruktion av transportrådet. Regeringen följer snällt med, trots att alla vet att det inte alls motsvarar de jättestora behov som finns för att rädda kvar trafiken på stomjärnvägsnätet.

Gärna, Jarl Lander, ett förtydligande dels när det gäller det naturliga resp. onaturliga i samarbetet mellan socialdemokraterna och moderaterna, dels när det gäller russinplockande – vilka russin och vem är det som skall få dem?

Anf. 12 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jarl Lander sade att vi har olika politiska värderingar. Detta är naturligtvis sant. När jag tittar på vad som står i det trafikpolitiska beslutet från 1988 och efter de förtydliganden som jag sedan fått i ett antal debatter av Hulterström i fråga om nivån för köp av persontrafik på järnvägen och principen för hur det skall gå till måste jag säga att socialdemokraterna sysslar med svek här i dag. Det är ett svek vad gäller ambitionsnivån.

Meningen var ju enligt Hulterström och enligt vad jag kan läsa i det trafikpolitiska beslutet från 1988 att man skulle höja ambitionsnivån, utveckla järnvägstrafiken och få den bättre, inte skära ner och strypa den i stora delar av landet. Principen skulle vara att vi i Sveriges riksdag skulle fatta bra beslut om vilken sorts persontrafik på järnvägen vi skall köpa, ta det samhällsekonomiska ansvaret och på det sättet ta det breda samhällsansvaret. Inte heller den principen har fullföljts. Jag kan bara beklaga socialdemokratin i denna fråga och yrka bifall än en gång till de fyra reservationer som vi står bakom.

Vi har alltså bedömt att man måste höja anslaget med ungefär 250 milj. kr. för att komma något så när i balans med de minimibehov som finns ute i landet. Skulle man komma upp till den nivå som vi hade 1988 skulle man egentligen gå ännu högre, men med tanke på att man genom uppköp i förväg kan få en effektivare användning av pengarna behöver man inte gå upp till exakt samma nivå utan kan stanna något lägre och göra en effektivisering. Dessa 250 miljoner kräver vi i reservation 3.

Anf. 13 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Till Jarl Lander vill jag säga att vi många gånger har framhållit – och jag betonade det också i mitt anförande – att vi inte vill medverka

till en politik där man plockar bort russinen ur kakan. Sedan står faktiskt Jarl Lander här i riksdagens talarstol och påstår att vi vill göra det. Men det går alltså bra att läsa det gamla protokollet. Den politiken står vi inte bakom. Vi vill ha utökad konkurrens, men vi inser även att det i vissa fall kan innebära en del problem. Att beskylla oss för någonting annat tillhör inte debattetikens allra största höjder.

Rune Thorén fick sedan chansen att i sin replik mot Jarl Lander anlägga litet populistiska synpunkter på moderat- och folkpartipolitik. Det är möjligt att vi inte har samma förmåga som Rune Thorén att lyssna på våra kommunalmän och kommunalkvinnor. Men det beror oftast, fru talman, på att vi inte alltid anser oss ha de ekonomiska resurserna. Tydligen har vi en annan räknemaskin än vad Rune Thorén har. Vi får ofta krav från våra kommunalt förtroendevalda. Ibland säger vi ja, ibland tvingas vi på grund av realiteter säga nej. Jag är faktiskt förvånad om centerpartiet säger ja till alla krav som kommer från kommunsektorn. Kan ni åstadkomma de pengarna – lär då oss andra det, för det skulle faktiskt vara till stor fördel för oss!

Anf. 14 RUNE THORÉN (c) replik:

Fru talman! I det stora sammanhanget är det ändå fråga om mycket små pengar. Moderaterna brukar alltid säga att saker och ting skall gå ihop. Man räknar med ett framtida järnvägsnät som eventuellt skulle kunna bli utbyggt för 40 milj. kr., som SJ och vi i centern säger. Förutsättningen för att detta stomnät skall bli bärkraftigt är ju att det också finns folk som kan komma dit. Vi menar att det är viktigt att se till att, som jag har sagt, folk skall kunna åka på exempelvis järnvägen mellan Gävle och Mjölby. Det skall finnas flera möjligheter att åka – via Nässjö, Jönköping osv. Då skall man inte nu börja med att lägga ned tågtrafik. De här pengarna är ju en verklig investering för framtiden. Då kan riksdagen avhålla sig från att ge några s.k. subventioner, och vi kan i stället få en bärkraftig egen järnväg. Det borde väl stämma väl överens med vad även moderaterna tycker.

Sedan vill jag säga till Sten Andersson i Malmö att det inte var så att jag passade på i något slags replik till Jarl Lander. Eftersom talarlistan är slut, är det fråga om inlägg varje gång, inte replik.

Anf. 15 STEN ANDERSSON i Malmö (m) replik:

Fru talman! Det här var mycket om ingenting, Rune Thorén. Jag bara noterar att jag har lärt mig att två plus två är fyra. Tydligen har Rune Thorén en annan uppfattning.

Anf. 16 RUNE THORÉN (c) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag begärde repliken – att det blev mycket på ingenting. Mycket, det var vad jag sade, och ingenting var det som jag begärde repliken på – det var alltså vad Sten Andersson i Malmö sade.

Anf. 17 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Jag skall försöka svara på en del av de frågor som har ställts med anledning av vad jag sade i mitt förra anförande.

*Köp av persontrafik
på järnväg*

Rune Thorén säger att vi är ense om mycket, och det är vi ofta i trafikutskottet – det är inget tvivel om det. Problemen kommer när saker och ting kostar pengar. Då finns det vissa partigrupperingar i utskottet som har mycket pengar som helst. Och det är, Viola Claesson, kanske en förklaring till att det tyvärr blir så att det är vi socialdemokrater och moderaterna som får stå för majoritetens yttrande i utskottet. Rent partipolitiskt kan det naturligtvis kännas litet störande, det kan jag hålla med Viola Claesson om. Men vi anser att vi måste ta det ansvar som ligger på socialdemokratin – att vi inte skall ta alla pengar från omsorg osv. och lägga dem enbart på trafikpolitik.

Frågan varför moderaterna kanske stöttar socialdemokraterna i detta sammanhang svarade ju Sten Andersson i Malmö på förut. De tycker att de också känner ansvar för ekonomin – vilket kanske vissa andra partigrupperingar inte gör. Det är då som det blir så lätt att tillmötesgå alla de krav som kommer från olika regioner.

Rune Thorén säger att vi är överens ute i länen. Ja, naturligtvis. Varje län är överens för sin del. Men sedan skall vi sammanfatta synpunkterna och komma överens över hela landet. Och har vi då inte, Rune Thorén, en kassakista där det rinner till hur mycket som helst, då får man sätta en gräns för hur mycket pengar som kan användas till köp av olösam järnvägstrafik. Och då tycker vi från trafikutskottets majoritet att nivån 618 miljoner kronor innebär ett väl avvägt förslag.

Viola Claesson ondgjorde sig över att man börjar prata om russinplockande. Sten Andersson säger också att moderaterna inte skall hålla på med något russinplockande. Men vissa banor och vissa bandelar är ju en mycket god affär för affärsverket SJ. Och naturligtvis har SJ en form av monopolställning i och med att vi har gett SJ trafikeringsrätten för stornätet. Genom att SJ har vissa lönsamma banor kan man också kompensera sig för trafiken på de icke lönsamma banorna. Släpps konkurrensen fri på det sätt som Sten Andersson talar om, skulle det betyda att konkurrenterna kommer in där det är lönsamt. Men när moderaterna nu säger att de inte skall gå in och plocka några russin är det mycket bra, för då kommer konkurrenterna och trafikerar järnväg på de sträckor där det inte är så lönsamt. Då kanske det kan vara väldigt intressant med fri konkurrens på stornätet.

När det gäller Blekinge kustbana vill jag bara säga att i den proposition som ligger till grund för det betänkande vi nu behandlar står klart och tydligt att Blekinge kustbana behandlas i annat sammanhang. Det finns ingen anledning att ta upp kammarens tid med den saken nu.

Anf. 18 KENTH SKÅRVIK (fp):

Fru talman! Rune Thorén är på alerten i dag, det märker vi. Han vill gärna få upp oss här i talarstolen, även om det är många som inte tycker om att vi tar till orda som extra talare.

I princip håller jag med Rune Thorén när han talar om den trafik som berör den kommunala och landstingskommunala biten. Det är bara så, precis som har sagts här, att om vi inte anser att vi har pengar till detta just nu, så skall vi inte heller gå ut och lova någonting som vi inte kan stå för i framtiden. Det hör till bakgrunden. Jag tror att vi lyssnar precis på samma sätt som cen-

terpartiets riksdagsledamöter på de kommunala och landstingskommunala politikerna.

Vi har i dagarna väckt motioner som behandlar infrastrukturen, järnvägspolitiken och investeringarna i framtiden. Där har vi tagit fram ett finansiellt program för att kunna lösa problemen när det gäller järnvägspolitik och byggnad av järnvägar i framtiden. Jag hoppas, Rune Thorén och centerpartiet, att vi skall kunna samsas och visa vad vi vill göra med järnvägen och dess utbyggnad i framtiden. Det finns, tror jag, stora möjligheter för att vi skall kunna enas i utskottet om att sätta till pengar för investeringar i järnvägen. Och jag hoppas att Rune Thorén och ni andra är lika mycket på alerten när det gäller att visa er vilja då. Men att lova någonting när man inte har pengar, det vill vi inte vara med om.

Får jag också vända mig till Jarl Lander när det gäller den s.k. russinplockningen, som har blivit ett nytt begrepp. Jag vill säga precis tvärtom, och jag vill då hänvisa till BK-tåget i Småland, som ju faktiskt övertar bitar som SJ inte vill köra på. Jag tror inte att det blir så i fortsättningen att det bara är russinen man plockar ut om konkurrensen släpps fri, utan man kommer att se till att järnvägen fungerar på just sådana sträckor som Rune Thorén tog upp. På den privata sidan vill man vara med och köra, konkurrera och ge en god kvalitet på järnvägen.

Jag tror även att socialdemokraterna kommer att inse detta med tiden. Socialdemokraterna har en viss förmåga att efter hand anta resonemang och förslag som vi har fört fram och se till att de blir deras egna.

Anf. 19 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Det var nästan fruktansvärt att höra Jarl Lander säga att socialdemokraterna ute i landet känner ansvar. Socialdemokraterna ute i landet har inte den uppfattning som Jarl Lander här för till torgs. Jag skulle vilja fråga en resenär från Borås som helt plötsligt tvingas börja åka riksväg 40 till Göteborg, därför att tågturen har dragits in, om han tycker att det är en ansvarsfull politik. Eller fråga länstrafikens ordförande i Örebro län, som är socialdemokrat, om det är en ansvarsfull politik att dra in linjer!

Man kan naturligtvis säga, som både Jarl Lander och Kenth Skårvik, att det just nu inte finns några pengar och att det inte går att göra någonting. Ja, det resonemanget går att föra ibland, men inte i detta fall. Om man börjar dra in turer eller, ännu värre, lägger ner spår är det sedan inte enkelt att komma tillbaka.

Jag kände inte att det fanns olika meningar mellan Kenth Skårvik och mig, utan vi tror på en framtid för järnvägen. Om Jarl Lander och socialdemokraterna inte tror på det, kan jag ha förståelse för att de tycker och gör på detta sätt. Men om de tror på det, måste de se till att folk har möjligheter att fortsätta att åka tåg. Då måste vi göra de reella satsningar som jag hoppas att en bred majoritet så småningom kommer fram till är nödvändiga. I annat fall blir vi inte trodda när vi går ut och pratar om miljöpolitik, om vi bara lägger ned järnvägar, drar in turer och låter mer och mer trafik gå över till flyg, lastbilar och övrig bilism.

Anf. 20 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det är klart att det inte finns hur mycket pengar som helst, Jarl Lander. De tillgångar som finns är begränsade, och därför sätter vi i miljöpartiet i våra förslag en gräns för hur mycket som kan läggas på olika saker. När det gäller köp av persontrafik på järnväg har vi bedömt att 868 milj. kr. för kommande budgetår är en lämplig nivå med hänsyn till de totala tillgångarna.

Att vi från miljöpartiet satsar mycket pengar just på järnvägen betyder naturligtvis att vi håller igen på många andra områden, t.ex. när det gäller att bygga nya motorvägar, att öka bärigheten på vägsystemet och mycket annat som ligger utanför trafikskottets område. Det gör naturligtvis att många av mina partivänner i andra utskott har det kämpigare än jag, då de måste säga nej till mycket för att vi skall ha råd med satsningen på infrastruktur och på järnvägar, som vi anser är mycket viktiga.

Varför är den satsningen så viktig? Jo, en miljökatastrof är i antågande. Tiotusentals sjöar i landet är redan fördärvade. Själva skogsmarken och havet håller på att fördärvas. Mycket av detta hänger ihop med alltför mycket utsläpp från trafiken. Ett bra sätt att minska de utsläppen och ändå ha bra trafikmöjligheter är att satsa på järnvägen. Har man väl insett det – vi har också räknat samhällsekonomiskt på det – är det väl placerade pengar, även om man tvingas hålla igen på många andra områden ett tag.

Med det vill jag yrka bifall till de reservationer som miljöpartiet är med på.

Anf. 21 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Det är sympatiskt att Jarl Lander erkänner att det känns störande att behöva samarbeta och vara samstämmig med moderaterna här i riksdagen när det gäller trafikpolitiken. Men vi är ju många här som skulle vilja hjälpa Jarl Lander och hans partikamrater att få bort den störande känslan. Lyssna bara på de förslag som finns!

Det går inte att samarbeta med moderaterna när det gäller att ta det ansvar som Jarl Lander talar om när det gäller pengar till omsorgen. Det har vpk inte talat om. Vi har varje gång som vi har krävt ökade anslag till nyinvesteringar i järnvägen, till den s.k. olönsamma trafiken på stomjärnvägsnätet osv., naturligtvis anvisat pengar. Vi gör det också i den nya trafikpolitiska motion som vi lämnade i måndags.

Det gäller då att veta var i samhället pengarna finns. Men det handlar inte om att stjäla pengar från ett område där de behövs lika väl som till järnvägen, utan att försöka hitta nya pengar. Jag skall upprepa några av de förslag som vi har framställt, så kan Jarl Lander säga om han tycker att det är fel ställe att ta pengar från.

Vi har år efter år föreslagit att flygbränslet skall beskattas på motsvarande sätt som bilarnas drivmedel beskattas. Vi trodde för några år sedan att det skulle vara möjligt att genomdriva det förslaget i riksdagen. 1988 fattades ett beslut om att det skulle vara jämlikhet mellan trafikslagen – eller hur? Eftersom nu flygtrafiken inte behöver betala denna skatt, Jarl Lander, missar samhället flera miljarder kronor om året, som skulle tas in om flyget behandlades ungefär som biltrafiken behandlas.

Eftersom flyget också är mycket miljöförstörande och håller på att expandera på ett alldeles otroligt sätt på grund av de "subventioner" som man får genom att slippa betala denna skatt, blir det ännu värre problem för samhället så småningom. Det är också fråga om omsorg när det gäller att skydda och rädda miljön, Jarl Lander, precis som Roy Ottosson så våltaligt tog upp här alldeles nyss.

Finansieringen är mycket viktig, och då skall man se efter var det finns pengar. De stora, transnationella bolagen har gjort stora vinster under senare år och har tjänat väldigt mycket på att samhället, folket, med bl.a. skattemedel har byggt upp den del av infrastrukturen som de har nytta av när det gäller transporterna. Eftersom de har råd att betala mer till den infrastrukturen skall de vara med och betala. Det är det inslag i 5-miljardersfonden som kan ses som sympatiskt, men det skall inte göras så stora förändringar att det blir tal om att ta från en helt annan sektor till den.

Det finns pengar i samhället, och jag tycker att de skall användas bl.a. till järnvägssatsningar. Det finns definitivt pengar till att öka anslaget från 618 milj. kr. med 350 milj. kr. ytterligare, som vpk föreslår, till köp av den interregionala trafiken.

Fru talman! Jag vill sluta med att säga, att om detta förslag gick igenom skulle alla de motioner som är skrivna med yrkanden för olika bandelar också gå igenom.

En sträcka som jag inte tror att Runc Thorén menade när han talade om Gävle–Örebro är den som går över Avesta–Krylbo. Det har talats mycket om den sträckan, men den har helt enkelt lyfts ut och kommer inte att räddas, eftersom det inte finns några pengar avsatta. Den socialdemokrat som har pläderat för den sträckan finns tyvärr inte här nu, trots att han sitter i trafikskottet. Jag skulle gärna vilja höra om Jarl Lander tycker att det är lämpligt att man helt enkelt struntar i den sträckan i fortsättningen.

Det handlar också om kust-till-kust-banan från Kalmar, som bl.a. går igenom Kalmar län och som Agne Hansson och Marianne Jönsson har motionerat om. Det handlar om vad Kenth Skårvik själv, som finns med här, föreslår beträffande sträckan Uddevalla–Herrljunga–Borås. Det handlar också om Lennart Brunanders krav beträffande samma sträckor och om Götalandsbanan, där det är fråga om stora investeringar. Det handlar vidare om Bengt Hurtigs förslag för att rädda trafiken på sträckan Arvidsjaur–Jörn, där man nu på grund av för små statliga bidrag övergått till busstrafik. Det handlar slutligen om Maggi Mikaelssons förslag om 20 milj. kr. utöver regeringens förslag för upprustning av vagnmateriel till övre Norrland och om Elisabeth Perssons förslag om bibehållande av tågtrafik på sträckan Mjölby–Örebro.

Det är detta, Jarl Lander, som innefattas i vpk:s förslag. Vi har också täckning för de ytterligare medel som vi vill skall satsas på järnvägen, och det framgår klart av våra motioner.

Anf. 22 JARL LANDER (s):

Fru talman! Jag får väl börja med att tacka Viola Claesson för vänligheten och försöka bjuda på en del finansieringar. Men menar Viola Claesson att det är fråga om realistiska finansieringsalternativ när det gäller att höja anslagen med 50 %? Är det realistiskt att höja flygpriserna för norrlänningarna

*Köp av persontrafik
på järnväg*

så kraftigt, att det alternativ som återstår för dem blir att åka tåg i tio till tolv timmar? Det är kanske enligt vpk:s sätt att se fråga om realistiska finansieringsalternativ, men inte enligt vårt sätt att se.

Jag vill vidare till både Runc Thorén och Viola Claesson säga att den här typen av diskussioner lär ha förekommit mycket ofta i kammaren förr i tiden, när vi tog upp varje bansträcka och diskuterade om den var av intresse för staten och hur mycket pengar som skulle anslås till den. Vi har nu 1988 års trafikpolitiska beslut som utgångspunkt, och det är nu regionerna själva som bestämmer hur de vill hantera sin kollektivtrafik. Jag ser därför inte någon anledning för oss att ta upp en diskussion här i kammaren om varje enskild bansträckning.

Jag vill säga till Rune Thorén och även till Roy Ottosson att vi från socialdemokratiskt håll tror på järnvägen i Sverige. Det är inget tvivel om den saken. Det var därför som vi fattade det stora trafikpolitiska beslutet 1988, genom vilket vi fick ett affärsverk och ett verk med ansvar för infrastrukturen, stornät och länsjärnvägar. Vi delegerade ut beslut till människorna ute i landet, så att vi fick en vettig kollektivtrafik t.ex. i form av järnvägstrafik. Det är också därför som vi nu lägger fram ett förslag till riksdagen om att staten skall köpa olönsam järnvägstrafik för 618 milj. kr. – det är en summa som staten klarar att finansiera.

Slutligen, fru talman, vill jag säga till Kenth Skårvik beträffande "russinplockningen": Vi vet att det är fråga om russinplockning. Är konkurrensen fri, blir det konkurrens där det är intressant att gå in.

Slutligen, Kenth Skårvik: Ni menar väl inte från folkpartiets sida att det med den infrastruktur som den svenska järnvägen i dag har skulle finnas utrymme för att låta vem som helst bedriva järnvägstrafik?

Anf. 23 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Det är en märklig inställning, som tydligen är rotad i ryggmärgen på en del av socialdemokraterna, att de så snart som vi talar om att belasta t.ex. flygtrafiken med en skatt, tänker sig att det är Norrland som skall drabbas. Varför skall det vara så? Man kan ju göra en annan fördelning när man väl bestämmer sig för att ta ut denna skatt.

Naturvårdsverket har föreslagit att man på kortare sträckor än 50 mil skall stoppa flygtrafiken eller belägga den med höga avgifter. Det är självklart att man skall göra regionalpolitiska bedömningar. Jag tycker att ni skall låta bli att använda det knepet i debatten att försöka få norrlänningarna att tro att vi som vill ha en bättre järnvägstrafik är för regional orättvisa. I själva verket är det precis tvärtom, Jarl Lander. Jag försökte tidigare visa att den EG-styrda regionaltrafiken och trafikpolitiken är något som norrlänningarna verkligen förlorar på. Detsamma gäller också sådana delar av landet som t.ex. Blekinge. Curt Nicolin, Pehr G. Gyllenhammar och Antonia Axelson Johnson kommer kanske att lägga beslag på de russin som finns i den svenska kakan, vad Jarl Lander än säger här och nu.

Anf. 24 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att vi drar ut på den här debatten, men jag kan ändå inte låta bli att säga till Jarl Lander att vi väl inte skall övervältra

ansvaret på länstrafiken. Jag har under många år varit och är fortfarande med i GLAB, Göteborg. Vi har där tagit vår ansvar när det gäller pendeltresor, länstrafiken osv. Vad vi och Örebro läns länstrafikbolag reagerar mot är detsamma som några socialdemokratiska ledamöter i motion T510 har reagerat mot, nämligen att man försöker att till länsnivån vältra över denna kammars ansvar för att betala för rikstrafiken. Det är det som vi säger nej till.

Riksdagen har en gång fattat ett beslut om att SJ skall vara lönsamt och att staten, om så inte är fallet, skall köpa trafik. Nu visar det sig att pengarna inte räcker till för detta. Då kan man inte säga att någon annan skall betala för denna uppgift. Vad vi har reagerat mot är alltså att länstrafiken skall betala för sådant som ligger under statens ansvar.

Fru talman! Oberoende av vad Jarl Lander eller andra kommer att säga lovar jag att nu inte yttra mig vidare i denna debatt. Men vi ämnar återkomma. Dessutom kommer också era egna att hålla er varma i denna fråga. Var så säker på det, Jarl Lander!

Anf. 25 KENTH SKÅRVIK (fp):

Fru talman! Till Jarl Lander vill jag bara säga att vi tror på fri konkurrens även när det gäller järnvägen. Jag pekade förut på BK-tåget i Småland, som tagit över en sträcka som SJ inte betraktat som särskilt angelägen att trafikera utan har lämnat över. Jag är helt klar över att man, om det blir fri konkurrens på järnvägsområdet, kommer att konkurrera om de fina bitarna. Men jag tror också att under sådana förhållanden privata företag kommer att ta över trafiken på sådana sträckor som SJ inte tycker är konkurrenskraftiga. Detta har bl.a. Rune Thorén visat här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

8 § Trafiksäkerhet

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1989/90:TU21 Trafiksäkerhet (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 26 GÖREL BOHLIN (m):

Fru talman! I trafikutskottets betänkande 21 behandlas dels förslag i budgetpropositionen, dels en rad motionsförslag om trafiksäkerheten vilka lagts fram under den allmänna motionstiden i år. Det är uppenbart att det finns ett brett intresse och engagemang för trafiksäkerheten i Sveriges riksdag.

Det är emellertid alldeles nödvändigt att djupare penetrera orsakerna till alla de tragedier som dagligen sker på våra vägar. Mer än 800 människor dör årligen i trafiken.

Från moderat sida pekar vi i våra motioner T222 och T248 bl.a. på vad som utträttats inom trafiksäkerhetsområdet, t.ex. vad gäller förbättrad teknik och förbättrad utformning av fordonen, förbättringar som har lett till trafiksäk-

rare fordon. Vi menar mot den bakgrunden att det vore en god satsning att ytterligare stimulera till förnyelse av bilparken, t.ex. genom höjd skrotning-premie.

Vad beträffar eventuella psykologiska orsaker till olyckor – vi tror att det finns en rad sådana orsaker, som har samband med hur människan reagerar i trafiken – är våra kunskaper ännu otillräckliga. Det gäller t.ex. hur människan reagerar inför oväntade situationer och hur trafikmiljön medverkar i olyckorna. Det är också viktigt att få veta mer om vad förarens hälsotillstånd och ålder har för betydelse i samband med olyckor på väg.

Olycksstatistiken är otillfredsställande, vilket vi i flera år har påpekat. Emellertid aviseras ett projekt, som syftar till att inom ramen för befintliga informationskällor öka möjligheterna till kartläggning av trafiksäkerhetsproblemen. En arbetsgrupp har tillsatts för att utarbeta ett informationssystem och se hur ett sådant system kan genomföras och utvecklas. Vi moderater har därför i år nöjt oss med att tillsammans med folkpartiets företrädare markera vikten av ett djupgående arbete med detta.

Inrättandet av en haverikommission är ett gammalt moderat krav. I proposition 104 har nu regeringen aviserat inrättandet av en haverikommission för att utreda de svårare olyckorna. Det är då av särskild vikt – jag vill gärna framhålla detta – att kommissionen till sig knyter sådan expertis på resp. trafikområde att olycksorsakerna kan klärläggas och därigenom förhoppningsvis förhindras eller motverkas.

I reservation 6 vill vi från moderata samlingspartiet betona nödvändigheten av en miljömässig förbättring av äldre bilar genom att bidraget för en inmontering av katalysatorer höjs.

Utskottet föreslår i enighet ett tillkännagivande till regeringen om att godtagbar teknik för minskning av avgasutsläppen inte får hindras av byråkratiska certifierings- och bilprovningsbestämmelser, dvs. om avgaskraven med hjälp av denna teknik kan uppfyllas. Vi har i utskottet fått information om att byråkratin har blivit ett hinder för ny teknik. Tillkännagivandet är därför ett viktigt miljöbeslut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen 6 och i övrigt till hemställan i utskottsbetänkandet.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 27 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Trafiksäkerheten på våra vägar runt om i vårt land måste bli bättre. Detta måste vara en utgångspunkt som vi alla måste arbeta efter när det gäller att förbättra säkerheten för dem som färdas eller vistas på vägarna i egenskap av trafikant, medresenär eller arbetare.

Vi kan inte år efter år acceptera att många människor dödas, lemlästas eller skadas i den utsträckning som nu sker. Detta inträffar framför allt på grund av den brutalisering av trafiken som nu sker och som drabbar dem som kör lagenligt och som är beroende av bilen.

Vägtrafiken skördar allt fler offer. Vi får aldrig glömma det fruktansvärda varje tragedi innebär för dem som drabbas.

Vi har i vår motion angående trafiksäkerheten visat på de statistiska upp-

gifter som statistiska centralbyrån (SCB) har tagit fram och som bekräftar vårt påstående att utvecklingen under 1980-talet är tragisk. 1988 dödades eller skadades 23 700 personer, 4 000 fler än 1981. Antalet döda och skadade i trafiken ökade från 1984 till 1988 med i genomsnitt 7,5 % per år. Antalet förolyckade i trafiken år 1989 var 10 % högre än det genomsnittliga antalet förolyckade under åren 1984–1988.

Få uppgifter kan vara viktigare än att vända denna utveckling och reducera antalet olyckor kraftigt. Det är nu dags för en kraftsamling i kampen mot det växande antalet trafikolyckor. Det som görs nu är uppenbarligen inte nog.

En krisplan mot det växande antalet trafikolyckor måste innefatta åtgärder på både kortare och längre sikt. Till de mer långsiktigt verkande besluten hör de järnvägsinvesteringar som måste göras för att tågen i de trafikåta delarna av landet skall bli ett konkurrenskraftigt alternativ till bilen.

En utbyggnad av kringfartsleder vid våra stora städer ger både säkrare trafik och bättre miljö i städerna. Genomfartstrafik har inte i stadskärnorna att göra. Omkörningsfiler, planskilda korsningar och separerade cykelbanor kan också ha stor betydelse för att åstadkomma en minskning av antalet olyckor.

De tankar som här presenteras har mer begränsad omfattning. Det är exempel på några inledande steg som bör följas av fler.

Rikspolisens prövar nu ett stort antal åtgärder för att bättre utnyttja polisen i trafikövervakningen. Massiva informationsinsatser bör sättas in där bilisternas beteenden är den stora trafikfaran.

Erfarenheter från ett sådant försök på västkusten i sommar gav ett gott resultat. Det är inte alltid som det är nödvändigt med bestraffande åtgärder. Efter denna åtgärd kunde man märka att resultatet blev en kraftig sänkning av antalet dödsolyckor. Detta förutsätter emellertid en ökad närvaro av poliser i trafiken.

Hastighetsövervakningen bör koncentreras till sträckor som har varit särskilt olycksdrabbade. Det ger bättre resultat när det gäller trafiksäkerheten, och det har en klar acceptans bland trafikanterna.

Vi vet fortfarande för litet om många riskfaktorer i trafiken. När en flygolycka inträffar rycker en haverikommission ut för att undersöka orsakerna. På så sätt kan nya haverier förebyggas. Ett liknande arbets sätt borde användas i biltrafiken. Därför bör en haverikommission inrättas.

I går utgick motionstiden för proposition 104 beträffande undersökning av olyckor. Från folkpartiets sida kände vi oss något besvikna när regeringen nu föreslog att ett utredningsorgan skulle få ansvaret att utreda allvarliga olyckor inom luftfarten, sjöfarten, spårtrafiken och annan verksamhet samtidigt som man hade mycket litet att säga om de olyckor som händer på vägen.

I propositionen upprepas gång på gång behovet av ett organ som utreder samtliga svåra olyckor. Därför är det märkligt att förslag som berör olyckor i vägtrafiken saknas helt. Luftfart, sjöfart och järnväg regleras i lagtexten. Vägtrafiken nämns däremot bara i förbigående i specialmotiveringen bland övriga olyckor som i särskilda fall kan behöva utredas.

En haverikommission för vägtrafikolyckor behövs. Det är nödvändigt att

vi fortlöpande skaffar oss kunskap om de många riskfaktorer i trafiken som uppenbarligen finns. Även om det knappast är möjligt att undersöka varje allvarlig olycka i vägtrafiken, bör ett arbetssätt eftersträvas som liknar det som tillämpas vid t.ex. flyghaverier.

Liksom moderaterna bakom reservation 6 anser vi folkpartister att det är angeläget att höja bidraget för eftermontering av ny reningsutrustning på äldre personbilar till 3 000 kr.

Herr talman! Därför, och med hopp om att vi med gemensamma krafter skall arbeta för bättre säkerhet på våra vägar, vill jag yrka bifall till reservationerna 2 och 6.

Anf. 28 HUGO ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tror att alla är överens om att trafiksäkerhetsarbetet måste intensifieras och göras effektivare. Detta har framhållits inte minst av talare här i dag. Ingen accepterar att som skedde förra året över 800 människor dödades i biltrafiken samtidigt som nästan 23 000 rapporterades som skadade. Detta skall ses mot bakgrund av det beslut som riksdagen fattade 1988 om målen för trafiksäkerhetsarbetet. I punkt 1 fastslogs att det totala antalet dödade och skadade i trafiken skall minska fortlöpande.

Ser man på den statistik från år 1989 som jag i korthet berörde framgår det tyvärr att det har skett en ökning av antalet dödade och skadade i trafiken. Detta och annat talar naturligtvis för att vi måste bli bättre när det gäller att bekämpa trafikolyckor. I detta sammanhang kan man notera att det finns många orsaker till trafikolyckor. Många gånger är det lätt att inse varför en olycka har inträffat och kanske också att vidta åtgärder så att den inte skall upprepas. I andra fall är det svårt, kanske omöjligt, i varje fall vid en första anblick, att konstatera olycksorsaken. Det får inte vara så att den typen av olyckor hastigt lämnas med kommentaren att de är oförklarliga.

Centern har krävt att det skall avsättas resurser för att utreda olyckor som inte är direkt förklarliga. En del kallar det för haverikommission, som skulle kunna ha det uppdraget. Det är mindre viktigt vad organet heter. Det viktiga är att det arbetas med det här, att det kommer fram statistik på varför olyckor inträffar, så att vi kan göra trafiksäkerhetsarbetet effektivare, jobba med rätt saker helt enkelt.

I den delen av betänkandet är utskottet enigt om en skrivning där det hänvisas till försök som trafiksäkerhetsverket har meddelat att man skall starta inom det här området. Vi säger att vi förutsätter att haveriundersökningar blir ett reguljärt inslag i trafiksäkerhetsarbetet. Det enda som kanske borde tilläggas är att det skall ske snarast och med skyndsamhet.

Trafikfrågor i allmänhet och säkerhetsfrågor inom trafiken i synnerhet engagerar många människor. Vi kan också konstatera att det finns många aktörer på området – myndigheter, verk, organisationer, föreningar av olika slag. Även näringslivet och bilindustrin har en roll i trafiksäkerhetsarbetet. Från centerns sida har vi i en motion pekat på vikten av en bättre samordning av de insatser som görs i trafiksäkerhetsarbetet.

Riksrevisionsverket har i en rapport tittat på bl.a. samarbetet mellan och uppdelningen mellan trafiksäkerhetsverket och NTF. Grunden till den uppdelningen utgörs av ett riksdagsbeslut, och man har tittat på hur effektivt det

egentligen är. Vi menar att man måste pröva vilken ansvarsfördelning det skall vara och hur många organ riksdagen skall vända sig till med medel, detta mot bakgrund av de att insatta pengarna skall användas så effektivt som möjligt.

Vi har inte reserverat oss på den här punkten i betänkandet, och det är på den grunden att statsrådet i propositionen meddelar att han skall återkomma med ett förslag om hur den framtida trafiksäkerhetsinformationen skall organiseras. Vi emotser det förslaget med stort intresse.

Herr talman! I betänkandet tas också upp miljöfrågor och trafik. Trafikutskottet handlägger i huvudsak anslagsfrågorna, medan andra utskott mera tar upp "sakfrågorna" som har att göra med miljön och trafiken. Från anslaget till reningsutrustning på nya lastbilar och bussar, benämnt C4, beviljas medel för förtida utbyte av lastbilar och bussar till fordon som uppfyller de nya och strängare krav på reningsutrustning som skall komma att gälla från 1994 enligt beslut. Anslaget kunde börja användas den 1 juli förra året, och under sju månader – andra halvåret 1989 och januari i år – har ännu inga bidrag betalats ut. Det är ganska allvarliga signaler. Om riksdagen anslår medel för miljöförbättrande åtgärder och sedan ingen använder dem, då har det blivit något fel någonstans.

I vår partimotion om trafik och miljö till årets riksdag föreslår vi att kraven på rening skall tidigareläggas, alltså gälla från 1992 i stället för från 1994. På det viset friställs medel som riksdagen har anvisat för förtida utbyten, och då menar vi att de medlen i stället i första hand skall användas för att stimulera införandet av nya bränslen. Att införa nya bränslen är en långsiktig åtgärd, ett sätt att se till att trafiken får mindre miljöpåverkan än den har i dag.

Vi har också sagt i den motionen att om vårt huvudkrav inte skulle tillgodoses, tycker vi att anslaget skall kunna användas för att byta motorer eller montera reningsutrustning på befintliga tunga fordon.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservationerna 4 och 5, som centern deltar i.

Anf. 29 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Trafiksäkerheten är i första hand en vägfråga. Det är huvudsakligen på vägarna vi har de trafikosäkra förhållandena. Det har redan sagts här: mer än 800 dödade förra året och åtskilliga tusental skadade, många för livet, till en oerhörd samhällsekonomisk kostnad dessutom.

Det här borde leda till att man vidtar långtgående åtgärder för att snabbt och effektivt få ner dödandet på vägarna. Från miljöpartiets sida anser vi att det borde vara en självklar ambition att åtminstone halvera såväl dödstaten som olyckstaten under 90-talet, som ett första steg i alla fall – det vore naturligtvis bra om man kunde nå ännu längre.

Det skulle man kunna klara, om man i stället för att ständigt gynna bilisen försökte minska biltrafiken, framför allt i städer och tätorter. Förhoppningsvis skall vi få flera förslag i den riktningen under det kommande året, eftersom flera utredningar har sysslat med detta. Jag tänker på storstadstrafikkommittén och miljöavgiftsutredningen t.ex.

Att sänka hastigheterna på vägarna är ett effektivt sätt att förbättra trafiksäkerheten – maximalt 90 km i timmen i hela landet och samtidigt förbättrad

information och övervakning naturligtvis. Det skulle dessutom vara bra för miljön.

Men det gäller också att i det informationsarbete som t.ex. NTF bedriver inte bara tala om hur man kan undvika olyckor i biltrafiken utan också tala om hur man kan resa på ett säkrare sätt. Att resa med buss eller järnväg är betydligt trafiksäkrare sätt att ta sig fram. Tyvärr kan vi konstatera att många människor inte kan konsten att resa kollektivt så bra som man kunde förr. Här behövs det helt enkelt information om hur man kan utnyttja de kollektiva trafikmedlen på ett effektivt sätt.

Många människor vet faktiskt inte hur man gör när man reser med tåg, för de har inte gjort det på så länge. Under sådana förhållanden är det väldigt svårt att förbättra trafiksäkerheten, så här behövs det mer information. Vi tycker att det vore rimligt att hälften av anslaget som riksdagen betalar ut till NTF användes till den typen av information.

Den tillvändhet till just biltrafiken som finns inom NTF måste vi försöka bryta och i stället lyfta fram de alternativ som finns till bilen. Det finns också många andra åtgärder som kan vidtas. En är återkommande körkortsprov för bilförare, en annan att ställa hårdare krav på säkerheten hos fordonen i sig. Framför allt småbilarna behöver förbättras.

Just att minska biltrafiken, sänka hastigheterna och samtidigt satsa på kollektivtrafiken är det som ger de stora effekterna, och det är detta man måste inrikta sig på i första hand, som vi ser det.

I betänkandet finns också med frågan om haverikommission för vägtrafiken. Där har utskottet skrivit ihop sig på ett sådant sätt att det markeras mycket hårt att det måste bli en förbättring. Utskottet förutsätter att haveriundersökningar blir ett reguljärt inslag i trafiksäkerhetsarbetet.

Vi får snart behandla en proposition som handlar om olyckorna i samhället över huvud taget och då framför allt på lufts- och sjöfartssidan. Tyvärr måste vi konstatera att man i denna proposition inte tagit hänsyn till de saker vi här behandlat. Men frågan kommer snart upp igen i riksdagen med tanke på att det har motionerats, förmodligen inte bara från miljöpartiet, om att haverikommissionen också bör ha en särskild avdelning för vägtrafik. Med tanke på antalet dödade borde detta vara självklart. Vi skulle inte behöva diskutera frågan här. Faktum är dock att man hittills haft en alldeles för hög toleransnivå till dödandet i vägtrafiken. Det måste vi få ändring på.

I betänkandet behandlas också frågan om bidrag till reningsutrustning på äldre personbilar. I dag kan man få ett bidrag på 1 000 kr. om man sätter in reningsutrustning som renar till minst 40 %.

Vi från miljöpartiet menar att man borde höja detta bidrag till 4 000 kr. för bilar fr.o.m. 1983 års modell. Vi skulle behöva få fart på installation av denna reningsutrustning. Den kostar mellan 4 000 och 6 000 kr. att köpa och installera. Bilarna från 1983 och framåt kommer att rulla ett stort antal mil på vägarna framöver. Där får vi de stora miljöeffekterna.

På äldre bilar får man inte så stor effekt, men vi föreslår en höjning även för dem, inte lika mycket, men 1 500 kr. Detta ansluter ganska väl till det förslag som miljöavgiftutredningen lagt fram, även om utredningen har någon annan årsmodellindelning.

Jag måste fråga folkpartiet vilken fot man står på. I utskottet sade man

att man anslöt sig till miljöavgiftutredningens förslag i dess huvuddrag, men här stöder man en annan reservation som föreslår ett bidrag med 3 000 kr. till alla bilmodeller. Detta är betydligt sämre ur kostnadseffektivitetssynpunkt.

Jag vill behandla frågan om bidrag till att i förtid sätta in renare motorer på lastbilar. Till detta föreligger enligt ramen 450 milj. kr.

Miljöpartiet kräver att denna utrustning skall sättas in fr.o.m. 1992. Därmed blir det helt onödigt att slösa bort dessa pengar. Där kan vi ge ett tips till socialdemokraterna hur man kan köpa mer persontrafik till järnvägarna, som vi diskuterade nyss.

När det gäller reningskraven på personbilar gör utskottet faktiskt ett tillkännagivande i betänkandet med anledning av en miljöpartimotion om att man skall iaktta strikt teknikneutralitet när det gäller reningsutrustning på äldre bilar. Redan förra året pekade vi på att man har haft certifieringskrav som skiljer sig ganska mycket mellan katalysator teknik och annan teknik, som man sätter in på andra sidan motorn, på förgasarsidan. På det sättet har man gjort det i stort sett omöjligt för den andra sortens teknik att göra sig gällande. Detta hämmar utvecklingen och bromsar möjligheten att minska de miljöfarliga utsläppen och därmed förbättra miljön. Det känns bra att det finns ett enigt utskott bakom detta uttalande. Då slipper vi diskutera den frågan mera.

I förra årets betänkande hade utskottet i denna fråga också markerat att kraven skall vara teknikneutrala. Detta har dock inte följts upp av naturvårdsverket. Det ankommer väl ytterst på regeringen att se till att riksdagens beslut verkställs. När det nu givits ett tillkännagivande till regeringen vore det väl ändå konstigt om regeringen inte också ser till att naturvårdsverket följer beslutet.

Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer där miljöpartiet finns med.

Anf. 30 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Betänkande nr 21 från trafikutskottet behandlar motioner om trafiksäkerhet som har anknytning till budgetpropositionen. Andra motioner som berör trafiksäkerhetsfrågor kommer utskottet att behandla senare.

I de flesta fall har utskottet avstyrkt motionskraven eller föreslagit att de lämnas utan särskild åtgärd och därmed också följt förslagen i budgetpropositionen. Som vanligt har några reservationer fogats till betänkandet, och jag skall i korthet något kommentera dessa.

Den första, från vpk och miljöpartiet, handlar om att reservanterna vill höja de operativa målen för trafiksäkerhetsarbetet. Från majoriteten tycker vi att det är självklart att målet för trafiksäkerhetsarbetet skall sättas högt. Enligt trafiksäkerhetsprogrammet kräver den årliga trafikökningen i sig åtgärder som förhindrar en ökning av antalet dödade med 25–30 och skadade med 750–1 000 per år. Detta mål knyter också an till WHO:s – alltså världshälsoorganisationens – mål på detta område.

Den andra reservationen, från folkpartiet, handlar om kravet på en s.k. krisplan mot trafikolyckorna. Denna plan skulle bidra till en kraftsamling mot olyckorna, enligt reservanterna. Men eftersom inte innehållet i den

föreslagna krisplanen i sig innehåller något nytt, blir det tyvärr endast en lek med ord utan att förslaget tillför trafiksäkerhetsarbetet något nytt. Flera av förslagen finns redan i trafiksäkerhetsprogrammet eller utreds av t.ex. körkortsutredningen. Det finns därför ingen anledning att byråkratisera trafiksäkerhetsarbetet med någon ytterligare plan enligt reservanternas modell. Trafiksäkerhetsarbetet blir inte bättre för att man byter rubriker på programmen eller planerna.

Den tredje reservationen behandlar ett ständigt återkommande ämne i trafiksäkerhetsdebatten, informationsfrågan. Hur mycket pengar skall anslås, vem skall få sköta informationen och hur skall den se ut? Reservationen handlar om det sistnämnda. Vpk och miljöpartiet vill att NTF skall styra sin information till att informera och propagera för resande i kollektivtrafik. Det vill inte utskottet. Vi tycker inte att statsbidragen skall specialdestineras. Styrningen klaras av de organisationer som har till uppdrag att sköta trafiksäkerhetsinformationen bäst utan detaljstyrning från riksdagens sida.

Vpk och miljöpartiet tycker att trafiksäkerhetsinformationen är alltför bilfixerad. Självklart riktar sig informationen till stor del mot bilisterna, helt enkelt beroende på att bilen som fordon är delaktig i olyckor efter våra vägar.

Vidare har utskottet behandlat ett motionskrav som handlar om att få använda bidrag till byten av motorer eller till montering av reningsutrustning i befintlig fordonspark. Utskottet konstaterar här att man torde kunna räkna med möjligheter till bidrag från anslaget till motorbyte m.m. på lastbil eller buss, om bytet görs så att fordonet i alla avseenden uppfyller de krav som gäller för bidrag till ny lastbil eller buss.

De sjätte och sjunde reservationerna handlar om höjning av bidraget för inmontering av avgasrening på äldre personbilar. Den s.k. miljöavgiftutredningen har lämnat sitt förslag om att bl.a. höja bidragsbeloppet till 4 000 kr. Efter remissbehandlingen pågår beredning i regeringskansliet. Mot den bakgrunden utgår utskottet ifrån att motionsförslaget kommer att tillgodoses till väsentlig del. Därmed behövs ingen särskild åtgärd av riksdagen.

Slutligen föreslås att anslaget till bidrag till reningsutrustning på äldre bilar skall höjas till 100 milj. kr. Utskottsmajoriteten tycker att det inte finns anledning att frånga den beräkningen som gjorts i budgetpropositionen, utan avstyrker kravet.

Jag yrkar bifall till trafikutskottets betänkande nr 21.

Anf. 31 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Sten-Ove Sundström nämnde ordet "krisplan" och sade att det var en lek med ord. Detta är enligt min mening att förenkla saken väldigt mycket. Vi är inte så beroende av ordet "krisplan", vi är beroende av att vi får handlingskraft och aktiviteter när det gäller att göra någonting åt trafiko-lyckorna. Detta är vad det handlar om. Om Sten-Ove Sundström kan ställa upp på de krav vi har framfört i vår motion och på det som jag sade i mitt anförande, då kan vi omgående slopa ordet i fråga, då behöver det inte bli någon lek med ord.

Jag vet att det pågår utredningar och en del aktiviteter på detta område, men det gäller att göra någonting nu, att komma till handling och göra det

snabbt. Vi kan inte hålla på att år efter år skylla på utredningar och annat. Nu måste vi göra någonting. Detta är en så pass angelägen fråga att vi borde kunna göra något gemensamt. I stället för att påstå att det är en lek med ord borde vi gå till handling.

Prot. 1989/90:96
29 mars 1990

Trafiksäkerhet

Anf. 32 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag noterar att socialdemokraterna passivt accepterar den arliga trafikökningen. Därmed undviker man grundproblemet. Då är det inte att undra på att socialdemokraterna inte kan ställa upp för en mer ambitiös målsättning i fråga om trafiksäkerhetsarbetet. Detta blir ju omöjligt om man låter problemet växa.

Enligt socialdemokraterna går det tydligen inte att specialdestinera hälften av NTF:s informationsanslag till att informera och propagera för ett utnyttjande av trafiksäkrare alternativ än bilen. Men vi skall väl ändå här i riksdagen tala om vilken inriktning anslagen skall ha, vad de skall användas till. Detta är ju precis vad det handlar om, nämligen att ungefär hälften av anslagen skall gå till denna typ av information och inte bara till bilvänlig information.

Vi inser att det är nödvändigt att ungefär hälften av anslaget går just till information om hur man lär sig att hantera bilen på ett så säkert sätt som möjligt, men den andra hälften bör gå till insatser för att få folk att bättre utnyttja de trafiksäkrare alternativ som finns. Det är faktiskt ganska obegripligt att socialdemokraterna inte kan inse och acceptera detta. Vi menar att man faktiskt här från riksdagen kan kräva att de statliga bidrag som delas ut skall användas till just sådant som har bra effekt. Varför skall man delegera ut detta till NTF? Det är egentligen ganska obegripligt.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till reservationerna.

Anf. 33 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Sten-Ove Sundström hänvisar i sitt anförande till miljöavgiftsutredningen när det gäller bidrag för inmontering av katalysatorer i äldre bilar. Vi får väl se vad det blir för resultat när utredningens förslag har givit upphov till en proposition.

I en tid när det genom ökad beskattning blir allt dyrare att köpa och inneha bil är det enligt min uppfattning väldigt viktigt att de människor som, beroende på kostnaderna, är tvungna att ha en äldre bil ändå ges möjlighet att inmontera en katalysator. Det är däremot inte alldeles nödvändigt att kostnaderna för inmonteringen täcks helt och hållet. Jag tror faktiskt att det hos många människor finns en beredvillighet att själva ta en kostnad för att därigenom känna att de också gör en miljöinsats. Rent pedagogiskt tror jag att den beloppsgräns vi föreslår i vår reservation är riktig.

Men, som sagt, vi får väl se vad miljöavgiftsutredningens förslag så småningom leder fram till när det gäller förslag till riksdagen.

Anf. 34 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Om det vore så att den av folkpartiet föreslagna krisplanen skulle innehålla något nytt, då fanns det anledning att fundera över det. Men om man skall döma av det som står i reservation 2 av folkpartiet, där man

säger att en sådan här plan bl.a. skulle kunna innehålla hastighetsbegränsningar, ökad trafikövervakning och förarutbildning, så är det inte fråga om några nyheter. Det pågår ju aktiviteter på samtliga dessa områden. Om det skall finnas någon trovärdighet i folkpartiets krav på en krisplan bör Kenth Skårvik ta chansen och redovisa vilka nyheter på trafiksäkerhetsområdet som folkpartiet är berett att satsa på för att sätta kraft bakom orden om att en krisplan skulle ha någon effekt i kampen för en ökad trafiksäkerhet längs våra vägar.

Det är klart. Roy Ottosson, att vi så långt som möjligt skall bygga ut kollektivtrafiken och därigenom bereda fler och fler trafikanter i vårt land möjlighet att åka säkrare och bekvämare. Men detta gör vi inte genom att styra över anslagen på det sätt som miljöpartiet föreslår. Det enda sättet att klara överflyttningen är att se till att kollektivtrafiken blir bekväm och att den byggs ut. Denna utbyggnad pågår också på flera områden. Detta uppnås alltså inte genom informationsinsatserna i sig, men dessa behövs mycket väl för att vi skall kunna säkra och förbättra trafiksäkerheten längs våra vägar.

Vi skall också komma ihåg att man i stora delar av landet, t.ex. i glesbygden, inte har denna möjlighet att välja. Så visst behöver vi behålla dessa informationspengar för att kunna skapa oss en bättre trafiksäkerhet.

Anf. 35 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Varken jag eller folkpartiet har sagt, Sten-Ove Sundström, att det här är fråga om någon nyhet. Vad vi vill är att det skall vara en större intensitet. Vi skriver i reservationen att det nu är dags för en kraftsamling i kampen mot ökningen av antalet trafikolyckor. Denna kraftsamling innebär att vi gemensamt bör göra något.

Vi har pekat på ett antal saker som kanske i och för sig har funnits med förut men som vi tycker att man borde sätta kraft bakom för att det skall hända någonting. Det gäller t.ex. kringfartslederna runt våra stora städer, som vi menar ger en säkrare trafik eftersom vi då slipper ha trafiken inne i städerna. Vi har också sagt att man kan göra om systemet med omkörningsfiler och planskilda korsningar samt separera cykelbanor.

Vi tror att det kan vara angeläget att rätta till sådant för att situationen skall bli bättre. Vi har även påpekat att polisen behöver mer resurser, inte bara i kampen mot brottsligheten utan även ute på vägarna. Jag vill i detta sammanhang också påpeka att det inte är nödvändigt att det alltid sitter två poliser i varje bil. Om vi har en polis i varje bil kanske man kan utöka antalet poliser på vägarna. De kan använda motorcyklar eller annat.

Detta är frågor som jag inte nu vet svaret på, men om vi gemensamt försöker göra någonting åt detta tror jag att det kan bli fråga om en kraftsamling. Men därmed inte sagt att det är fråga om några nyheter.

Anf. 36 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Ja visst behöver kollektivtrafiken byggas ut. Detta är vad miljöpartiet också föreslår i en lång rad motioner till riksdagen. Jag konstaterar att socialdemokraterna säger nej på punkt efter punkt. Och någon utbyggnad blir ju inte av med de förslag som regeringen och socialdemokraterna lägger fram, möjligen kan det bli fråga om någon marginell förändring.

Om det skall bli möjligt att utnyttja kollektivtrafiken effektivt, så att därigenom bl.a. trafiksäkerheten kan förbättras både för samhället i dess helhet och för de enskilda människorna, då är det viktigt att människor också vet hur de på bästa sätt kan utnyttja kollektivtrafiken för att ta sig till olika ställen.

Det krävs en hel del information om detta, och säkert är det också nödvändigt att propagera för denna typ av trafik. Det finns ju praktiskt taget en hel generation ungdomar som har vuxit upp med flyget i stället för järnvägen och som inte vet *hur man* på ett effektivt sätt använder järnvägen för att ta sig till olika delar av landet. Det finns ju väldigt många människor i Sverige i dag som inte vet hur man skall utnyttja kollektivtrafiken på ett bra sätt och som därför känner sig tvingade att ta bilen. De är osäkra och vet inte hur man skall göra.

Vi kräver här att informationen skall förbättras, detta även med tanke på trafiksäkerheten. Men socialdemokraterna säger att det inte behövs. Jag beklagar denna inställning. Med detta vill jag än en gång yrka bifall till våra reservationer.

Anf. 37 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att jag och Kenth Skårvik tydligen nu är överens om att folkpartiets s.k. krisplan inte innebär någon nyhet och att det egentligen sedan tidigare pågår aktiviteter på samtliga områden som denna krisplan tar upp.

Jag tror inte att Roy Ottosson har missat storstadsutredningens förslag och alla idéer som i denna utredning har presenterats om hur vi skall kunna klara av utbyggnaden av kollektivtrafiken i storstadsområdena. Det pågår alltså en rad aktiviteter som går ut på att förbättra kollektivtrafikbeståndet på dessa områden.

Sedan säger Roy Ottosson att det finns massor av ungdomar som inte vet hur man reser med järnväg. Jag tror inte att det är särskilt komplicerat att beskriva hur man uppsöker SJ:s biljettkontor och den vägen får en rad informationer. I varje fall är det argumentet inte särskilt övertygande när det gäller att ändra NTF:s anslag för att skapa säkrare bilism i vårt samhälle.

Anf. 38 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Vi kan säga att vi är överens om de frågor jag tagit upp här, Sten-Ove Sundström, om ni lovar att vi gör någonting nu så att det händer någonting. Vi måste gemensamt göra en kraftsamling för att öka trafiksäkerheten på våra vägar.

Anf. 39 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Sten-Ove Sundström inte anser att det behövs en förbättrad information om hur man kan resa kollektivt i stället för att ta bilen och på det sättet undvika att skapa onödiga säkerhetsrisker. Han vill här tydligen inte ens indirekt erkänna att vägtrafiken är det mest trafikosäkra sättet att färdas. Han anser inte att trafiksäkerhetsarbetet skall innefatta att man lämnar bättre information och propagerar för säkrare sätt att åka, t.ex. kollektivt. Jag kan bara beklaga den inställningen.

Anf. 40 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror att de insatser som görs på de områden jag tidigare nämnt av trafiksäkerhetsverket, NTF och andra frivilligorganisationer samt det utredningsarbete som nu görs beträffande körkort, aktivt kommer att bidra till att vi lyckas minska antalet skadade och dödade på våra vägar. Jag är övertygad om att vi liksom tidigare kommer att klara av en stor del av detta arbete genom de insatser som nu pågår.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9§.)

9 § Beslut

Företogs till avgörande trafikutskottets betänkanden 1989/90:TU17 och TU21.

Trafikutskottets betänkande TU17

Mom. 1 (köp av interregional persontrafik)

Först biträdades reservation 2 av Viola Claesson med 26 röster mot 19 för reservation 3 av Roy Ottosson. 250 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Elving Andersson och Rune Thorén med 62 röster mot 17 för reservation 2 av Viola Claesson. 216 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 219 röster mot 73 för reservation 1 av Elving Andersson och Rune Thorén. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (ny handläggningsordning och kostnadsram för 1991/92)

Först biträdades reservation 5 av Viola Claesson med 23 röster mot 19 för reservation 6 av Roy Ottosson. 253 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 4 av Elving Andersson och Rune Thorén med 57 röster mot 17 för reservation 5 av Viola Claesson. 222 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 223 röster mot 72 för reservation 4 av Elving Andersson och Rune Thorén. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (konkurrens på stomnätet)

Utskottets hemställan bifölls med 187 röster mot 108 för reservation 7 av Rolf Clarkson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (bidrag endast för tågtrafik m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Elving Andersson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (bidrag för återupptagen tågtrafik)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 73 för reservation 9 av Elving Andersson m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU21

Mom. 1 (operativt mål för trafiksäkerhetsarbetet)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 36 för reservation 1 av Viola Claesson och Roy Ottosson.

Mom. 2 (en krisplan mot trafikolyckorna)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 34 för reservation 2 av Kenth Skårvik och Hugo Bergdahl.

Mom. 9 (användningen av bidraget till NTF)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (bidrag till åtgärder i befintlig fordonspark)

Utskottets hemställan bifölls med 225 röster mot 70 för reservation 4 av Elving Andersson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 15 (bidragsbeloppet)

Först biträdde reservation 6 av Rolf Clarkson m.fl. med 97 röster mot 37 för reservation 7 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 162 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 170 röster mot 126 för reservation 6 av Rolf Clarkson m.fl.

Mom. 16 (anslag till Bidrag till reningsutrustning på äldre personbilar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Övriga moment.

Utskottets hemställan bifölls.

Anf. 41 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

10 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen

Vissa anslag till bostadsförsörjningen

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1989/90:BoU13 Vissa anslag till bostadsförsörjningen (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 42 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Vi skall nu behandla bostadsutskottets betänkande nr 13 som berör bostadsförsörjningen. Det känns onekligen litet överkligt att diskutera bostadsförsörjningen utan att diskutera bostadsfinansieringen. Därför blir detta en något stympad debatt.

De mest överskuggande frågorna när det gäller bostadspolitiken just nu är ju vad som händer i samband med skatteomläggningen, och det vet vi först den 17 april, då propositionen läggs fram. Propositionen skall sedan behandlas i kammaren den 8 juni.

Det är också skattereformen som i första hand nu oroar de boende. En fråga som många ställer sig är: Kommer vi att ha råd att bo i framtiden när skatteomläggningen är genomförd? Anledningen till att man ställer sig denna fråga är att det läggs så stor finansieringsbörd på bostadssektorn.

Skatteutredningarna har förutsatt att beskattningen av bostadssektorn skall bidra till att finansiera en tredjedel av kostnaderna för skatteomläggningen. Efter överenskommelse mellan folkpartiet och socialdemokraterna är man nu beredd att ta i anspråk en ännu större del från bostadssektorn för att täcka finansieringen.

Vi i centern tycker att denna oro verkligen är befogad. Vi har vänt oss emot att man beskattar boendet så hårt. Därför är det naturligtvis svårt att nu göra en helhetsbedömning av hur framtiden på bostadsmarknaden kommer att te sig. Det kommer säkert att vara svårt att kunna garantera tryggheten för boende.

Från vår utgångspunkt måste målsättningen vara att alla skall ha möjlighet att bo i en bra bostad, till en rimlig kostnad, i en god miljö. Denna möjlighet har inte alla i dag. Det måste dock tillhöra den grundtrygghet som vi som politiker är ansvariga för att bygga upp i detta samhälle. Vad man än har för synpunkter, är ju inte tryggheten på bostadsmarknaden fulländad i dag.

Bostadsbristen är stor. I betänkandet har vi gjort en analys. I dag står 620 000 människor i detta land i bostadskö. Hälften av dem saknar en bostad. Byggekostnaderna accelererar fortfarande. Det finns miljöhot. Det gäller problemen med sjuka hus och radon, som inte är lösta.

Räntehöjningarna går i taket. Varje procents höjning ger direkt en ökad boendekostnad med 50 kr. i månaden per 100 000 lånade kronor. Under det senaste halvåret har räntorna stigit med 5 %. Det innebär 1 250 kr. i hyreshöjning för den som har ett lån på 500 000 kr., där räntan inte är långsiktigt fastställd. Stora resurser tas också i anspråk för byggande och för energi, som är knapp och dyr i dag.

Att det ser ut så här illa på bostadsmarknaden bär naturligtvis det parti som har ansvaret för regeringsmakten och politiken i landet ett stort ansvar för. Jag vill dock inte säga att man kan lasta regeringen för allt elände som

nu ändå finns på bostadsmarknaden. Vi menar emellertid att det i många stycken har förts en felaktig politik som har lett fram till dessa problem. Det krävs därför en omläggning av bostadspolitiken och politiken i övrigt.

Vi har ifrån centerns sida lagt fram förslag om en annan inriktning av bostadspolitiken i de motioner som vi har presenterat under den allmänna motionstiden. Många av dessa förslag finns med i betänkandet. Vi har sagt att om man skall klara de sociala målen och grundtryggheten inför framtiden krävs det, som vi ser det, för det första en rättvis finansiering av skattereformen. Den finansieringen skall inte belasta boendet så hårt som skatteuppgörelsen mellan folkpartiet och socialdemokraterna förutsätter.

För det andra krävs en ekonomisk politik som håller räntorna på en betydligt lägre nivå än som i dag är fallet.

För det tredje måste vi ha en politik för regional balans som undanröjer de stora obalanserna som gör att bostadssituationen blir ohållbar. Detta gäller såväl i de stora koncentrationsorterna som i de delar av landet där folket glesas ut eftersom invånarna måste flytta över till koncentrationsområden.

För det fjärde krävs en politik som ökar valfriheten i boendet. I dag byggs det knappast något egna hem med äganderätt över huvud taget. Det måste ändras. På landsbygden saknas t.ex. hyresalternativet i små hyreshusenheter.

För det femte krävs en politik för bättre boendemiljö och ett mera resurs-hushållande byggande och boende över huvud taget.

För det sjätte vill vi ha en politik för ökat bosparande och en bättre behovsriktning för de bostadssubventioner och de bostadsstöd som i dag är ganska omfattande. Det gör att vi måste minska rundgången av pengar i det system som vi har i dag.

Vi vill för det sjunde också ha en mer långsiktig stabilitet i de bostadspolitiska beslut som vi fattar.

Mot bakgrunden av den här principiella utgångspunkten när det gäller hur centern ser på bostadspolitiken, går jag nu över till att mera i detalj ta upp några av de reservationer som finns med i betänkandet. Av betänkandet omfattas – förutom bostadsfinansieringen, som inte finns med – huvuddelarna av förslagen i budgetpropositionen och de motioner som har lagts fram under den allmänna motionstiden.

Jag konstaterar att vi gör tillkännagivanden och kommer med förslag i utskottet som på några punkter avviker från propositionen. Tre av dem är föranledda av centermotioner. Det gäller för det första att vi återigen ber regeringen att se över de förändrade villkoren till stödet för fukt- och mögelskadade hus. Vi tycker inte att de är effektiva nog. Utskottet gör nu en markering, skickar tillbaka förslaget och begär ett nytt förslag.

För det andra har utskottet sagt att tillstyrkanderamen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör höjas med 35 milj. kr.

För det tredje har vi från utskottet avvisat propositionens förslag om att tilläggen för vintermerkostnader i samband med lånegivning fortfarande skall finnas kvar och inte tas bort.

I övrigt tillstyrker utskottet propositionen.

I reservation nr 3 tar vi från centern upp vår allmänna inriktning för bo-

stadspolitiken. Den har jag redan berört, och jag skall därför inte beröra denna reservation ytterligare.

I reservation nr 5 tar vi upp stödet till ungdomsboende, som rubriken lyder. Innehållet är dock vidare än rubriken anger. I denna reservation tas våra förslag upp som tar sikte på att lösa bostadsbristen i två avseenden. Det gäller för det första den allmänna bristen på smålägenheter i landet, som naturligtvis gör att framför allt ungdomar drabbas. För att snabbt komma i gång med en lösning för att få fram flera mindre lägenheter föreslår vi ett stimulansbidrag på 30 000 kr. per lägenhet som kommer till, generellt över hela landet.

Det gäller för det andra den brist på smålägenheter och hyreshusalternativ som finns i landetoeh som bl.a. har diskuterats i landsbygdkampanjen "Hela Sverige skall leva" under flera år. För att öka tillgången på lägenheter och komma i gång med byggnation på de små orterna och på glesbygden föreslår vi ett stimulansbidrag – utöver dessa 30 000 som gäller för hela landet – på ytterligare 50 000 kr. per lägenhet. Totalt blir det således en stimulans på 80 000 kr. per lägenhet.

Med de pengar som vi har anvisat har vi en målsättning att snabbt få till stånd 1 000 nya lägenheter på landsbygden och i de små orterna och ungefär 5 000 lägenheter i landet i övrigt. Totalt gör det 6 000 nya lägenheter för att klara av bristen eller i varje fall för att komma i gång för att effektivare och snabbare lösa problemet. Vi anser att denna typ av bidragsgivning – direkt utan långsiktig koppling till lån och annat – ger ett effektivare stöd. Det ger heller inga låsningar och uppbindningar inför framtiden för subventioner på bostadssektorn.

Av våra förslag här följer att vi avstyrker ungdomsbostadsstödet som finns med i propositionen och som har funnits några år. Vi tycker att det är krångligt och ineffektivt. Det stödet är direkt styrt till genomgångsbostäder för ungdomar. Vårt förslag tar sikte på att lösa problemet i ett vidare perspektiv. Det har också en betydligt högre ambition. Vi satsar 230 milj.kr. på detta, medan de pengar till genomgångsbostäder som regeringen tar upp i budgeten uppgår till 15 milj. kr. Det är alltså en avsevärt kraftigare ambition i engångsinsatser som vi här föreslår.

I reservation 12 aktualiserar vi frågan om det ekologiska byggandet. Byggandet och boendet tar mycket stora resurser i anspråk, nämligen dels mark för bostäderna, dels mark för trafiklösningar. Energiåtgången för uppvärmning och transporter är betydande. Boendet belastar dessutom miljön med avfall och med utsläpp i luften. Resursknappheten och god miljö kräver att boendet och byggandet bättre anpassas till de ekologiska system som vi har. Med en bättre sådan anpassning får vi också trivsammare boendemiljöer och lägre sårbarhet i våra trafiksystem och i vårt boende.

Detta förutsätter, som vi ser det, att man planerar arbete, boende och service i nära samverkan med varandra i de lokala samhällena. Avfallsfrågorna måste få en annan och effektivare lösning än i dag. Kan vi t.ex. i framtiden transportera vårt avfall med hjälp av en av de viktigaste naturprodukter som finns på vår jord, nämligen rent och friskt vatten? Det är en av de frågor som vi måste ställa oss för framtiden. Hur blir vi effektivare på att använda energin för att klara kärnkraftsavvecklingen? Det är en annan fråga som vi måste

ställa oss när vi diskuterar bostadspolitik och den framtida utformningen av boendet.

För att uppnå ett mer resurshushållande boende krävs att vi får systematiska miljökonsekvensbeskrivningar som beslutsunderlag i samhällsplaneringen. Det krävs vidare bättre resursbevarande byggnadsteknik, ändrade byggnadsregler för det ändamålet samt en rad andra åtgärder.

Det är en sådan idéinriktning som vi för fram i vår motion om det resurshushållande boendet och byggandet. Tyvärr har vi inte fått gehör för denna motion, och därför har vi avgett reservation 12 om ekologiskt byggande.

I reservationerna 14, 15, 16 och 20 belyser vi en rad problem som hör samman med bostadsproblemen i storstadsområdena och inte minst i Stockholmsområdet. Stockholmsproblematiken och över huvud taget storstadsproblematiken är känd, varför jag inte behöver beskriva den närmare.

Vi har i flera år krävt åtgärder och lämnat förslag till lösningar. En del förslag har tagits upp av regeringen, men det har skett för sent. Man har först sagt nej, t.ex. i fråga om investeringsavgifter, varpå de har införts efter ett par år och då inte blivit så effektiva som de skulle ha blivit från början. Rent generellt tycker vi att både regeringen och de lokalt ansvariga i storstäderna gör för litet för att lösa dessa svåra problem. Stockholmspolitikerna måste exempelvis utnyttja det instrument som vi har gett dem genom PBL och se till att reservera den mark som behövs för boende.

I våra motioner och reservationer för vi framför allt fram fyra åtgärder. För det första är det åtgärder för att ta fram lägenhetshotell. Många övernattningslägenheter står tomma. Om de skall kunna stå till bostadsmarknadens förfogande måste det finnas alternativ. Vi har påpekat att man bör fundera på att i samverkan med hotellnäringen bygga billiga övernattningsalternativ i s.k. lägenhetshotell.

För det andra pekar vi på åtgärder för att få kommunerna att lokalisera kontor utanför stadskärnorna. Det är ett mycket stort tryck på stadskärnorna som gör att fler och fler bostäder omvandlas till kontor. För att skapa utrymme för fler bostäder måste man i de centrala delarna av storstäderna få större tillgång till just bostäder. Strävan bör alltså vara att decentralisera olika verksamheter som nu inryms i lokaler inne i städerna. Det betyder att man får en inomregional regionalpolitik i storstadsområdena.

För det tredje har vi krävt att statens markinnehav skall inventeras i berörda områden. Staten har stora markresurser i exempelvis Stockholmsområdet som skulle kunna användas till bostadsproduktion.

Vi har för det fjärde pekat på åtgärder för att få till stånd arbetsplatsbyten och därmed ett närmare samarbete mellan arbete och bostad. Dessa skall alltså ligga i närheten av varandra så att långa och tröttande pendlingsresor kan undvikas.

Ingen möda får sparas när det gäller att försöka mildra bostadskrisen just i storstadsområdena. Bristen på bostäder ökar och priserna stiger. Snart är det bara de välsituerade som har råd att bo i innerstaden. Segregationen har ökat påtagligt. Det senaste som är på gång är att juridiska personer kräver att få köpa bostadsrätter. Det driver i sin tur upp kostnaderna på bostäder och medför att många människor inte har råd att bo i dem. Så länge vi inte kommer till rätta med bostadsbristen får vi aldrig en normal bostadsmark-

nad. Därför är det viktigt att vi hela tiden anstränger oss och gör insatser på detta område.

Jag vill fråga utskottsmajoriteten om den verkligen inte är beredd att på allvar ta itu med problemen på bostadsmarknaden i storstäderna. Vilka förslag har man tänkt sig?

I reservation 35 behandlar vi frågan om kommunernas VA-nät. Upprustningstakten i dag är alldeles för långsam. Om vi gör jämförelser bakåt i tiden kan man säga att vi i dag upprustar det vattenlednings- och avloppsnät som lades ned i jorden på Gustav Vasas tid. Det skall ses i perspektivet att livslängden för dessa system är mellan 50 och 100 år. Detta innebär naturligtvis ett oerhört slöseri med resurser av skilda slag.

I reservationerna 50, 51 och 54 följer vi upp våra tidigare förslag om ett saneringsprogram mot radon i bostäder, något som vi ser allvarligt på. Vi anser att problemet ännu inte har fått en tillfredsställande lösning. I reservation 50 berör vi exempelvis villkoren för radonbidraget, som vi tycker skall förbättras för att få till stånd de åtgärder som måste vidtas.

Herr talman! Tillgänglighet till bostäder är en annan mycket viktig fråga. För att öka tillgängligheten för exempelvis de handikappade har staten på ett tidigt stadium gett bidrag för installation av hissar i flervåningshus. I regeringens proposition förlängs inte utbetalningen av detta bidrag. Det innebär att aktiviteterna för att göra lägenheter mer tillgängliga kommer att avstanna, och det tycker vi är olyckligt. Vi har anvisat pengar så att detta hissbidrag kan utgå som tidigare.

Herr talman! Det är först när vi har behandlat detta betänkande färdigt som den verkliga kampen för rätten för alla att ha en bostad börjar. Får vi inte en rättvis finansiering av skattereformen, då är många trygghet i fara.

Jag vill fråga socialdemokraterna i bostadsutskottet om ni verkligen är beredda att på allvar ta upp kampen för de sociala målen i bostadspolitik. Det är nu vi går in i slutspurten på den viktiga debatten under våren.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer som centrens företrädare har skrivit under och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 43 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Vi skall nu debattera ett område som är mycket omfattande. Det visar även det här betänkandet. Det är ett relativt tjockt betänkande.

Bostadssektorn är troligen den mest reglerade sektorn i hela samhället. Det är i dagarna vanligt att jämföra olika företeelser med det som händer i Östeuropa just nu. Även om man inte skall hårdra en sådan jämförelse kan man konstatera att vi i Sverige har en jämförbar situation på bostadsmarknaden – Agne Hansson var inne på att hundratusentals människor köar efter en bostad. Vidare har det uppträtt fenomen som uppträder i alla centraldirigerade system, nämligen "svarta pengar" och olagliga lägenhetsaffärer. Dessutom är det mycket svårt för människor att få sina önskemål uppfyllda.

Samtidigt – och även detta berörde utskottsordföranden – kommer i varje fall delar av detta område att förändras i viss utsträckning i samband med att vi föreläggs den bostadsfinansiella propositionen den 17 april. Det är möjligt att vi kommer att beröra de frågorna även i dag, men jag misstänker att den stora debatten på det området kommer senare under våren.

Jag tog mig tid att inför den här debatten slå upp ordet "bostad" i Svenska akademiens ordlista. Jag tänker läsa upp stora delar av de ord som man kan finna i ordlistan. Där står bl.a. bostadsbidrag, bostadsbrist, bostadskvot, bostadskö, bostadskris, bostadsnämnd, bostadslös, bostadssubvention, bostadspolitik och sist men inte minst bostadsproblem. Detta är ju ganska betydande för den situation som råder i dag. Det finns alltså en mängd olika begrepp som inleds med ordet bostad.

Vi har nämligen ingen fungerande bostadsmarknad i Sverige i dag. Vi har mer en typ av administrativt system. Detta har lett till att en ond cirkel bildats, och det är människorna på bostadsmarknaden som har blivit de stora förlorarna. Den s.k. sociala bostadspolitikerna, som socialdemokraterna talar mycket och varmt om, är faktiskt orsaken till detta problem. Den s.k. sociala bostadspolitikerna har medfört att vi har fått en bostadsmarknad som inte längre fungerar. Precis som i liknande fall är det människorna som har satts på undantag.

Vi moderater vill förändra mycket på det här området. I detta förändringsarbete är vår ledstjärna att vi skall låta människorna styra mer och politikerna styra mindre. Vi har en mängd moderata förslag som skulle lösa många av dagens problem. Genomgående för dessa förslag är att människornas inflytande ökar, och därigenom skulle vi få en fungerande marknad. Jag kan ge några exempel på moderata krav.

För det första vill vi ha en ökad naturlig rörlighet. Sverige har flest bostäder per capita i hela världen, men i dag förhindrar man via olika politiska beslut en naturlig rörlighet. Man får därigenom inläsningseffekter som motverkar ett effektivt utnyttjande av alla de bostäder som vi trots allt har. Vi moderater har sagt att vi vill förändra reavinstantbeskattningen – den beskattning som man i dagligt tal brukar kalla flyttskatten.

För det andra vill vi i vissa delar förändra hyressättningsystemet. Vi vet att människor ofta är beredda att betala mer för en centralt belägen bostad än vad de i genomsnitt gör i dag. Det är också rimligt att man inte betalar lika mycket, dvs. att man betalar mindre för en ocentralt belägen bostad.

Jag har läst en skrift som professor Bo Södersten har skrivit – tidigare socialdemokratisk riksdagsledamot i den här kammaren. I skriften En ny bostadspolitik har han visat hur den nuvarande hyressättningen i praktiken fungerar. I skriften finns en tabell med en kommenterande text. Jag kan ta några exempel från tabellen, och de handlar om hyrorna hos ett av de största allmännyttiga bostadsföretagen i den här regionen, Stockholmshem, och de avser år 1987.

Där visar det sig att man får för en normalstor lägenhet i innerstaden, 70 m², byggd någon gång mellan 1935 och 1939 betala en årshyra på 20 000 kr. För en förortslägenhet byggd 1986 är hyran för samma bostadsstorlek 31 000 kr., och för en lägenhet i området Västra Smedshagen i Hässelby – alltså en bit ut i regionen – är årshyran 36 000 kr.

Denna jämförelse visar att lägesfaktorn inte alls spelar någon positiv roll i den meningen att ett bättre läge kostar mer än vad ett sämre läge gör. Det förhåller sig i stället precis tvärtom.

Bor man i en utmärkt lägenhet centralt i city så kostar den mindre än 2 000 kr. i månaden, medan en lägenhet i Hässelby kostar 3 000 kr. i månaden.

Bo Södersten, tidigare socialdemokratisk riksdagsledamot, avslutar med slutsatsen: "Denna hyressättningsprincip är fullständigt orimlig och leder till stora orättvisor".

Det finns också undersökningar som visar skillnaderna mellan hyra och betalningsvilja när det gäller andra större städer. Delar av de belopp som bostadskonsumenter är beredda att betala ytterligare försvinner från marknaden. Den bruksvärdesreglerade bostadsmarknaden medverkar nämligen till att vi får en lägenhetsmarknad med s.k. svarta överlåtelsevärden – precis som i alla andra politiker- och centralstyrda marknader.

Den här hyresregleringen härrör från kristidslagstiftningen, alltså från tiden kring andra världskriget. Denna debatt förs mer än fyra decennier efter krigets slut!

Vidare vill vi moderater ha en hyressättning som i större utsträckning speglar just de boendes preferenser. Det ger en bättre och fungerande marknad och en mer normal rörlighet. I dag får man faktiskt betala högre hyra ju mindre nöjd man är med läget på en viss bostad.

Herr talman! Vi moderater vill också stimulera och inte motarbeta ägandet av sin egen bostad. Om man jämför nybyggandet av bostäder kan man konstatera att 1980 uppläts 61 % av de nybyggda bostäderna med äganderätt. 1989, dvs. förra året, var motsvarande siffra endast 21 %.

Om man studerar många av de under senare åren byggda grupphusen kan man konstatera att det är tio gånger fler av dem som uppläts med hyres- och bostadsrätt än med äganderätt. Ändå visar undersökningar, bl.a. från Sifo, att 9 svenskar av 10 vill äga sin bostad! Men med den nuvarande politiken producerar man bostäder tvärtemot människors önskemål.

Vi moderater vill ändra på det också. Vi vill ändra finansieringsreglerna, ändra avdragsbegränsningarna, underlätta för övergång från hyresrätt till bostadsrätt, ta bort hembudsmöjligheterna för HSB och Riksbyggen, vi vill införa system för ägarlägenheter m.m.

Samtidigt tycker vi moderater att det är viktigt att få billigare bostäder och bostäder som mer överensstämmer med människornas egna önskemål, dvs. att vi skall avreglera byggregler och lånebestämmelser som båda i kombination trissar upp byggnads- och bostadskostnaderna. Vi tycker att man skall kunna satsa på vissa avsteg från normerna i ett kort perspektiv – detta har man gjort på vissa håll, bl.a. i Uppsala. Där har man pressat kostnaderna med mellan 20 och 25 %. Det ger lägre kostnader, och det visar sig också att människorna trivs bättre i dessa områden och ogärna vill flytta därifrån.

Vi vill också ha en allmän avreglering av bostadsmarknaden. Vi har i en reservation sagt att vi vill avveckla de byggnadsreglerande åtgärderna, som infördes i syfte att öka bostadsbyggandet på bekostnad av de s.k. kommersiella lokalerna. Det visar sig bl.a. i en utvärdering som länsstyrelsen i Stockholm har gjort att dessa åtgärder inte ger den tänkta effekten. I vissa fall får de snarare motsatt effekt, dvs. att de begränsar bostadsbyggandet.

Vi moderater vill även stärka de boendes ställning. Vi anser att det finns litet för mycket korporativism på bostadsmarknaden i dag, där de stora organisationerna som ofta är mer eller mindre s-märkta, tar över människornas egna möjligheter att påverka sitt boende.

Vi moderater vill även förbättra ungdomarnas situation på bostadsmark-

naden. Det är en av de grupper som har de största problemen på den genomreglerade bostadsmarknaden. I stället för att införa nya regleringar på detta område vill vi utveckla regleringar. Det visar sig nämligen att dessa nya regleringar för att man skall komma till rätta med problemen har medfört ytterligare problem. Vi är emot en sådan utveckling.

Det finns även andra moderata förslag som har nedröstats av utskottsmajoriteten. De gäller ökade anslag till kulturhistoriskt intressanta byggnader. I fråga om sådana vill vi öka regeringens anslag med 100 milj. kr. Vi tycker att det är viktigt att behålla dessa omistliga kulturhistoriska värden.

Vi har också i ett särskilt yttrande sagt att det är viktigt att främja boendet på landsbygden. Det säger vi dels för att vi tycker det, dels med tanke på de diskussioner som förs om de förväntade ändringarna av finansieringsreglerna som kommer att läggas på riksdagens bord senare under våren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna i detta be-
fänkande. Men jag vill avslutningsvis ställa tre frågor till majoritetens talesman.

Det råder i dag ingen neutralitet mellan upplåtelseformerna på bostadsmarknaden. Varför vill socialdemokraterna styra människorna till i första hand hyres- och bostadsrättsboende, när de vet att människor i mycket stor utsträckning vill äga sin bostad?

Bo Södersten sade, vilket jag har redogjort för tidigare och nu upprepar: Denna hyressättningsprincip när det gäller bruksvärdessystemet är fullständigt orimlig och leder till stora orättvisor.

Varför är socialdemokraterna inte beredda att ta bort orimligheten och de stora orättvisorna?

Till sist vill jag fråga: Ungdomarna är en grupp som har fått mycket stora problem på grund av den genomreglerade bostadsmarknaden. Anser socialdemokraternas talesman att det är rimligt att särbehandla ungdomar? I t.ex. Upplands Väsby har man satt upp speciella ungdomsbostäder som mer liknar baracker än bostäder, och man har där t.o.m. stora skyltar mot E 4 där det står att här bor minsann ungdomarna i Upplands Väsby. Är det ett rimligt sätt att särbehandla ungdomar?

Anf. 44 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon längre debatt med Jan Sandberg. Det finns ingen anledning att göra det utom på en punkt. Jan Sandberg sade att han och hans parti vill främja boendet på landsbygden. Hur vill moderaterna göra det? Han sade nämligen inte något om det. Jan Sandberg har sagt nej till alla förslag som vi från centern har väckt på detta område, förslag som har väckts av landsbygdkampanjen Hela Sverige skall leva. Dessa förslag omfattas av väldigt många människor som bor på landsbygden. Dessa förslag gäller att man skall stimulera fram små hyreshusalternativ på landsbygden och på de små orterna. Hur vill moderaterna främja boendet på landsbygden, eftersom de säger nej till dessa förslag som en bred allmänhet i Sverige står bakom?

Anf. 45 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! Till Agne Hansson vill jag säga att vi moderater, som jag nämnde i mitt anförande, vill vidta åtgärder på bostadsmarknaden, som ex-

empelvis underlättar mer variation när det gäller bostadsbyggandet. Det är något som inte bara skulle gynna bostadskonsumenter i hela Sverige utan framför allt de boende i glesbygden. Det har vidtagits åtgärder som har minskat människors möjligheter att bo i en egen bostad – det är nämligen väldigt många människor i dessa delar av landet som bor i t.ex. en villa. Vi vill förändra många av begränsningarna i fråga om avdragsrätt, m.m. som har genomförts. Även det skulle gynna de boende på landsbygden.

Utöver detta, och då kommer vi in i en mer allmän debatt, kommer det att läggas fram förslag under våren, i vilka bostadssektorn i sig tas upp. Men på t.ex. trafikområdet kommer dessa förslag att innebära kraftigt höjda benskatter som gör att det blir ännu svårare för människor i glesbygden att bo där de bor eller för andra människor att flytta dit.

Vi har även föreslagit ändringar i fråga om realisationsvinstbeskattningen, vilket skulle underlätta för människor att flytta från litet mer koncentrerade områden till glesare delar av Sverige. Det är några exempel. Vi har förslag på bostadsområdet, men vi har också heltäckande förslag på en mängd andra områden. Allt detta sammantaget kommer att innebära att möjligheterna att bo på den svenska landsbygden kommer öka betydligt.

Anf. 46 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! De senaste åren har problemen på bostadsmarknaden blivit alltmer påtagliga:

- Bostadsköerna växer, särskilt i storstadsområdena.
- Bristen på smålägenheter skapar särskilda problem, bl.a. för ungdomar som vill skaffa sig en egen bostad.
- Den låga rörligheten på bostadsmarknaden, bl.a. till följd av regleringar, förstärker människors svårigheter att finna en bostad som passar deras önskemål och behov.
- Ett ombyggnads- och reparationsprogram, ROT, byggt på omfattande subventioner, startade i början på 80-talet och drog med sig ombyggnader som ofta blivit mer omfattande än hyresgästerna önskat, vilket bl.a. har medfört att antalet smålägenheter har minskat mycket. Samma program har senare panikbromsats kraftigt, först med administrativa styrmedel och sedan med ekonomiska i förhoppningen att detta skulle öka nyproduktionen.
- Möjligheterna att bilda bostadsrättsföreningar har på olika sätt försämrats – senast genom riksdagens beslut att stoppa räntebidragen för allmännyttiga fastigheter som säljs till hyresgästerna.
- Nyproduktionens kostnader har stigit kraftigt under de senaste åren. Många nybyggnadsprojekt kan inte startas därför att kostnaderna är så höga att länsbostadsnämnderna inte beviljar några lån.

Herr talman! Jag har tidigare här i våra bostadsdebatter i kammaren sagt att regeringen självfallet inte kan lastas för alla krissymptom som nu uppträder på bostadsmarknaden. Även kommunerna spelar en mycket viktig roll i bostadspolitik. Vidare kan t.ex. snabba förändringar när det gäller efterfrågan och flyttningsmönster skapa problem som i varje fall på kort sikt inte kan påverkas på politisk väg. Men det råder ändå inget tvivel om att social-

demokraterna bär ett betydande ansvar för den situation som har uppstått. Bristen på smålägenheter är t.ex. i hög grad en följd av en medveten socialdemokratisk politik såväl ute i kommunerna som på rikspanet där ROT-programmet och lagändringar tidigare har drivit fram t.ex. lägenhetssammanslagningar.

Tack och lov kunde de borgerliga partierna tillsammans med miljöpartiet och vpk för ett år sedan här i riksdagen stoppa de statliga bidragen till lägenhetssammanslagningar. Men stor skada har redan skett.

Den lilla rörligheten på bostadsmarknaden beror bl.a. på regleringar som socialdemokraterna drivit igenom och försvarar. Ingreppen mot bostadsrättsboendet är uttryck för en ideologiskt betingad skepsis mot en boendeform där människor själva får ta ansvar och äga sin bostad. Det finns starka skäl för att ompröva bostadspolitiken. Den har fastnat i ett föråldrat mönster och bygger i allt väsentligt på gamla regleringar, subventioner och inskränkningar i människors valfrihet. Vi lever fortfarande med de kristidsregleringar som vi har samlat på oss under decennier och som i många fall tillkom när vi på kort tid skulle bygga bort bostadsnöden. I dag när trångboddheten och ohygieniska bostäder är ovanliga har vi en ny situation. Problemen ligger på ett annat plan. Det är nu regleringar som hämmar framväxten av en fungerande bostadsmarknad där människors önskemål står i centrum.

Tecknen på att ett omfattande bruk av administrativa regleringar har någon gynnsam effekt t.ex. på rättvisan i boendet är få. Tvärtom vet vi att på en genomreglerad marknad har den lättast att ta sig fram som har goda kontakter och som inte drar sig för att betala svarta pengar. Det går att se klara paralleller mellan situationen på den genomreglerade bostadsmarknaden, som också Jan Sandberg nämnde här förut, och den situation som rått och fortfarande delvis råder i Östeuropa. Brist, köer, svarta pengar och byteshandel blir alltid resultatet av regleringar och planhushållning.

Regeringen har visat en anmärkningsvärd bostadspolitisk passivitet. Redan före valet 1982 meddelade socialdemokraterna att bostadspolitiken snabbt skulle ses över. Först hösten 1986 kom resultatet av denna skyndsamma översyn, som inte medförde att något väsentligt bostadspolitiskt problem fördes närmare sin lösning. Det enda konkreta resultatet var en rad nya subventionsformer.

Herr talman! De boendes önskemål måste enligt folkpartiets uppfattning vara utgångspunkten för bostadspolitiken. Valfriheten måste öka. Staten skall inte genom ekonomiska styrmedel eller administrativa regleringar gynna eller missgynna vissa upplåtelseformer, bostadstyper eller fastighetsägare. Bostadspolitiken måste nu läggas om så att användningen av kristidsregleringar – med förebilder i 1940-talets helt annorlunda bostadssituation – minskar, behovet av subventioner begränsas och valfriheten för de boende ökar. Detta innebär att marknadsmekanismerna, på ett bättre sätt än centrala regleringar, får avspegla människors önskemål.

Jag vill nu ange några av de riktlinjer som enligt folkpartiets mening bör gälla för bostadspolitiken.

Det är ett viktigt bostadsocialt mål att alla skall ha tillgång till en bra bostad. Vi har en hög bostadsstandard i Sverige, även om det fortfarande finns undantag. Institutionsboendet i ordnade former bör minskas och i den takt

alternativ kan ordnas. De som bor på institution bör ges en så hemlik miljö som möjligt. De som så önskar skall ha rätt till att bo i ett eget rum. Folkpartiet lägger också fram förslag om gruppboende som behandlas i ett annat betänkande i riksdagen. Stora ansträngningar bör göras för att småhushållen lättare kan hitta en passande bostad. De svårigheter som i dag möter bl.a. flyktingar, ungdomar och ensamstående från splittrade familjer kan inte accepteras.

Läget på bostadsmarknaden har förändrats kraftigt under de senaste åren. Det rekordhöga byggandet under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet ledde till en mättning av marknaden, och många kommuner fick problem med outhyrda lägenheter. För ungefär tio år sedan redovisade de flesta kommuner ett överskott på bostäder eller en bostadsmarknad i balans. 1984 redovisade 44 kommuner brist på bostäder. 1989 redovisade 234 kommuner brist på lägenheter. Överskott fanns endast i tre kommuner.

Mellan 1960 och 1985 har antalet enpersonshushåll fördubblats. Vart femte hushåll bestod av en person 1960. Numera består vart tredje hushåll av en person. Samtidigt som antalet småhushåll ökat kraftigt har antalet smålägenheter minskat. Mellan 1980 och 1985 har antalet mindre lägenheter, om högst ett rum och kök, minskat med mellan 90 000 och 100 000.

Det finns nu enligt prognoser ett relativt stort behov av nyproduktion, men byggandet kommer att vara inriktat på små lägenheter. Detta beror givetvis på det samband som jag tidigare påvisade, att vi tidigare har byggt så få smålägenheter och slagit ihop så många av dem som har funnits tidigare. Det är ofrånkomligt i den nuvarande situationen att byggandet därför i hög grad inriktas på smålägenheter, men det hade självfallet varit önskvärt att vi hade kunnat bygga bostadsområden som skapar förutsättningar för en mera allsidig hushållssammansättning. Det kommer t.ex. att finnas mycket få barnfamiljer i de nya hyreshus som byggs där det praktiskt taget enbart finns mindre lägenheter.

Detta problem är resultatet av en medveten socialdemokratisk politik. Socialdemokraterna har på alla sätt försökt minska antalet smålägenheter. Genom statligt stöd har omfattande ombyggnader genomförts som lett till färre och större lägenheter. Nu ser vi resultatet av en snedvriden politik där man inte har tagit hänsyn till de boendes önskemål.

Bostadsbyggandet behöver öka särskilt i storstadsområdena. Trots en snabbare folkökning i dessa svarar de inte för en högre andel av bostadsbyggandet än vad deras andel av befolkningen motsvarar. Det låga bostadsbyggandet beror bl.a. på att länsbostadsnämnderna inte beviljar bidrag till bostäder om byggkostnaderna anses för höga. Motivet för detta är att priskontrollen anses medverka till att priserna hålls nere.

Vi tror inte att det med administrativa regleringar är möjligt att sänka kostnaderna på bostäderna annat än kanske på mycket kort sikt. Den främsta effekten av kostnadskontrollen är sannolikt att bostadsbyggandet blir lägre än vad det annars skulle ha blivit.

Kostnadskontrollen tvingar också fram ändrade planer, vilket ofta är fördyrande. Kostnadskontrollen är stelbent och förhindrar lösningar som kan vara billigare på sikt. Sannolikt hindras också kreativa och spännande lösningar samt kvaliteten. Den nu gällande ordningen bör därför avskaffas.

Räntebidragen skall även framgent vara begränsade genom att de utgår från en schablonmässigt framräknad ram.

Herr talman! Många människor önskar bo med bostadsrätt. Många uppskattar den förening av enskilt ägande och gemensamt ansvarstagande för fastigheten i demokratiska former som bostadsrättsboendet erbjuder. Detta medför många gånger också lägre boendekostnader. Nära förknippat med det enskilda ägandet är den fria överlåtelseätten av bostadsrättslägenheter.

Även om antalet bostadsrättslägenheter har ökat kraftigt är det fortfarande endast var sjätte bostad som upplåts med bostadsrätt. Ett ökat boende med bostadsrätt medverkar också till ett ökat individuellt sparande. För att tillfredsställa valfriheten och människors önskemål behövs en massiv omvandling av hyresrätter till bostadsrätter. Kommunerna borde ta initiativ till en försäljning till hyresgästerna. Intäkter från sådana försäljningar skulle dessutom kunna undanröja skattehöjningar i kommunerna.

Under den tid folkpartiet hade ansvar för bostadspolitiken beslutade riksdagen bl.a. att underlätta ombildningar från hyresrätt till bostadsrätt. Hyresgäster som bildade en bostadsrättsförening fick förköpsrätt till en fastighet när den såldes. Bostadsrättslagen kompletterades med en bestämmelse där det klargjordes att bostadsrätter får överlåtas.

Riksdagens beslut innebar att hyresgästerna fick rätt att inlämna en intresseanmälan gällande förvärv av fastigheten. Om två tredjedelar av de boende förklarade sig intresserade av en ombildning erhöll de företräde vid en försäljning av fastigheten. Fastigheten fick således inte säljas utan att först ha erbjudits till de boende. Denna rätt gavs till alla hyresgäster, oberoende av ägare. Riksdagens majoritet ändrade emellertid propositionen så att bostadsrättsförening ansluten till rikskooperativ organisation undantogs från kravet på två tredjedels majoritet av hyresgästerna för att förköpsrätt skulle inträda.

Folkpartiet anser fortfarande att propositionens ursprungliga förslag är att föredra. Kravet på kvalificerad majoritet bör dock mildras så att det räcker med enkel majoritet. Det bör vidare räcka med tre lägenheter för att denna rätt att bilda en bostadsrättsförening skall gälla. Riksdagen bör besluta om ändringar i bostadsrättslagen i enlighet med dessa riktlinjer.

På förslag av den socialdemokratiska regeringen beslutade riksdagen 1983 att ytterligare inskränka hyresgästernas förköpsrätt så att hyresgäster i fastigheter som ägs av bl.a. stat, landsting, kommun eller allmännyttigt bostadsföretag inte har denna rätt. Genom en lagändring har det också slagits fast att kommunens förköpsrätt går före de boendes. Folkpartiet anser att de boende som så önskar skall ha företräde vid försäljning, oavsett vem som äger fastigheten och oavsett vem som är köpare.

Herr talman! Riksdagens majoritet beslutade i december 1987 på förslag av regeringen att räntebidrag skall dras in om en allmännyttigt ägd fastighet säljs till en av de boende bildad bostadsrättsförening. Beslutet hade sin udd riktad mot de kommuner som vill öka andelen bostadsrätter och på detta sätt främja ett utökat inflytande och ansvarstagande från de boendes sida. Dess orättvisa karaktär underströks ytterligare av att HSB och Riksbyggen vid riksdagsbehandlingen undantogs från den nya regeln. Denna tendens att

gynna två organisationer framför andra är ett direkt stötande inslag i regeringens bostadspolitik.

Riksdagen bör besluta om en återgång till de regler som tidigare gällde.

Herr talman! Staten har påtagit sig förlustansvar enligt 33 §. 1962 års bostadslånekungörelse.

Det ansvar för vissa förluster i de kommunala bostadsföretagen som staten påtog sig redan år 1946 syftade ursprungligen till att förmå företagen att bygga bostäder trots risken för att inte få dessa uthyrda. År 1968 upphörde det statliga ansvaret för nytillkommande hus, och förlustansvaret avser därför numera bara hus byggda dessförinnan.

Av 1946 års riksdagsbeslut framgår att en förutsättning för det statliga förlustansvaret var att hyressättningen skulle vara sådan att alla normalt uppkommande utgifter och hyresförluster skulle täckas med hyrorna. Förluster som uppkommit till följd av försummelse eller vårdslöshet i fastighetsförvaltningen, t.ex. vanvård av byggnad eller upplåtelse av lägenhet till någon som inte har råd att hyra den, skulle inte täckas av staten. Övriga onormala förluster, t.ex. sådana som föranletts av "ej förutsebara" kostnader skulle kunna bäras till 20 % av kommunen och till 80 % av staten.

Som framgår av denna framställning har den ursprungliga avsikten varit att statens förlustansvar bara skall aktualiseras i mycket speciella fall och endast avse onormala förluster som i huvudsak är beroende av förhållanden över vilka det enskilda bostadsföretaget inte kunnat råda. Genom en av Sveriges Fastighetsägareförbund genomförd undersökning tvingas vi dock konstatera att de utbetalningar som under 1980-talet skett med stöd av de aktuella bestämmelserna har ökat på ett minst sagt anmärkningsvärt sätt. Framför allt gäller detta sedan år 1985, sedan bostadsstyrelsen detta år utfärdat nya tillämpningsföreskrifter. Uppenbarligen har dessa föreskrifter givit utrymme för en betydligt vidare tolkning av vilka förluster som skall täckas av den statliga garantin.

Den mer generösa tolkning av bl.a. förlustbegreppet som synes ligga bakom de ökade utbetalningarna strider mot de ursprungliga bestämmelserna och intentionerna. I en folkpartimotion har därför föreslagits att kraftfulla åtgärder skall vidtas så att endast sådana förluster som ursprungligen avsetts kommer att täckas. Vägledande vid bedömningen av huruvida förlustansvaret skall utlösas bör vara om förlusten är föranledd av mycket speciella händelser på orten som inte kunnat förutses. Vidare bör det statliga ansvaret begränsas i tiden. Fram till dags dato har ända upp till tre år gamla förvaltningsförluster kunnat grunda ersättning från staten. Detta är enligt folkpartiets uppfattning en orimlig ordning, och jag yrkar här bifall till en gemensam reservation, nr 21, från folkpartiet, moderaterna och centern.

Herr talman! Bostadsförmedlingarna kan spela en aktiv roll för att öka rörligheten på bostadsmarknaden och göra denna effektivare. För att få resurser för att t.ex. arbeta aktivt med byten av lägenheter bör bostadsförmedlingarna ha möjlighet att ta ut avgifter för sin verksamhet.

Vidare gäller det markvillkoret. Riksdagen har tidigare beslutat att undantag från markvillkoret för s.k. styckebyggda småhus skall upphöra den 30 juni 1990. Ännu tidigare fanns även ett undantag från markvillkoret för mark i saneringsområden. Markvillkoret innebär att marken skall förmedlas

av kommunen för att rätt till statliga bostadslån skall erhållas. I praktiken innebär markvillkoret numera främst att kommunen ges möjlighet att ställa en mängd krav på byggnationen utöver plan- och bygglagens bestämmelser innan dispens från markvillkoret lämnas. Särskilt i storstadsområdena har kommunerna få småhustomter att fördela.

Regeringen redovisade i budgetpropositionen att den inte avser att förlänga undantagen från markvillkoret efter den 30 juni 1990. Vi anser i folkpartiet att markvillkoret bör avskaffas. Kommunernas möjligheter att styra byggandet är tillräckliga, inte minst genom den fysiska planeringen.

Konkurrensvillkoret innebär vidare att bostadslån vid byggande av flerfamiljshus bara utgår om byggnadsarbetena upphandlats genom att anbud tagits in. Det har nu visat sig att byggföretagen ofta kan förhandla fram bättre pris och högre kvalitet. Konkurrensvillkoret är moget att avskaffas. Det skulle också öka byggföretagens möjligheter att bygga s.k. referensobjekt.

Efter regeringsskiftet 1982 infördes det s.k. ROT-programmet. Det var ett led i strävandena att bygga om i stor omfattning och innebar, som jag tidigare har sagt, en stor utslagning av smålägenheter. Det ökade behovet av bostads-
subventioner och innebar att subventioner kunde utgå för löpande underhåll. Folkpartiet anser att ombyggnader bör ske varsamt med stor hänsyn till de boendes önskemål. Det är därför angeläget att de hyresgäster som berörs av en ombyggnad ges större möjligheter att påverka omfattningen av denna. Detta inflytande bör utövas av de hyresgäster som berörs av ombyggnaden och inte alltid av hyresgästorganisationen.

Vi anser således att det s.k. hyresgästintyget, som normalt krävs för att få byggnadslov för åtgärd utöver lägsta godtagbara standard, bör utfärdas av de berörda hyresgästerna. På samma sätt bör ombyggnadslån för hyreshus normalt endast beviljas om de berörda hyresgästerna tillstyrker ombyggnaden. För ombyggnad inne i lägenhet bör normalt krävas att lägenhetsinnehavaren har tillstyrkt ombyggnaden. Underhåll såsom byte av avloppsstammar måste givetvis kunna utföras, men större förändringar såsom byte av t.ex. köksutrustning bör endast kunna göras om hyresgästen accepterar detta.

I fråga om villkoren för radonbidraget vill jag instämma i de synpunkter som framkommit i motioner från folkpartiet och centern, att det gränsvärde för radonhalter som i dag tillämpas snarast bör sänkas. Samhället kan inte stå passivt medan boende i radonhus dagligen utsätts för allvarliga hälsorisker. Målet måste naturligtvis vara att sådana förändringar görs i våra bostäder att radonet inte längre utgör någon hälsofara. De olika gränsvärden som tillämpas för radonhalter i bostäder måste därför sänkas till en nivå under de i dag gällande.

Vad avser det gränsvärde som nu diskuteras inom strålskyddsinstitutet, måste ett första steg vara att sänka radonvärdehalten. Riksdagen bör redan nu förordna en sänkning av detta gränsvärde. Utgångspunkten bör vara att gränsvärdet för bidrag snarast sänks till högst 200 Bq/m³. I övervägandet bör förutom rent medicinska och ekonomiska skäl för ett visst gränsvärde även beaktas den oro för radon som många drabbade husägare känner.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till samtliga reservationer som folkpartiet står bakom till detta betänkande.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 47 JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Hela detta omfattande betänkande är egentligen ett provisorium i väntan på det stora förslaget – det som kommer i skatteomläggningens släptåg. Agne Hansson var också inne på det i sitt anförande. Det är meningen att hela bostadsfinansieringssystemet – som vi här lappar och lagar litet grand – skall ses över och få en ny utformning.

Det betänkande som vi nu diskuterar visar ändå ganska tydligt hur huvudlinjerna i bostadspolitiken går och synen på bostaden. Bakom en social bostadspolitik står vänsterpartiet kommunisterna och socialdemokraterna. Centerpartiet och miljöpartiet är med ganska långt. Motståndare till den sociala bostadspolitiken är moderaterna. Jag hade tänkt säga att folkpartiet kommer någonstans däremellan, men nu tyckte jag att Erling Bager i sitt huvudresonemang i det långa anförandet lutade sig ganska mycket åt det moderata hållet.

Om man för skojs skull tittar litet på detta betänkande och på hur reservationerna ser ut, finner man att det understryker denna karakteristik.

Moderaterna står ensamma bakom 12 av de 59 reservationerna, bortsett från anslagsäskandena. Tillsammans med folkpartiet står de bakom 7 reservationer och tillsammans med folkpartiet och centern bakom 11 reservationer. Moderaterna har inte någon reservation tillsammans med bara centern, inte med miljöpartiet och inte med vpk.

Centern har 10 egna reservationer, några tillsammans med moderaterna och folkpartiet, några tillsammans med folkpartiet, några tillsammans med miljöpartiet och några tillsammans med vpk.

Vpk har 8 egna reservationer och 2 tillsammans med centern.

Kvantiteten betyder egentligen inte så mycket. Det som betyder något är kvaliteten och innehållet i dessa reservationer, som speglar den bostadspolitik som partierna står för. Där blir det än tydligare att moderaterna går på tvärs med det som vi i vpk vill beteckna som en social bostadspolitik. De godtar mycket ofta inte ens majoritetsskrivningen i utskottet, utan gödslar betänkandet med motivreservationer.

Sin vana trogen visar bostadsutskottet en viss självständighet gentemot regeringen. Allting godtas inte av majoriteten. I detta fall föreslås tre ändringar och två tillägg i förhållande till regeringsförslaget. Det hedrar utskottets socialdemokrater att de inte har satt sig helt i regeringens knä.

Mot bakgrund av denna lilla analys av bostadsutskottets betänkande nr 13 kan det vara intressant att blicka framåt ett steg. Det är, som sagt var, senare i vår som det stora bostadspolitiska slaget står, och det vi nu sysslar med är en förövning.

Förövningen visar dock hur olyckligt och ologiskt det är om en överenskommelse mellan en gammal socialdemokratisk regering och folkpartiet om skattepolitiken får styra bostadspolitiken i väsentliga avscenden. Resultatet kan bara bli att vi fjärrmar oss från en social bostadspolitik. Bostaden blir än mer än nu en handelsvara, tillgänglig i den utsträckning som människor har

ekonomiska förutsättningar. De boendes inflytande individualiseras, dvs. de som har mest resurser får störst makt.

Om bostadsfrågan i stället för skatterna varit det primära – och jag tycker att bostaden är viktigare än skatten – skulle en uppgörelse mellan socialdemokraterna och folkpartiet ha varit otänkbar. Erling Bagertal här i dag har ytterligare understrukt det. Det enda möjliga hade varit en skärpning av den sociala bostadspolitiken genom ett samarbete mellan socialdemokraterna och vpk eller ett bredare rödgrönt samarbete mellan socialdemokraterna, centern, vpk och miljöpartiet.

Jag menar nu att det inte är för sent att rädda den sociala bostadspolitiken – om mina socialdemokratiska vänner i bostadsutskottet fullföljer sin gamla politik, sitt hittillsvarande informella samarbete över block- och parti-gränserna och sitt oberoende gentemot regeringen.

Detta förutsätter att ni socialdemokrater inte fullt ut underordnar er skatteräkнемästarnas krav på att vissa gruppers inkomstskattesänkningar till stor del skall betalas av de boende. Det innebär förmodligen att ni måste agera innan bostadsfinanseringspropositionen läggs fram.

Jag skall här dra några huvudpunkter som är viktiga för att den sociala bostadspolitiken skall fullföljas. Jag kan redan konstatera att det i stor utsträckning nu borde vara möjligt att diskutera med centerpartiet. Jag hoppas alltså att också socialdemokraterna och miljöpartiet lyssnar noga, så att vi kan få höra om det finns förutsättningar för ett sådant bredare samarbete.

Jag menar att vi måste slå fast att målet för den sociala bostadspolitiken är oförändrat och fortfarande bygger på generella subventioner, så att inte en allt större del av befolkningen blir beroende av riktade och inkomstprövade bostadsbidrag. Man måste i detta sammanhang diskutera vad som är en rimlig bostadskostnad i förhållande till lönenivåerna i vårt land.

Detta innebär också att skatteomläggningens finansiering, precis som Agne Hansson var inne på, måste justeras så, att bostadskostnadernas bidrag till skattefinansieringen minskar. Det borde kunna ske genom att man funderar ett varv till på de investeringsbidrag som är avsedda att kompensera för höjningen av byggmomsen vid nyproduktion och ombyggnad. Man borde kunna diskutera en anpassning av investeringsbidraget så att det kommer att motsvara hela byggmomsen och att det skall kunna utbetalas också vid underhålls- och förbättringsinsatser i bostäder, åtminstone i de bostäder som inte är direkt omfattade av spekulation och handel.

Man bör vidare avskrika tankarna på moms på fjärrvärmeanläggningar.

Dessutom bör man avskrika tankarna på moms på bostadsförvaltning.

Man bör i stort sett bibehålla räntebidragen på dagens nivå och inte vara så rädd för att via den gemensamma ekonomin finansiera bostadsproduktion. Naturligtvis kan man diskutera villkoren och fördelningen på olika typer av bostäder och upplåtelseformer, så att profilen blir mera social än nu.

De tilltänkta miljöskatterna bör ses över så, att boendet inte beskattas för hårt.

Däremot bör man nog tänka ett varv till i motsatt riktning när det gäller elvärmen. Man bör se över möjligheterna att hårdare beskatta inte bara direktverkande el utan all eluppvärmning.

Ett sådant här program för en social bostadspolitik borde också innehålla

en översyn av fastighetsbeskattningen. Det finns en tydlig majoritet för att den bör tas ut på grundval av ett bruksvärde eller ett boendevärde, inte på grundval av taxeringsvärdet. Jag tycker också att man på allvar bör diskutera om inte fastighetskatten skall gå till kommunerna, som har ansvaret för bostadsförsörjning, infrastruktur osv. Man skall inte se den löpande bostadsbeskattningen eller fastighetsbeskattningen som en kapitalbeskattning.

Man måste se över bostadsbidragssystemet och höja bostadsbidragen, så att de blir ett ordentligt skyddsnet även för ensamstående.

Med sådana här justeringar blir också hyresstoppet på ett helt annat sätt en realitet. Man kan dessutom lyfta av hyresstoppet utan att det blir en katastrof i hyresutvecklingen.

Ett inslag borde också vara att man ser över kontrollen och beskattningen av handeln med hyreshus. Det finns möjlighet både att se till att de boende får ett inflytande över handel med de hus där de bor och att beskatta sådan handel så att den hålls tillbaka något.

Man borde också överväga en skärpning av kommunernas ansvar och ställning när det gäller bostadsförmedlingsverksamheten, när det gäller rådgivningen och när det gäller möjligheterna att ingripa mot t.ex. övernattningslägenheter. Vi har diskuterat dessa frågor i flera omgångar. Framför allt verkar tiden vara ganska mogen för att vi skall ta ett steg till mot ett obligatoriskt kommunalt ansvar för bostadsförmedlingsverksamheten.

En sådan här samordning borde också inbegripa kraftfulla insatser mot sjuka hus. En bra utgångspunkt för de insatserna är det arbete som har bedrivits inom bostadsdepartementet och som väntas komma att leda till framläggandet av en proposition. Jag skall inte nu gå vidare in på de frågorna.

Jag tycker också att det är viktigt att vi kan komma överens om en förstärkning av hyresgästernas och hyresrättshavarnas ställning, både individuellt och genom hyresgästorganisationerna, vilket också betyder en förstärkt ställning för förhandlingssystemet. Det är viktigt att här försvara den allmännyttiga hyresrätten, inte minst mot den typ av angrepp som nu kom från Erling Bager, som i stor skala vill omvandla de allmännyttiga hyresrätterna till bostadsrätter och dessutom inte tvekar inför en fri prissättning på bostadsrätter.

Jag tror att vi måste tänka oss att skärpa bruksvärdessystemet, och jag hoppas att vi skall kunna utvidga det till att avse också lokalhyrorna.

Det här är några punkter i vad som enligt min mening skulle kunna vara en långsiktig röd-grön plattform för en bostadspolitik, som det borde gå att komma överens om ganska brett i bostadsutskottet och så småningom i kamraren. Anledningen till att jag nu har velat föredra dessa punkter, som bara delvis berörs i betänkandet, är precis densamma som den som Agne Hansson angav, att de stora och viktiga förslagen kommer om bara några veckor eller månader. Det är nu som vi kan påverka vilka förslag som skall läggas fram och vilken ställning som skall tas till dem.

Jag yrkar bifall till samtliga våra reservationer, som rör studenternas bostadssituation, ekologiskt byggande, aktieutdelning från allmännyttan, kommunernas VA-nät, en förlängning av återflyttningsbidragen, en vidgad beslutsram för tilläggs lån som är yngre än 30 år, förslag om byggfuskavgift och förslag om en provisorisk höjning av bostadsbidragen under andra halvåret

1990. Jag vill avslutningsvis peka på det sista särskilda yttrandet vid betänkandet, där jag behandlar frågan om hyresgästinflytande vid ombyggnad och underhåll.

Prot. 1989/90:96
29 mars 1990

*Vissa anslag till
bostadsförsörjningen*

Anf. 48 KJELI, DAHLSTRÖM (mp):

Herr talman! I miljöpartiet de grönas partimotion om utveckling av ekologiskt byggande ger vi en allmän introduktion till vår bostadspolitik. Vår primära utgångspunkt är en ekologisk syn på bostad och bebyggelse, en syn som utskottet ännu inte tycks moget att bejaka.

I det här betänkandet har vår motion om ekologiskt byggande inte tagits med. Betänkandet heter "Vissa anslag till bostadsförsörjningen", men hanterar inte bara anslag utan även miljöfrågor som radon, fukt och mögel, blandat med allmänna bostadspolitiska tankegångar. När jag nu i veckan fick det färdigtryckta betänkandet beklagade jag att jag vid behandlingen i utskottet inte har reagerat mot den här blandningen. Det innebär bl.a. att vår allmänna syn på bostadspolitiken inte finns med annat än som ett särskilt yttrande. Men detta beror kanske på att den traditionella bostadspolitiska debatten har gått i stå mellan vänster och höger och att man inte riktigt vet var man skall behandla de nya miljöfrågorna. För mig är miljön utgångspunkten för en god bostadspolitik. Bidragsregler, subventioner och upplåtelseformer av olika slag är alla sådana faktorer som skall underordnas en grön bostadsmiljö. Nu ser det från min synpunkt ofta ut tvärtom: de gröna frågorna löses *efter* det att all reglering inom bostadsbyggandet och bostadsmarknaden har fått sin beskärda del. Man talar inte för inte om lånearkitektur inom bostadsbyggandet som något som försvårar utformningen av en genuint god bomiljö.

Efterkrigstidens traditionella bostadspolitik av huvudsakligen socialdemokratiskt märke har varit inriktad på att möta en traditionell tillväxt, främst i städerna. Det är den gängse tillväxtpolitiken som har medfört en urbanisering av aldrig tidigare skadat slag. Det s.k. miljöprogrammets bostadsköer uppvisar stora, välkända brister socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Samtidigt har många mindre städer och byar, som alltid erbjuder goda kultur-, arbets- och bostadsmiljöer, i oförstånd lämnats mer eller mindre åt sitt öde.

Vi har en bostadsyta på 45 m² per person i Sverige. Vidare har vi ett par hundra tusen lägenheter som står tomma som ett slags reserv, detta trots tidigare hushållsbildning bland ungdomar, ett ökat antal uppdelade hushåll på grund av bl.a. skilsmässor och människors strävan att på äldre dagar kunna bo kvar i eget hem så länge det är möjligt. Dessa förhållanden tyder på att bostadsstandarden trots allt är god, framför allt i ett internationellt perspektiv, och att vi närmar oss en mättnadspunkt i Sverige. Problemen med underskott på bostäder torde i huvudsak kunna lösas dels med en verkligt aktiv regionalpolitik, dels med åtgärder för att stimulera omflyttning från större till mindre lägenheter. En nationell och regional politik som ytterligare ökar överhettningen till vissa storstadsområden kan inte accepteras, eftersom obalanserna i bostadsutbudet då ökar ytterligare, oaktat alla andra vidföljande obalanser.

Jag anser det nu vara hög tid att omforma bostadspolitiken enligt de krav

som måste ställas på resurshushållning och en i alla avseenden god boendemiljö. Bara några av dessa krav finns i den gamla bostadspolitiken. Kravet på sunda bostäder måste exempelvis utvecklas till att omfatta alla ekologiska aspekter.

Så vill jag, herr talman, gå över till stödet till ungdomars boende. Den traditionella tillväxtpolitiken har lett till att hundratusentals ungdomar står i kö för att få egen bostad, främst i storstadsområden. Hade de gamla partierna skött sin egen tillväxtpolitik bättre, hade man måhända kunnat balansera utbudet av arbets- och utbildningsplatser med tillgången på bostäder. Detta har inte varit och är fortfarande inte fallet. De politiker som genom åren lovar runt och håller tunt i vad gäller ungdomsbostäder har ett stort ansvar för ungdomarnas bristande tilltro till demokratin i allmänhet och till deras husockupationer i synnerhet.

Det är naturligt, med den samhällsstruktur vi har och de förkovringskrav som ställs på ungdomarna, att många måste bo i våra stora städer under sök- och utbildningsåren. Under denna tid har man inte behov av samma bostadsstandard som senare under etableringsåren. Små enkla baslägenheter, gärna med gemensam tillgång till kök, tvätt, dagrum osv. saknas i hög grad. Det är en eftertraktad bostadsform som man i den traditionella bostadspolitiken medvetet – framför allt från socialdemokratiskt håll – och oförnuftigt håller tillbaka. Tillgången begränsas ytterligare av att även såväl betalningsstarka storstadsmänniskor och veckopendlare som pensionärer efterfrågar denna typ av små lägenheter.

Bostadsförsörjningen är i huvudsak en kommunal angelägenhet. Storstads- och överhettningkommunernas politiska ledningar har tyvärr inte klarat denna uppgift, trots goda intentioner och statligt stöd. Starkare styrning från riksdag och regering kan vara nödvändig om inte situationen förändras. Miljöpartiet de gröna avser att pröva införande av mycket höga lägesavgifter för stora kontorslokaler i aktuella kommuner. Avsikten skulle vara att stimulera kontorsföretag att flytta och bereda plats för ombyggnad av stora kontorshus till bostadshotell. Särskilda finansieringsformer måste i så fall troligen utvecklas. Sådan förändring av s.k. cityområden skulle kunna få en mycket livgivande verkan på stadsbruket, förutom att bostadskön drastiskt skulle minska, kanske försvinna.

Att återskapa naturens kretslopp i boendet, det är ekologiskt byggande. Definitionen kan inte göras precis, eftersom det finns lika många vägar och medel i sådana människoskapande system som i naturen. Resultatet blir dock att belastningen på naturen minskar. Det ekologiska byggandet innehåller en social dimension som det storskaliga och enbart industriella och behovstäckande byggandet saknar. Det är en social dimension som svårligen låter sig beskrivas, men den innehåller så mycket av självkänsla och gemenskap för de boende som i dag oftast saknas. Man kan tala om en ny folkrörelse, en ekoby rörelse som hämtar sin inspiration i de först byggda ekobyarna. De viktigaste målen för ekobyar som Solbyn utanför Lund och Tuggelite utanför Karlstad är ett boende i gemenskap och med naturen, resurshushållning, ekologiskt genomtänkt drift, kooperativt boende, självförvaltning och självtillit. Nya inslag, i jämförelse med vanlig bebyggelse, är växt-hus, jordkällare, mulltoa, kakelugn och pump på gården. När nya ekobyar

planeras kommer troligen nya inslag, exempelvis samlokaliserade arbetsplatser, grannskapscentraler, kooperativa daghem och småbutiker, egen energiproduktion, egna vindkraftverk, större odlingar, djurhållning och bil-sambrukande i bilpooler.

Jag har i huvudsak berört s.k. ekobyar i ny bebyggelse. Självfallet innebär ekologiskt byggande även anpassningar av det äldre hyggnadsbeståndet till ekologiskt sunda bruksformer. Exempel från bl.a. Berlin och Göteborg visar klart på möjligheterna att "ekosanera" befintlig bebyggelse.

Ämnet ekologiskt byggande innefattar även ombyggnad av sjuka hus till friska, verkningsfulla åtgärder mot radon och annan ohälsosam strålning, liksom planering av bebyggelse och vegetation, så att vind och buller inte förstör bostadsmiljön.

Riksdagen bör uttala sig för att kunskaperna om det ekologiska byggandet samlas och utvecklas. Detta kan ske dels vid boverket, dels vid naturvårdsverket, dels genom inrättande av särskilda ekobyinstitut eller genom inrättande av professurer i ekologiskt byggande vid arkitektskolorna och kanske *med egna institutioner*. Boverket bör få i uppdrag att snabbutreda, dels hur de institutionella förutsättningarna för ett allmänt ekologiskt byggande bör etableras, dels i vilka former ett ekologiskt experimentbyggande på bostadsområdesnivå kan stödjas av staten. Till detta återkommer vi vid behandlingen av forskningspropositionen. En erfarenhetsbank för teknisk, juridisk och annan kunskap om ekologiskt byggande bör också inrättas.

Jag vill också säga några ord om radonproblemet, även om jag generell och övergripande redan har talat om det. Regeringen har fortfarande inte kommit med konkreta förslag till hur man skall komma till rätta med radonproblemen i våra bostäder. Därför måste vi ihärdigt kräva åtgärder nu enligt det batteri av reservationer som har avgivits från flera partier i protest mot regeringens förhållning av beslut om verkningsfulla åtgärder mot radonet i våra hem.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till samtliga reservationer som jag stött i utskottet. Dessutom stödjer jag centerns förslag om ett program för arbetsplatsbyte, så att man minskar den totala pendlingen mellan bostad och arbetsplats.

I radonfrågan stödjer jag centerns eller folkpartiets förslag om förbättrade villkor för radonbidrag. Vpk:s förslag om en byggfuskavgift är bra och kan stödjas, även om jag därmed något förrycker Jan Strömdahls inplacering av partierna på en gammal vänster-högerskala. Regeringen får väl komma med förslag till utformningen av en sådan avgift. Vi har för övrigt i dag sett socialdemokraterna i utskottet stödja förslag om att byggarna skall stödja forskningen. I viss överensstämmelse med detta borde socialdemokraterna då även kunna stödja en byggfuskavgift.

Låt mig, när jag ser att jag har litet tid över, replikera Jan Strömdahl, som önskade höra hur vi ser på bostadspolitiken. Jag tycker att det är bra att Jan Strömdahl tar upp en mera ideologiskt inriktad bostadspolitisk debatt här. Jag har efterlyst det vid olika tillfällen i utskottet, och jag skall givetvis delta i den.

Jag tror att jag med det jag sagt nu har besvarat en del frågor som Jan Strömdahl från sitt håll ställde till oss. Jag vill bara sammanfattningsvis säga:

Vi säger ja till en social bostadspolitik som utgår ifrån de naturgivna ekologiska förutsättningarna. Det är vår utgångspunkt.

Vad gäller bidragsformer i bostadssektorn kommer vi också att väldigt positivt stödja en förstärkning och utveckling av bostadsbidraget som en bra reglerande ekonomisk faktor. Däremot ser vi samtidigt att det finns många övriga byggbidrag och subventioner inom boendet som man kanske skall rensa bort.

Låt bostaden kosta vad den kostar! Sätt det rätta priset på bostaden, för det innebär faktiskt en resursförbrukning när vi bygger bostäder och när vi underhåller och skall vidmakthålla dem. Då är det bättre att vi vet totalt sett vad byggandet kostar och inte gömmer det bakom en hel massa olika subventioner och bidragsformer.

Vi tror också från vårt håll att det måste föras in bättre verkande marknadsmekanismer. Man kan inte säga nej till marknadsmekanismerna – tyvärr, kära vänsterpartister här i kammaren! – därför att man då får svårigheter. Det ser vi väldigt tydligt att vi har fått. Jan Sandberg talade om hur ledande socialdemokrater har redovisat vilka tokigheter som ett övergivande av marknadsmekanismerna har fått på bostadsmarknaden.

Men det får inte innebära, det vill jag understryka, att enskilda ägare av bostäder tillskansar sig vinster genom att vi för in marknadsmekanismer. Jag har tidigare talat om en lägesavgift. Utvecklar man en typ av lägesavgift på det viset att samhället skotar hem de övervärden som kan finnas på marknaden, tror vi att det skulle kunna vara en intressant lösning. En utveckling av diskussionen kring de frågorna skulle jag välkomna.

Med det avslutar jag mitt inlägg.

Anf. 49 JAN STRÖMDAHL (vpk) replik:

Herr talman! Då vill jag säga till Kjell Dahlström att jag håller med om att det behövs en ekologisk aspekt, en naturresurshushållningsaspekt, även i en social bostadspolitik.

Däremot tycker jag att det är viktigt att klara ut om man tycker att bostaden är en social rättighet av samma dignitet som rätten till utbildning, till vård och omsorg, för att ta några exempel, och huruvida man då accepterar att denna sociala rättighet inte kastas ut till en fri marknad och till en fri prisättning, utan att den till en del betalas över en gemensam ekonomi. Enligt min mening är detta viktigt för att man skall kunna tala om en social bostadspolitik.

Anf. 50 KJELL DAHLSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag kan i stort sett och i svepande ordalag instämma med Jan Strömdahl och säga att vår bostadspolitik är social på det viset att vi anser bostaden vara en rättighet.

Men återigen till det ekologiska utgångsläget: Det är också en skyldighet att ta ansvar för sin närmiljö. Att bo är på sätt och vis en skyldighet också, att ta vara på den miljö som man lever och vistas och bor i, där man har sina barn och sina grannar och allt sådant. Det innebär också, som vi ser det, att det är nödvändigt att diskutera formerna för det ekonomiska ansvaret.

Vi är inte alldeles övertygade om att förvaltningsformen hyresrätt alltid är

den bästa. Varför skulle man inte kunna omvandla hyresrätter till äganderätter, under förutsättning att inte enskilda tillskansar sig felaktiga vinster på en sådan konstruktion?

Anf. 51 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Så är det åter dags för en bostadspolitisk debatt i denna kammar. Partierna profilerar sig och redovisar sin strategi för boendet. Jag skall senare återkomma till det.

Beträffande propositionen föreslår utskottet att ett framlagt förslag om förändrade villkor för stöd till fukt- och mögelskadade hus skall övervägas ytterligare samt att den s.k. tillstyrkanderamen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för nästa budgetår bestäms till 165 milj. kr, vilket innebär en vidgning med 35 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Vidare avstyrker utskottet regeringens förslag om att det särskilda tillägget för vintermerkostnader inte skall ingå i det schablonmässigt beräknade låneunderlaget fr.o.m. den 1 juli 1990. Med andra ord: vintertillägget blir kvar i oförändrat skick.

I övrigt tillstyrks de regeringsförslag som behandlas i betänkandet.

Med anledning av vissa motioner föreslår utskottet riksdagen att göra två tillkännagivanden. Det gäller en översyn av bostadslånreglerna avseende olika former av bostäder för äldre samt en studie av hur markvillkoret i samband med bostadslån tillämpas. Övriga motioner avstyrks.

Till betänkandet har fogats inte mindre än 63 reservationer, av skilda arter. Det är en flora bestående av delkrav från de olika partierna.

Under vissa punkter har de tre borgerliga partierna enats om gemensamma riktlinjer, om än det är mera undantagsvis de möts på samma våglängd.

Ett genomgående tema i de borgerliga reservationerna är att man i ökad omfattning vill gripa in och bestämma över kommunernas göranden och låtanden. Vad är det som gör att ni plötsligt intar denna förmyndarattityd gentemot kommunerna? Vad har skett? Är detta ett nytt inslag i er gemensamma strategi? Varför vill ni centralisera beslutsfattandet?

Herr talman! Jag tycker det vore bra om oppositionspartierna kunde ge en analys av varför man har denna tingens ordning.

Folkpartiet och moderaterna återkommer i klassisk stil. Man skall begränsa hyresgäströrelsen och dess intentioner.

Det är ständiga krav som utskottsmajoriteten bestämt avvisar. Vi slår självfallet vakt om hyresgästerna och deras kamporganisation. Det är och förblir en styrka att hyresgästintressena tillgodoses och bevakas av en representativ organisation.

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till betänkandet i dess helhet och avslag på reservationerna.

Dagens debatt får väl ses som en förpostfäktning och en generalrepetition inför den bostadspolitiska debatt vi har att vänta i riksdagen under våren 1990.

Den 17 april förväntas regeringen lägga fram förslag till nytt bostadsfinansieringssystem. Efter motionskrav och behandling i utskottet får vi åter de-

battera bostäder i kammaren i början av juni – allt enligt den preliminära tidtabell som nu gäller.

Så till reservanterna och deras krav.

Jag har suttit och lyssnat till debatten här i dag och inte funnit något speciellt nytt. Det mesta är gammal skåpmat som vi återfinner år efter år. Dagens meny är delvis kryddad med nya recept och ingredienser. Vi kan konstatera att oppositionen är djupt splittrad i en rad principiella övergripande bostadspolitiska frågor. Det är bra för de boende. Om exempelvis moderaternas krav vinner gehör skulle många boende få en ytterst besvärlig situation.

Jag lyssnade till Jan Sandbergs inlägg. Det fanns inte någon social anklag i det anförandet. Man talar om valfrihet, men vems valfrihet talar man om? Moderaternas budskap är och förblir att det är marknadskrafterna som skall ges ökat utrymme.

De tre borgerliga partierna har var sin reservation när det gäller den framtida bostadspolitikens inriktning och utformning. Vad vill då resp. partier förändra? Moderaterna talar i allmänna ordalag om missförhållanden inom dagens mark- och bostadspolitik. De vill ha bort en rad regler, bestämmelser och normer i byggprocessen. Man talar om en snabbare övergång från hyresrätt till bostadsrätt. Tongångarna känns igen från förr. Det är samma locktoner som åter ljuder ut i kammaren.

Herr talman! När jag lyssnade på Erling Bager och närmare tittade på folkpartiets reservationer fann jag dem i stora delar identiska med moderaternas krav. Byråkratin skall bort, säger Erling Bager. Marknadsmekanismerna skall ges ökat utrymme. Fler skall äga sin bostad. Ägandet är det liberala lösenordet till himlen när det gäller bostäder. Reavinstbeskattningen skall reformeras osv. Detta, herr talman, är några primära folkpartikrav som kan nämnas.

Om man närmare börjar nagelfara och kritiskt granska de konservativa och liberala reservationerna finner man att det endast är nyanser som skiljer reservanterna åt. Erling Bagers inlägg i dag var starkt kryddat med moderata förtecken. För den oinvigde och väljaren i gemen är det ytterst svårt att skilja de båda partierna folkpartiet och moderata samlingspartiet åt, det är jag övertygad om.

Herr talman! Oppositionen formulerar självfallet sina reservationer utifrån sina egna idéer och ideologier. Men eftersom likheten är så slående kan jag inte annat än nämna detta i förbigående.

Centern är mera nyanserad i sina krav och sin syn på boendet. Centerreservationen andas utan tvekan en mera social målinriktning. Det noterar vi med tillfredsställelse. Det finns klara skillnader mellan de båda mittenpartierna, och det finns spänningar alltifrån den tid då Birgit Friggebo satt som bostadsminister i departementet. Centern ligger betydligt närmare oss, det är allom bekant.

Herr talman! Det är bra att de reaktionära krafterna inte vinner alltför mycket ökat svängrum i den bostadspolitiska debatten.

Vissa av dessa frågor kommer att besvaras i ett senare skede. Vad den kommande propositionen om den framtida bostadspolitik innehåller är ännu inte känt. Det är i dunklet fördolt, som någon har sagt. Frågan bereds

för närvarande i regeringskansliet. En del av oppositionens krav kommer väl att tillgodoses, andra inte. Det sker ständigt revideringar när det gäller bostadspolitiken. Även i detta betänkande finns vissa revideringar, och vi får nu avvakta det som kommer senare under våren.

Moderaterna och centerpartiet har reserverat sig när det gäller ungdomsboendet. Stödet till ungdomsboendet syftar till att hjälpa ungdomar. Det har ju hänt en hel del på detta område. Det har vidtagits en del åtgärder och andra kommer att vidtas. Vi tycker det är anmärkningsvärt att moderaterna åter vill avskaffa ungdomsbostadsdelegationen, som har verkat under en tid och som vi tycker har delvis också gjort ett fint jobb. Enligt vår mening har behovet av ungdomsbostadsdelegationen snarare ökat.

Ramen för kulturhistorisk bebyggelse brukar ofta bli föremål för auktionsutrop och budgivning. Buden haglar runt regeringspartiet. I år höjer vi ramen med ytterligare 35 miljoner. Denna resursförstärkning gör att vissa angelägna projekt kommer till stånd. Behovet är stort.

Det finanspolitiska läget är besvärande, och vi kan naturligtvis inte bara höja anslagen utan att ta hänsyn till övrig samhällsekonomi.

Till Jan Sandberg vill jag säga att moderaternas påspädning med ytterligare 65 milj. kr. tyvärr inte rymms inom den ekonomiska rambudgetering som bostadsdepartementet och bostadsutskottet lyder under.

Vänsterpartiet kommunisterna tar i sin reservation upp studenternas bostadssituation. Vi tycker att detta närmast är en kommunal fråga. Det är självklart att om man får en utbildning till sin ort i sin kommun skall man också se till att det ordnas bostäder.

I reservationerna 8 och 9 tas frågan om boendemiljön, servicegrad osv. för handikappade upp. Vi delar motionärernas inställning att de handikappade, liksom övriga grupper i samhället, i största möjliga utsträckning skall ges den rätten och möjligheten att själva välja boendeform, bostadsort och boendemiljö. Finansieringen av gruppboendestäder är för närvarande föremål för en översyn i samarbete mellan boverket och socialstyrelsen. I avvaktan på detta vill vi inte tillstyrka motionerna.

Moderaterna och folkpartiet har tidigare i dag i kammaren sagt att man vill ha en avreglering av de byggnadsreglerande åtgärderna. Kan herrar folkpartister och moderater närmare konkretisera sig? Hur skall t.ex. det kommersiella byggandet i Stockholm kunna dämpas utan någon form av reglering? Har ni en bättre modell? Det finns en dokumenterad överhettning i de norra delarna av Stockholm, Uppsala och Arlanda-området. Om marknadskrafterna helt skulle släppas loss, skulle det inte finnas några byggjobbare som kunde bygga bostäder. Varför? Jo, profiten och marknadskrafterna skulle se till att det kommersiella byggandet skulle öka i omfattning. Ni skriker och hojtar efter flera bostäder till ungdomarna. Tro inte då att avregleringen skulle kunna genomföras!

Bostadsutskottet menar att det i dagsläget finns all anledning att stötta regeringen i dessa frågor, inte minst när det gäller storstadsområdena. Därför yrkar jag avslag på reservation 10.

Herr talman! Vi har vidare det ekologiska byggandet. Det har varit en ständig diskussion om detta från samtliga talare. Jag vill erinra om att statsmakterna i olika former verkar för ett ökat engagemang för det ekologiska

byggandet. Det gäller stödet till byggforskning, stödet till experimentbyggande och det gäller särskilda insatser inom ramen för bostadslånesystemet. Boverket arbetar med dessa frågor. Visst kan man tala om den snö som föll i fjol, som miljöpartiets företrädare har gjort i dag. Men glöm inte att när dessa stora bostadsområden byggdes under 60-talet och när det stod tusentals människor i kö och väntade på lägenheter, hade vi inte den diskussion som vi har i dagens samhälle. Det är bra att vi diskuterar emellan partierna och att det vidtas åtgärder för det ekologiska byggandet. Det händer en hel del, men vi skall återkomma till denna debatt i samband med att forskningspropositionen läggs fram i ett senare skede.

Dagens finansieringssystem är avsett att vara neutralt. Dessa frågor kommer att övervägas i samband med att det läggs ett nytt förslag till bostadsfinansiering. Därför behöver vi inte diskutera den frågan mer nu.

Jan Sandberg och Erling Bager vill att antalet bostadsrätter skall öka – det är lösenordet. Kommer ni inte ihåg att det finns en uppenbar risk för en snabbt ökad segregation med ett sådant förslag? Det sägs inte ett ord om den sociala bostadspolitiken från vare sig moderater eller folkpartister i denna debatt. Även de frågorna måste vägas in i besluten. Dessa frågor är en kommunal uppgift att lösa. Riksdagen skall inte peta i det och säga att så och så många bostadsrätter skall byggas. Det är kommunernas bord och inte riksdagens.

Herr talman! Det finns en gemensam borgerlig trepartireservation som gäller statens förlustansvar enligt 33 §, 1962 års bostadslånekungörelse. Vad vill reservanterna? Vad vill ni egentligen med den frågan? Skall staten plötsligt springa ifrån sitt ansvar och ensidigt bryta de ingångna avtalen? Sakläget är att det förlustansvar som staten påtagit sig har tillkommit genom ett civilrättsligt avtal mellan stat och låntagare. Det är naturligtvis inte så lätt att ensidigt säga att man nu skall springa ifrån detta ansvar. Vi har ett ansvar som riksdagen sedan tidigare står bakom. Det är inte så lätt att nu efter ett par år när det börjar brännas säga att man skall springa ifrån ansvaret. Boverket har fått ytterligare administrativa förtecken för att titta på detta. Samma dag som utskottet justerade detta betänkande fick boverket regeringens uppdrag att kartlägga hur bestämmelserna har tillämpats under årens lopp.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på reservation 21.

De borgerliga vill ha bort markvillkoret och konkurrensvillkoret. Vi tycker att det finns all anledning att markvillkoret finns kvar. Vi vill dessutom tillstyrka en s-motion med ett förslag om närmare studium av markvillkoret och hur det har utfallit, vilka brister som finns och om det är möjligt med en skärpning i framtiden. Det här är viktiga frågor inom bostadspolitiken, inte minst för kommunerna. Detsamma är det med konkurrensvillkoret.

Det finns reservationer från moderater och kommunister när det gäller aktieutdelningen från allmännyttan. Det är inte mycket att orda om. Vi tycker att det har gjorts en rimlig avvägning.

Folkpartister och moderater kastar sig över hyresgäströrelsen och säger att vi vill beskära den representativa demokratin. För de flesta av oss andra är det ofattbart att ni år efter år återkommer med de propåerna. Vi är defini-

tivt inte beredda att rucka på de principerna. Vi slår vakt om hyresgäströrelsen nu och i framtiden. Det är majoritetens svar på påhoppet på hyresgäströrelsen.

Vi har sedan frågan om bostadsbidrag för ensamstående, dvs. bostadsbidrag för hushåll utan barn. Vi återfinner då de tre borgerliga partierna i en gemensam reservation.

Herr talman! Utskottet har tidigare uttalat sig för ett införande av bostadsbidrag för ensamstående. Vi står fast vid den ståndpunkten. Detta är för oss socialdemokrater en mycket viktig fråga, och vi får uppbackning av miljöpartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Vilket svar ger de borgerliga partierna till de ensamstående och de många deltidsarbetande som har det svårt? De får ofta en bostad i ett nytt bostadsbestånd. Lönen är alltför låg och hyran alltför hög. De tvingas in i en karusell i en situation som är allt annat än avundsvärd. Varför håller ni så hårdnackat på principerna? Vi förutsätter att regeringen i samband med den aviserade propositionen kommer med ett förslag. Det är kanske inte till alla delar till fyllest, men vi kanske knäcker motståndet mot att bostadsbidrag införs för hushåll utan barn.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis kommentera några inlägg. Jag kan lugna Agne Hansson med att säga att vi skall inte diskutera skatter i dag. Skattedebatten skall vi ta vid ett senare tillfälle.

Så till moderaterna och regleringar och de frågor som här ställdes om åtgärder när det gäller ungdomar. Den situation som har uppkommit i Upplands Väsby är naturligtvis inte bra. Men jag tänker inte här i kammardebatten gå in på ett enskilt ärende.

Bruksvärdessystemet utreds. Vi har hittills tyckt att det har varit bra, och det tycker vi än i dag. Det är möjligt med förändringar i framtiden, det vet man ingenting om. Man skall inte låsa sig i de här frågorna.

Folkpartiet yvdes mycket över de små lägenheterna och ROT-programmet. ROT-programmet var viktigt vid den tid det infördes. Det räddade jobben för tusentals byggnadsarbetare. Vi fick ett bestånd av relativt hygglig standard ute i landet. Det var egentligen Birgit Friggebo som slog upp dörarna för små lägenheter i det här landet.

Vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet har egentligen inte ställt några frågor till mig.

Tuggelite är ett projekt som nämndes som ett exempel på en ekologisk by. Tuggelite ligger i min hemkommun. Jag tycker att det är ett utomordentligt bra projekt. Det är det vi i framtiden skall satsa på.

Vi skall tillsammans förändra bostadspolitiken. Vi skall förändra den till det bättre. Och vi skall säga nej till bostadssockupationer, oavsett om det drabbar riksdagsledamöter eller andra. Vi får inte släppa loss marknadskrafterna för mycket, och vi måste se till att vi i framtiden får en social bostadspolitik som innebär att alla ges rätt att få en bra bostad. Med det recept som moderaterna och folkpartiet presenterat i den här debatten kommer vi inte, herr talman, att uppnå de målen.

Vi övriga partier måste gå in i bostadsdebatten. Låt oss se till att vi får en bättre tingens ordning i framtiden!

Herr talman! Jag vill än en gång yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

(forts. 12 §)

11 § Beslut om uppskjuten votering av kvällsärenden

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

12 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen

(forts. bostadsutskottets betänkande BoU13)

Anf. 52 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! För det första har vi inte för avsikt att centralisera beslutsfattandet på bostadspolitikens område. Jag förstod inte den fråga Magnus Persson ställde till centern i det här sammanhanget. Jag vill peka på att vi t.ex. har medverkat till PBL-lagstiftningen.

Vi i centerpartiet har förtroende för kommunerna. Vi vill däremot inte skärpa markvillkoret, utan vi vill ha bort det. Vi har därför inte ställt oss bakom tillkännagivandet till regeringen.

För det andra tog Magnus Persson upp tillkännagivandet om bostäder för äldre och översynen av lånereglerna för sådana. Det har vi i centerpartiet ställt oss bakom. Låt mig här markera att det är viktigt att vi när denna översyn skett fortfarande slår vakt om ålderdomshem som ett prioriterat boendialternativ för äldre för att stimulera den boendeformen. Detta finns med i utskottets skrivning, och jag vill understryka det som står i den delen av betänkandet.

För det tredje bemötte Magnus Persson reservationerna 12 och 13 om resurshushållande byggande. Magnus Persson sade: När vi byggde miljonprogrammet fanns det inte någon som diskuterade miljö i det sammanhanget. Jo, tänk att det gjorde det. Centern fanns där och varnade för denna massproduktion och brist på kvalitet.

Den här debatten är litet märklig. Jan Strömdahl talade om konstellationer hit och dit, och Magnus Persson sade att oppositionen stod splittrad. Kjell Dahlström fyllde i med att det var ideologi att räkna hur många reservationer olika partier stod bakom.

För oss i centerpartiet är ideologi någonting annat än matematik och antal reservationer. Vi lägger fram våra förslag som ett självständigt parti. Sedan överläter vi till allmänheten och andra att bedöma den politiken. Ibland får vi anslutning till våra förslag, och det är bra.

Jag vill återknyta till det jag tidigare sade om att debatten är märklig. Framför allt socialdemokraterna och folkpartiet angriper varandra mycket kraftigt. Erling Bager står här och talar om valfrihet, höga kostnader och trygghet i boendet. Men sedan är man tillsammans beredd att sopa till bostadssektorn genom att beskatta alla boende med 27 miljarder kronor, vilket skulle innebära 2 000–3 000 kr. i månaden i hyreshöjningar. Vad blir det av allt detta fagra tal om socialt mål, valfrihet och bostadsrätter? Vem skall ha rätt och råd att bo i folkpartiets bostadsrätter? Det var detta jag menade när

jag i mitt inledningsanförande sade att det var litet svårt att ta den här debatten på allvar förrän vi vet var vi hamnar i denna viktiga fråga.

Så till frågan om hushåll utan barn och bostadsbidrag. Det svar som jag kan ge är att alla som är över 29 år och ensamstående i dag inte får något bostadsbidrag. Centerpartiet står bakom bostadsutskottets uttalande att man måste införa bostadsbidrag för hushåll utan barn när skattereformen kommer. Förmodligen är detta långt ifrån tillräckligt. Dessa människor kommer i stor utsträckning att slås ut från bostadsmarknaden.

Herr talman! Valfriheten i boendet är i många avseenden mycket viktig. Jag vill fråga socialdemokraterna om det är en medveten politik att egnahemsalternativet helt har försvunnit ur svensk bostadsproduktion i dag. Är det en medveten politik, eller vilka åtgärder vill ni vidta för att se till att det blir en större produktion av egnahem för att öka valfriheten och behålla den formen av boende? Det kommer i framtiden att vara en mycket attraktiv form av boende.

Anf. 53 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Det är tydligt att Magnus Persson övar sig inför de förstamajtal som han helt säkert skall hålla framöver nu i vår. Det kan man konstatera när man lyssnar på såväl ordval som sätt att argumentera. Det finns många likheter mellan det som sker här i kammaren nu och de förstamajtal som jag tror att Magnus Persson skall hålla, inte minst det faktum att det är mycket glest med åhörare här.

Magnus Persson talade i ungefär 25 minuter. Jag misstänker att han kortade sitt anförande något. Men huvuddelen av dessa 25 minuter använde Magnus Persson till att kritisera de förslag som moderata samlingspartiet har lagt fram. Jag nämnde bl.a. i mitt inledningsanförande flera exempel på stora problem och svårigheter som möter människorna på den svenska bostadsmarknaden och de förslag som vi moderater har lagt fram för att lösa dessa problem. Magnus Persson förde i stort sett inte fram något förslag som skulle kunna lösa något av alla de problem som finns. Vad finns det för lösning på problemet med de hundratusentals människor som väntar på en bostad i bostadsköerna?

Jag fick heller ingen kommentar till den synpunkt som den tidigare socialdemokratiska riksdagsledamoten hade fört fram angående hyressättnings-systemet. Han talade om orättvisor och orimligheter. Jag tänker på professor Södersten. Man sade att man skulle se över detta men att dagens system nog hade fungerat ganska bra.

Om Magnus Persson pratar med någon som bor i en lägenhet som inte ligger centralt och som har en relativt dålig bostadsmiljö – detta är ju fallet med många av de lägenheter som byggdes under miljonprogrammets dagar – tror jag att han kommer att finna att denna person inte tycker att det är rimligt att den som har haft förmånen att på något vis få tag på ett hyreskontrakt i centrala Stockholm för denna lägenhet, som är lika stor som den andra, får betala en hyra som är lägre än hyran för lägenheten som inte ligger så centralt.

Vi moderater har, precis som jag gjorde i mitt anförande, fört fram en

mängd olika förslag på åtgärder som skall lösa alla de problem som i dag finns på bostadsmarknaden.

Magnus Persson tyckte vidare att det inte fanns någon social anklag i den moderata bostadspolitiken. Jag nämnde faktiskt ordet "social bostadspolitik" flera gånger i mitt anförande. Jag vill påstå att den s.k. sociala bostadspolitiken inte är social på det sätt som Magnus Persson vill göra gällande.

Jag har tagit med mig dagens nummer av Expressen, som kan ge ett exempel på vad den s.k. sociala bostadspolitiken får för effekter. Rubriken i artikeln är "Tänk att vi skall behöva söka bidrag. Utfattiga – för att de flyttade". Det handlar om Lars Erik Ax, 75, och hans fru Anna-Britta, 73, som måste leva på existensminimum bara därför att de har bytt bostad. Nu tvingas de söka bidrag från samhället för att klara av att betala reavinstskatten. Är det en social bostadspolitik? Jag tror inte att det här pensionärsparet tycker att det är speciellt mycket av socialt patos i de regler som gör att de tvingas leva på existensminimum och därutöver söka socialbidrag.

Magnus Persson försökte komma ifrån frågan om ungdomsbostäderna och den typ av kategoriboende som man i dag ser exempelvis i Upplands Väsby. Vid den mycket livligt trafikerade E 4, utkastade på ett fält, ligger några barrackliknande byggnader som skall vara ungdomsbostäder. Man har till råga på allt satt upp jättestora skyltar för att visa dem som far förbi att här bor minsann Upplands Väsby ungdomar. Jag tror inte att Upplands Väsby ungdomar tycker att detta är speciellt trevligt, och det får mig att tänka på gamla typer av bostadslösningar, såsom barnrikehus och undantagsstugor. Jag vill inte återvända till den tidens typer av kategoribostäder.

Vi moderater kämpar för att människorna skall bli mer oberoende och i högre grad kunna påverka sitt eget boende. Socialdemokraterna däremot, kommer vad det verkar snart att lägga fram ett nytt skatteförslag som innebär att ännu fler människor blir ännu mer beroende av politiska beslut i så måtto att de i framtiden i större utsträckning tvingas ta bostadsbidrag. Socialdemokraterna tycker tydligen att detta kan var en rimlig utveckling.

Magnus Persson påstår att vi, för att lösa den s.k. överhettningen i storstadsregionerna, måste införa ytterligare begränsningar och regleringar. Jag sade redan i mitt inledningsanförande att länsstyrelsen i Stockholm, som nog kan anses vara en ganska opartisk bedömare av detta, har visat att dessa regleringar inte ökar bostadsbyggandet. Däremot skapar de ytterligare problem för ytterligare bostadsbyggande.

Vi löser inte problemen med fler regleringar och fler begränsningar – vad vi behöver är en motsatt inriktning av bostadspolitiken.

När jag lyssnade på Magnus Perssons anförande, som var ganska långt, förvånades jag över något som han sade, vilket får mig att ställa en direkt fråga till honom: Ser inte socialdemokraterna att det i dag finns problem på bostadsmarknaden? Köer, svarta pengar, människor som indirekt tvingas till olagligheter för att lösa sin bostadssituation.

Vilka förslag är socialdemokraterna beredda att lägga fram för att vi skall kunna lösa alla dessa problem? Detta är problem som finns i andra delar av Europa, i de östliga delarna, problem som är ett resultat av för mycket förmynderi, byråkrati och politiska beslut.

Vi moderater har många förslag till förändringar av den anledningen att

mycket behöver förändras för att förbättra situationen på bostadsmarknaden och se till att människorna kan få en fungerande bostadsmarknad, en bostadsmarknad till fromma för framför allt medborgarna.

Prot. 1989/90:96
29 mars 1990

*Vissa anslag till
bostadsförsörjningen*

Anf. 54 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Magnus Persson tog upp en del saker om jag tänkte bemöta. Han hävdade bl.a. att det finns partier som vill bekämpa hyresgäströrelsen, att det kommer ständiga angrepp mot denna. Vad är det, Magnus Persson, för fel på tanken att de människor som bor i den fastighet som berörs av en ombyggnad skall få mer inflytande? Vad är det för fel på tanken att de människorna skall kunna vara med och skriva hyresgästintyg? Jag kan inte se det på annat sätt än att det är en politik som ligger nära inriktningen hos de människor som bor i fastigheterna. Det är en riktig politik, och jag tycker att också socialdemokraterna borde ta upp den.

Man skulle kunna lösa detta problem om man inom hyresgäströrelsen hade varit mer lyhörd mot de boende i de berörda fastigheterna. Men oftast har vi fått rapporter om att ombudsmännen inom hyresgäströrelsen kör över de boende, och det är något som vi i folkpartiet reagerar emot. Vi föreslår därför att man låter dem som bor i de berörda husen bestämma mera.

Magnus Persson sade också att ROT-programmet har varit mycket bra, att det bl.a. har inneburit att bygnadsarbetare har fått arbete under 80-talets mitt, något som enligt Magnus Persson var mycket viktigt. Jag vill inte bestrida att det är viktigt att vidta arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det skall göras. Men jag vill påpeka att det även finns en annan infallsvinkel när det gäller ROT-programmet. Man har inom detta program nämligen inte genomdrivit vad vi i folkpartiet vill beteckna som varsamma ombyggnader som ligger nära intressena hos de boende. Man kan säga att "ROT-maskinen" har gått fram på ett ganska brutalt sätt och kört över de boende. Man har gjort ombyggnader som är vad vi ibland kallar för lyxsaneringar.

Folkpartiet har reagerat mot detta, och vi har krävt ett mer varsamt ombyggnadsprogram. Också i fråga om detta är det viktigt att de boende har möjlighet att påverka sin boendesituation. Varför kan inte de boende själva få bestämma om de vill ha kvar sin köksinredning och annat i sin egen lägenhet? Varför kan de boende inte få ha ett starkt inflytande över dessa frågor? Vi menar att detta är viktigt.

Folkpartiet har ingen tilltro att man genom en mängd regleringar ständigt försöker åstadkomma olika saker. Vi menar att man skall lyssna mer till de boende.

Om vi tar ROT-programmet som exempel kan vi se att man där först körde igenom hela det väldiga programmet och lät maskinen gå. Detta gav upphov till protester och ett behov av enorma subventioner. Till slut insåg man att detta var fel, och på det följde det gigantiska tvärstoppet efter förra valet, då man lade om rodret och äntligen – men för sent! – insåg att det var fråga om ett program som skenade i väg och som åstadkom lyxsaneringar vilka drog på staten dyra subventioner.

Ärade ledamöter i kammaren! Sverige har faktiskt internationellt sett en relativt låg andel bostadsrätter. Vårt grannland Finland har en dubbelt så stor andel bostadsrätter. Många människor efterfrågar, Magnus Persson, bo-

stadsrätter och vill välja den formen av boende. Jag menar då att vi politiker skall bidra till att möjliggöra detta.

Om man ökar antalet bostadsrättslägenheter och på så sätt får mer jämvikt på marknaden kan man också få ned priserna på bostadsrätter, vilka ibland är oroväckande höga. En ökning av antalet bostadsrätter i de områden som nu har höga priser skulle verka som en dämpande faktor, och en jämvikt på marknaden kommer att medföra att priserna sjunker.

Jag vill också ta upp något som Magnus Persson inte nämnde, nämligen radonrisken. Jag tycker att det är oroväckande att socialdemokratiska politiker numera så sällan talar om radonrisken, ett av våra allra allvarligaste hälsoproblem. I slutet av 70-talet, när Eric Enlund var jordbruksminister, jagade Birgitta Dahl honom med krav på att ett radonsaneringsprogram skulle tas fram inom något år. Det lades under den borgerliga regeringens tid fram ett radonprogram, och Birgitta Dahl blev sedan miljöminister 1982. Efter detta har åren bara runnit iväg. Politiker från främst folkpartiet och centerpartiet har ständigt påpekat problemet, men åren bara glider iväg, och man hänvisar till olika utredningar.

Detta är ett stort hälsoproblem. Vi har en mycket senfärdig politik. Jag vill verkligen uppmana de socialdemokratiska riksdagsledamöterna att driva på regeringen för att få fram ett nytt saneringsprogram som är värt namnet och som sänker radonhalten i alla bostäder till högst 200 Bq/m³.

Anf. 55 JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Först har jag några kommentarer till Magnus Persson. Magnus Persson sade att jag inte hade några frågor till honom. Jag riktade mig kanske inte direkt med frågor till Magnus Persson, men jag skissade upp ett helt program för en inriktning av bostadspolitiken. Det gjorde jag naturligtvis med en förhoppning om att få en reaktion från Magnus Persson. Magnus Persson sade att låt oss tillsammans – övriga partier, dvs. alla partier utom moderaterna och folkpartiet – diskutera en framtida bostadspolitik. Det kanske var svaret. Det vore trevligt om svaret kunde bli något utförligare.

Det finns en fråga till som är naturlig att ställa efter de inlägg vi nu har fått höra från Magnus Persson och från folkpartiets Erling Bager. Vad drar Magnus Persson för slutsatser av det faktum att han själv säger att folkpartiet ligger helt på den moderata kanten när det gäller bostadspolitiken? Är inte det något oroväckande inför resultatet och konsekvenserna av uppgörelsen med detta folkparti när det gäller skatterna, och i förlängningen bostadsfinansieringen och bostadspolitiken?

Jag vill kommentera ytterligare en sak som Magnus Persson tog upp. Magnus Persson tog upp bruksvärdesystemet och, tycker jag, var litet väl oklar och sviktande i ett svar till moderaterna. Magnus Persson sade att han inte vill låsa sig för någonting när det gäller bruksvärdesystemet. Jag tycker att det är viktigt att vi hjälps åt att hålla stånd emot de moderata attackerna på bruksvärdesystemet. Det handlar nog trots allt om att försöka förbättra och förstärka det, om vi skall ha kvar en social bostadspolitik.

Till Erling Bager vill jag göra en kommentar när det gäller inflyttandet för dem som bor i hus som skall underhållas eller byggas om. Erling Bager drar slutsatser av några, som jag uppfattar det, undantagshändelser, där hyres-

gäster har blivit överkörda av hyresgästombudsmän när det gäller samrådet kring ombyggnader. Jag har varit hårt och varmt engagerad i dessa frågor i Stockholm. Jag vet att det har förekommit sådant här också, och jag vet att det har förekommit fall i Göteborg.

Som princip menar jag dock att det är viktigt att detta inflytande över den egna bostaden och det egna bostadsområdet bygger på den enskilde hyresgästens inflytande över den egna lägenheten. Det kan man förstärka, t.ex. genom att förstärka besittningsskyddet. Det är också viktigt att det gemensamma inflytandet får organiserade former och att hyresgästerna, de boende, kan få stöd av en organisation som har ett kunnande och en erfarenhet av lagstiftning och annat som hör till. Sedan måste naturligtvis demokratin inom organisationerna fås att fungera, men det är en kamp som medlemmarna i organisationen måste föra. Det gäller ju det demokratiska inflytandet i organisationer, vilka organisationer det än må vara.

Anf. 56 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag förklara för Agne Hansson vad jag menar med kommunernas roll. Det finns en rad reservationer där vi säger att detta är en kommunal fråga. Det gäller allt, från dessa lägenhetshotell. Det finns fyra, fem eller sex reservationer, där bl.a. centern är med. Det finns flera, om vilka vi tycker att detta inte är riksdagens bord. En fråga gäller exempelvis bostadsrätterna, vilket någon har varit inne på. Detta är vad jag menar med att man har en annan syn på det.

När det gäller bostadsbidraget till vissa hushåll utan barn kan jag bara konstatera att folkpartiet och moderaterna inte med ett ord nämner det. Jag frågade hur ni ser på detta och vilket svar ni ger till de deltidsarbetande som har det dåligt ställt och inte klarar sin hyra. Tyvärr klingar min frågeställning förgäves.

Problemet är självfallet kostnadsläget. Kostnadsläget är oroande. Det är ingen tvekan om att vi känner en stark oro inför detta.

Till Agne Hansson vill jag säga att vi naturligtvis tar vårt ansvar för att finansiera skatteöverenskommelsen. Agne Hansson nämnde här 27 miljarder. Jag har inte hört den siffran. Denna debatt får vi ta upp vid ett senare tillfälle.

Till Jan Sandberg kan jag bara säga att jag har betydligt fler åhörare på mina förstamajmöten än vad jag har när jag talar i kammaren. Det kan jag garantera. Jag är en ganska eftertraktad förstamajtalare, och det är jag stolt över.

Vad har då moderaterna för recept? Moderaternas förslag löser verkligen inga problem. Man talar om öststatsmodell, och så kommer man med citat. Professor Bo Södersten har tydligen blivit en kär gud hos moderaterna. Han citeras ofta från talarstolar. Låt mig bara säga att vi inte ställer upp bakom professor Bo Söderstens teorier och teser.

Jag bor i ett område, Jan Sandberg, som byggdes på 60-talet. Många av hyresgästerna i området möter jag t.ex. när jag går till affären och handlar. Jag vet att det finns problem, men jag vet att det också finns mycket som är bra i det bostadsbeståndet.

När det gäller artikeln i Expressen har jag ingen kommentar. Vilket råd

ger herr Sandberg – som har läst artikeln – till pensionärsparet? Vilket är ert recept och er modell?

Jag skall inte kommentera de barackliknande bostäderna så mycket. Det har sagts mig att det rör sig om bostäder på 42 m², med två rum och kök och en liten trädgårdstappa. Det är klart att ungdomar i princip skall ges likvärdiga bostäder. Vi har emellertid sagt att rätten till s.k. självbyggeri kan man acceptera under en viss tid för att öka antalet bostäder till ungdomar.

Erling Bager, det är klart att det har skett misstag. Självfallet har det skett misstag under den tid som ROT-programmet har förverkligats. Det är nog riktigt. Jag menar dock att det i princip blev ganska bra, och att fördelarna vägde över nackdelarna.

När det gäller hyresgäströrelsen vill jag bara säga att det självfallet skall vara ett gemensamt inflytande. Jag tycker dock att hyresgäströrelsen i de allra flesta fall tillvaratar de boendes intressen på ett bra sätt.

Sist men inte minst vill jag säga att det självfallet skall finnas både bostadsrätter och hyresrätter. Båda upplåtelseformerna har sina fördelar. Moderaterna och folkpartiet stirrar sig enligt min mening blinda på att bostadsrätternas antal skall öka på hyresrätternas bekostnad. Det vill vi inte vara med om.

Så till problemet med radonet, herr talman. I regeringskansliet pågår ett beredningsarbete. Turerna har varit många och det har rått stor oenighet. Hur hög radonhalt skall tillåtas? Vi förväntar oss att frågan kommer att redovisas i den aviserade propositionen om s.k. sjuka hus. Den skall behandlas i år, och då får vi tillfälle att återkomma i saken. Men vi är helt på det klara med att radon i bostäder utgör ett problem.

Till Jan Strömdahl vill jag säga att jag gjorde mig skyldig till en felsägning. Jag har förstått att det var fråga om en programförklaring. Skatteuppgörelsen står vi dock fast vid. Vi står också för vad vi har sagt om finansieringen.

I fråga om bruksvärdesystemet sade jag ungefär så här: Inom ramen för de nuvarande reglerna för detta system är det möjligt att man framdeles måste tänka sig vissa förändringar. Det går inte att vara statisk i sitt tänkande, utan det måste få ske förändringar under årens lopp.

Anf. 57 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i den här debatten, utan jag tittade faktiskt in i kammaren för att få veta om det skulle bli votering eller inte. Men just då fick jag höra Jan Sandbergs beskrivning av de ungdomsbostäder som jag har varit med om att ta initiativ till i Upplands Väsby. Jan Sandbergs beskrivning gjorde att jag blev kvar i kammaren och även begärde ordet.

Jan Sandberg beskrev dessa ungdomsbostäder som baracker utslängda vid motorvägen, liknande barnrikehus och undantagsstugor. Det var tur för Jan Sandberg att inte ungdomarna i Upplands Väsby hörde honom. Då hade de inte litat på hans iakttagelseförmåga eller på honom som politiker. Dessa ungdomar har förmånen att få bo i de bostäder som Jan Sandberg beskrev som rena slummen. De ligger i grupper om åtta till tolv stycken. Det är små röda parhus där varje lägenhet är på 42 m², som Magnus Persson nyss sade. De är på två rum och kök och har en liten trädgård. De är ungefär lika stora som de barnrikelägenheter som på sin tid var avsedda för hela familjer.

Ungdomarna trivs i dessa lägenheter. Ingenting tyder på att det skulle fin-

nas en opinion liknande den som Jan Sandberg här gav uttryck för. Folk i Väsby, grannar till dessa ungdomar och andra tycker att dessa små, röda stugbyar faktiskt är ganska trevliga inslag i miljön. De ligger inte närmare motorvägen än en del andra bostäder i Väsby och annorstädes.

De egentligen enda som är kritiska och muttrar om dessa bostäder samt har gjort det ända sedan vi tog initiativet till dem är moderater. Märk väl, det är inte moderaterna i Upplands Väsby, som vet vad det handlar om, utan det är moderater som bor längre bort. De tror att de kan smutskasta detta socialdemokratiska initiativ vars syfte varit att uppfylla ungdomars berättigade krav på både bra och billiga bostäder. Moderaterna tycks passa på att framföra sin kritik vid tillfällen då de som besitter fakta i målet inte är närvarande. Jag har hört det här tidigare.

Låt mig ge Jan Sandberg ett råd. Gör någonting i stället för att smutskasta bra initiativ! Gör någonting som kan bidra till att ungdomar får bra och billiga bostäder! Lita inte till att marknadens krafter kan klara det, speciellt inte i Stockholmsregionen med kostnadsutvecklingen där. Marknaden har visat att den faktiskt inte klarar av att lösa detta problem. Marknaden bryr sig bara om de ungdomar som har pengar, och det har inte alla ungdomar i Upplands Väsby. Det har för övrigt inte alla ungdomar i någon annan kommun heller. Därför är det nödvändigt att ta initiativ som gör att ungdomars berättigade krav på egen bostad också kan uppfyllas. Det gäller även för de ungdomar som inte har en tjock plånbok.

Anf. 58 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Vi har en fått en klarare distinktion på ordet centralisering. Den tycks vara att vi har krävt att staten inte skall lägga sig i Stockholmsproblemen. Vi anser att problemen här är så allvarliga att en ansvarig bostadspolitik på central nivå inte kan bortse från dem. Vi måste forma en bostadspolitik som ger kommunerna förutsättningar att tillgodose behovet av bostäder. Det övergripande målet måste naturligtvis vara att vi för en ekonomisk politik som gör att kostnaderna inte springer i höjden som de gör i dag. Vidare måste vi föra en regionalpolitik och en politik för regional balans som minskar trycket på bostadsmarknaden.

I denna krissituation anser vi, som vi också påpekar i en av våra reservationer, att staten måste inventera sitt markinnehav i regionen för att se om det finns möjligheter för kommunerna att bygga bostäder på denna mark. Det kan också finnas andra åtgärder att vidta som regeringen tillsammans med kommunerna bör kunna resonera om. Syftet skall vara att få fram fler bostäder. Det kan också gälla att göra bostäder, som i dag fungerar som övernattningsbostäder, tillgängliga för människor. Vidare handlar det om att minska trycket på kontoriserings- i stadskärnan för att i stället få fram lägenheter. Vi pekar alltså på en rad åtgärder som kan vidtas. Det är dock inte fråga om att staten skall styra och ta över ansvaret från kommunerna.

I den förda debatten har man försökt beskriva den sociala bostadspolitiken som förbehållen socialdemokraterna och vpk. Möjligen har centern och miljöpartiet fått vara med ibland. All moderat bostadspolitik har varit fullkomligt förkastlig, har det sagts. Men sanningen ligger kanske någonstans

mitt emellan. Dagens bostadssituation är nog inget att slå sig för bröstet för. Ansvaret för den förda politiken har jag lagt fast i mitt anförande.

Det finns faktiskt förslag från moderata samlingspartiet som är intressanta. Jag kan gärna stryka under att alla deras förslag inte är det. Det finns dock inslag som vi tycker är riktiga. Det gäller exempelvis den valfrihet och den äganderätt som de talar om.

Utgångspunkten är att skapa grundtrygghet för alla och att alla skall ha rätt till en bostad. Det är utifrån den grunden som vi lägger fram våra förslag. Ibland vinner de anslutning, ibland inte. Den politiken tänker vi fortsätta med. Det är en mix som vi tror är ganska bra för de boende.

Anf. 59 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag fick i ett tidigare inlägg av Magnus Persson några frågor som jag tänkte svara på.

När det gäller neutraliteten mellan olika boendeformer, så är det ju inte på det viset som det framskyntar när man lyssnar på Magnus Persson, nämligen att det i stort sett råder neutralitet och att boverket just nu ser över alla dessa frågor. Det har ju länge stått klart att just äganderätten som upplåtelseform har motarbetats på alla tänkbara sätt: ränteavdragsbegränsningar och speciella och särskilda regler vad gäller bostadsfinansiering för just äganderättsbostäder jämförda med andra bostäder. Det finns slående exempel på resultatet.

Man har studerat bostadsområden som har bebyggts med helt identiska grupphus, där det ena grupphuset är upplåtet med hyresrätt och det andra, som har samma produktionskostnader, är upplåtet med äganderätt. Det visar sig att äganderättsupplåtelse är, lågt räknat, mer än 1 500 kr. dyrare per månad! Detta visar den stora skillnaden i neutraliteten. Det är inte för inte som nio grupphus av tio upplåts på andra villkor än med äganderätt. Det är en medveten politisk styrning från socialdemokratiskt håll som har fått dessa effekter.

En kommentar till diskussionen om att vi moderater inte ställer upp bakom bostadsbidrag till hushåll utan barn: Vi tycker att vi i stället skall försöka hitta ett system – inte minst ett skattepolitiskt system – som gör att människor i så stor utsträckning som möjligt skall kunna leva på sin lön utan att behöva bidrag. Det var ju inte för så länge sedan som det här speciella bidraget infördes. Men det behövdes senare, därför att man ökade inkomstskatten och ökade det totala skattetrycket så pass mycket att just denna grupp människor fick det ännu svårare ekonomiskt.

Vi moderater vill sänka skatten för alla. Det är extra viktigt att säga detta när man känner till vilka effekterna kommer att bli av det förslag som socialdemokraterna kommer att lägga fram beträffande den stora skatteomläggningen. Det är just de deltidsarbetande som kommer att få de största problemen i och med att skattetrycket totalt för deras del kommer att öka.

Om jag kan säga något till pensionärsparet som har litet svårt att förstå diskussionen om en social bostadspolitik när de tvingas söka socialbidrag och leva på existensminimum enbart därför att de har bytt bostad så skulle det vara: Vi moderater har krävt att systemet med reavinstantbeskattningen skall ändras, och vi har krävt detta länge. Dessvärre har socialdemokraterna sagt

nej, och vi har därför inte kunnat genomföra någon förändring. Därför får pensionärsparet i dag söka socialbidrag. Till dem säger vi också: Man skall kunna leva på sin inkomst, och man skall inte behöva betala skatt – vilket dessa människor också gör – om man samtidigt uppbär bidrag.

Den sociala bostadspolitiken, slutligen, med anledning av Magnus Perssons inlägg. Ja, vad är det för social bostadspolitik som förs? Det undrar man när man läser Expressens artikel om pensionärsparet som tvingas söka socialbidrag – som har gjort rätt för sig hela sitt liv, betalat skatt och utöver detta har betalat in premier för pensioner – och som får uppleva det som de nu gör bara därför att de bytt bostad. Vad är det för social bostadspolitik, undrar de 620 000 i bostadskön, som socialdemokraterna för? Vad är det för socialt i en bostadspolitik som gör att det blir ännu fler som blir bidragsberoende?

Apropå Magnus Perssons inlägg skulle jag vilja avsluta med att än en gång citera Svenska akademiens ordlista. Först vill jag påstå att den s.k. sociala bostadspolitiken de facto i många fall har gett en asocial bostadsmarknad. Svenska akademiens ordlista säger nämligen att ordet asocial betyder samhällsoduglig. Jag vill påstå att den bostadsmarknad vi har i dag, med alla de inslag som är ett resultat av den förda politiken, är en samhällsoduglig bostadsmarknad.

Vad gäller Eva Johansson och ungdomsbostäderna vill jag säga att jag förstår att ungdomarna gärna vill bo i de här bostäderna, därför att det är de enda bostäder som står till buds! Men jag undrar om Eva Johansson tycker att det är rimligt att även andra grupper i Upplands Väsby skall placeras i speciella "lägre medelålders-bostäder" med skylt utanför eller i "ensamstående kvinno-bostäder" i ett speciellt område med skylt utanför. Det är detta jag vänder mig emot, alltså att människor tvingas in i dessa särlösningar för vissa typer av människor.

Så fick jag också reda på att det inte är nog med att de tvingas bo i en viss typ av bostäder – de här ungdomarna som är myndiga människor får inte heller rätten till ett förstahandskontrakt, vilket är det naturliga om man flyttar in i en nybyggd hyresbostad. Bostäderna upplåts med speciella ungdomskontrakt som innebär att myndiga människor, visserligen inom en viss ålderskategori, inte ges samma rättigheter som andra.

Orsaken till att man har problem med ungdomar på bostadsmarknaden är att man har fattat politiska, centraldirigerade beslut om lägenhetsfördelning där man inte har velat bygga smålägenheter, att man har haft system som lett till att man genom lägenhetssammanslagningar har gjort sig av med över 185 000 smålägenheter – att ställas i relation till de drygt 130 000 ungdomar som står i bostadskön i dag.

Eva Johansson sade till mig: Gör någonting, då! Klaga inte bara på oss!

Jag skall med varm hand överrätta en rapport som jag skrivit och som heter Ungdomars bostadsproblem kan lösas. I den förs mer än tio konkreta förslag fram som, om man genomförde dem, skulle lösa ungdomarnas bostadsproblem.

(forts. 15 §).

13 § Ajournering för middagsuppehåll

Kammaren beslöt kl. 17.55 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

14 § Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av förste vice tal-
mannen.

15 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen

(forts. bostadsutskottets betänkande BoU13)

Anf. 60 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag skall försöka begränsa mitt anförande, eftersom debatten har dragit ut på tiden.

Först vill jag kommentera inflytandet för Hyresgästföreningen kontra de boende i en fastighet. Jan Strömdahl, vpk, kommenterade tidigare mitt anförande. Jag tänkte säga till honom, om han nu hör mig på intern-TV:n eller internradion, att det är riktigt att hyresgäströrelsen skulle kunna klara detta själv genom att låta de människor som bor i den fastighet som berörs av en åtgärd få ökat inflytande. Men hittills har hyresgäströrelsen inte levt upp till detta, och det har skapat sådana komplikationer att vi från folkpartiet kräver i motion och reservationer att de boende i den fastighet som berörs av en stadsplaneändring, en renovering, ROT-program, osv. själva skall få vara med och avgöra hur detta skall gå till.

Fru talman! Jag vill sedan något kommentera det som Magnus Persson tog upp tidigare. Han är en ivrig säljare av regeringens bostadspolitik. Detta kan inte alltid vara så lätt. Jag föreställer mig att det måste vara jobbigt. Ibland är det fråga om stora kast – bostadsregleringar, subventioner och sedan kör man så att säga ut ett program, t.ex. ROT-programmet, som innebär lyxsaneringar. Sedan blir det tvärstopp. Jag vill gärna ge Magnus Persson ett erkännande för att han med energi och iver genomför ett balansnummer som faktiskt kräver stor energi. Och det lägger han ned stor möda på. Men i den sakpolitiska delen är det kanske inte cirkusnummer som man skall diskutera, utan det är innehållet i politiken. Jag noterade då att Magnus Persson sade att det har skett en hel del misstag i fråga om ROT-programmet, t.ex. när det gäller varsam ombyggnad och att man ibland har gått för långt. Jag noterar med tacksamhet det som han sade med tacksamhet.

Sedan talade Magnus Persson om bostadsrätter och sade att de utgör ett viktigt inslag. Men varför motarbetar socialdemokraterna då så ofta det som har med bostadsrätter att göra? När de kommunala bolagen i Malmö ville sälja ut lägenheter slog socialdemokraterna till direkt, både i regeringen och i riksdagen, och bestämde att statsbidragen inte skulle få vara kvar på lånen för dessa fastigheter om hyresgästerna köpte fastigheten. Socialdemokraterna satte stopp för försäljningen i Malmö.

Varför diskriminerar socialdemokraterna Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralförbund i förhållande till Riksbyggen och HSB?

Magnus Persson ställde en fråga om bostadsbidragen och de ensamstående med anledning av en reservation som folkpartiet har fogat till betänkandet. Jag har inte kommenterat detta tidigare. Men i del 2 av skatteuppgörelsen ingår även bostadsbidragen. Vi får väl se, Magnus Persson, vad man kommer fram till och vem som har störst inflytande vid utformningen av bostadsbidragen.

Jag kan avstå från ytterligare kommentarer med tanke på den sena timmen.

Anf. 61 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Jag vill till Jan Sandberg, moderaternas företrädare, säga att det i framtiden självfallet kommer att finnas både äganderätt, hyresrätt och bostadsrätt. Jag skall inte trötta Jan Sandberg alltför mycket, men vad vill moderaterna göra i avvaktan på ett skatteförslag?

Fru talman! Att säga att vi har en asocial bostadsmarknad är att gå litet för långt. Vi kommer naturligtvis inte att välja vare sig öststatsmodellen eller Bo Söderstens modell, utan det gäller att vi lägger fram förslag till en framtida bostadspolitik som vi kan få så stor uppslutning som möjligt kring. Men vi är självfallet inte beredda att kompromissa bort den sociala bostadspolitiken.

Till Erling Bager vill jag säga att om man är en bra försäljare har man ju alltid avsalu för sin vara. Det tycker jag att vi har haft under årens lopp, och det tycker jag att vi alltjämt har.

Beträffande ROT-programmet vill jag säga följande. Det är klart att det gjordes vissa misstag. Det tycker jag att man skall vara ärlig och säga. Men i stort sett övervägde ändå fördelarna med ROT-programmet.

Till sist, men inte minst, vill jag nämna Malmö och andra orter. Vad vi socialdemokrater reagerar och vänder oss mot är om bostadsrätter skall tillskapas på hyresrätternas bekostnad. Vi vill se en framtida bostadspolitik där både hyresrätter, bostadsrätter och egna hem finns och där byggandet och kunnandet är mer ekologiskt. Men låt oss, fru talman, föra denna debatt vid ett senare tillfälle.

Jag tycker att vi har haft en hygglig debatt. Jag tackar mina meddebattörer. Vi får nu gå vidare, och vi möts förhoppningsvis fredagen den 8 juni i en ny bostadspolitisk debatt.

Anf. 62 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag har sagt att Magnus Persson har varit en ivrig säljare, och jag tycker att han lägger ned stor energi på att vara det. Men försäljningen har väl inte gått så bra under de senaste åren.

Jag vill emellertid återgå till sakfrågan. Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralförbund diskrimineras i förhållande till HSB och Riksbyggen. Det innebär ett hårt slag mot dem som önskar en bostadsrätt när regeringen föreslår en lagändring som skall förhindra att de lån som kommunala bolag har

skall kunna övertas av hyresgästerna. Jag tycker att det vore fint om socialdemokraterna kunde sluta med att driva en sådan politik.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 mars.)

16 § Anslag till allmänna samlingslokaler

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1989/90:BoU14 Anslag till allmänna samlingslokaler (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 63 JAN SANDBERG (m):

Fru talman! Vi moderater har i ett antal reservationer i detta betänkande fört fram vår syn på statligt stöd till allmänna samlingslokaler. Vår uppfattning är att stödet med fördel kan avvecklas, och vi föreslår att detta sker fr.o.m. den 1 juli innevarande år.

Det är många skäl som talar för en avveckling av det statliga stödet på detta område.

De allmänna samlingslokalerna har ända sedan 1940-talet fått statligt ekonomiskt stöd. Åtskilliga miljoner har därigenom under årens lopp utbetalats. Vi känner också till att frågan om byggande av Folkets hus i olika delar av landet ofta har väckt kraftig och i många fall berättigad kritik mot nybyggnadsprojekt.

Självfallet finns det på vissa orter en stor efterfrågan på samlingslokaler, men den allmänna situationen är att frågan om samlingslokaler inte är något stort problem.

På ett område anser vi dock att ett statligt bidrag skall utgå till samlingslokaler. Det gäller det viktiga arbetet med att handikappanpassa lokalerna. Därför yrkar vi moderater bifall till förslaget i denna del, även när det gäller höjningen av bidragsbeloppet från 100 000 kr. till 150 000 kr.

Fru talman! Det är enligt vår mening hög tid att övergå från nybyggande av samlingslokaler med statligt stöd till ett mer effektivt utnyttjande av de redan befintliga lokalerna. Genom ett ökat samarbete mellan föreningar i samlingslokalsfrågan får man en förbättrad användning och ett effektivare utnyttjande av redan satsade och nysatsade medel. Vi anser däremot inte att man skall införa ytterligare, speciella stöd för samutnyttjande av lokaler. Det är inte heller enligt vår mening främst statens uppgift att med bidrag påverka denna utveckling.

På ett område anser vi dock att det finns fog för ett statsbidrag. Det gäller stöd till icke-statliga kulturlokaler. Vi har i reservation 8, tillsammans med folkpartiet, centern och miljöpartiet, föreslagit ett sådant speciellt stöd.

Det är samtidigt något förvånande att socialdemokraterna inte delar vår uppfattning på detta område. Det är nämligen ett i det närmaste enligt kulturutskott som delar denna uppfattning, vilket framkommer i det till betänkandet fogade yttrandet från kulturutskottet.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till de moderata reservationerna 1, 4, 6, 8, 9 och 10.

Prot. 1989/90:96
29 mars 1990

*Anslag till allmänna
samlingslokaler*

Anf. 64 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! Det är med särskild glädje folkpartiet i dag vill yrka bifall till bostadsutskottets hemställan i betänkande 14. Glädjen är att utskottet tillstyrkt yrkandet i partiets handikappmotion om en höjning av maximibeloppet för handikappanpassningsåtgärder utan samband med andra bidragsberättigade åtgärder. Beloppet höjs nu till 150 000 kr. mot tidigare 100 000 kr. Den ytterligare kostnaden genom denna höjning för budgetåret 1990/91 beräknas till 2 milj.kr., och det totala anslaget för bidrag till samlingslokaler har som en konsekvens höjts med detta belopp.

I takt med nybyggnation har allt fler lokaler blivit tillgängliga för handikappade. I de byggnormer som nu gäller för allt offentligt byggande värnar man om tillgänglighet för alla. Men det finns fortfarande kvar i vårt land fungerande, ofta trevliga, äldre lokaler som inte fått en tillfredsställande handikappanpassning. Bidragen har också i takt med byggkostnadsutvecklingen minskat i värde.

Boverket, som genom sin samlingslokaldelegation har hand om ansökningar och bidrag, har sett hur bidraget urholkats och föreslagit en höjning. Regeringen avvisade detta, men efter utskottets tillstyrkande av bl.a. folkpartiets motion kan riksdagen nu fatta ett beslut som gör det lättare för bl.a. många äldre att besöka olika samlingslokaler.

Det är ju inte bara för rullstolsburna eller gravt handikappade som hissar, ramper, större toaletterum, hörslingor etc. är välkomna. Vi blir allt fler äldre i samhället som kan ha nytta av dessa hjälpmedel. Men även yngre, t.ex. barnfamiljer, välkomnar en ramp eller en hiss.

Centern har även yrkat på stöd till handikappanpassning av andra lokaler än allmänna samlingslokaler. Det kan synas lika lovvärt som det förra bidraget men skulle troligen medföra mycket högre ekonomiska krav. Många av åtgärderna kan säkerligen genomföras inom ramen för sedvanlig långivning vid t.ex. ombyggnad.

Det kan naturligtvis alltid diskuteras hur mycket av samhällets resurser som skall läggas på sådant som stöd till allmänna samlingslokaler. Vi har i dag ett gott bestånd. Många har därtill bostäder av sådan storlek att man kan samla fler människor hos sig än tidigare. Kommunernas bidrag till samlingslokalerna är mångfalt större än statens, och samhällets totala kostnader är således inte oväsentliga.

Det klagas ofta i dag på bristande gemenskap mellan människor och att vi isolerar oss för mycket i våra hem. Det är kanske riktigt för många i den arbetsföra åldern som ibland har svårt att orka med så mycket mer än arbete och familj. Men för dessa och kanske även mer för de äldre och för ungdomen betyder lokaler för gemenskap mycket när det gäller att höja livskvaliteten. Att ha möjlighet att samlas är också viktigt för demokratin och för folkbildningen.

Många frivilliga insatser görs också för våra olika samlingslokaler. Inom rimliga bidragsramar bör vi därför även framöver värna om den tillgång i vårt samhälle som dessa lokaler utgör.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkande 14 utom i mom. 7, dvs. reservation 8. Vi stöder där en centermotion om ett väl motiverat bidrag till vissa icke-statliga kulturlokaler.

Anf. 65 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Som Ingrid Hasselström Nyvall sade spelar de allmänna samlingslokalerna en mycket viktig roll i samhället och är en tillgång för vårt samhälle. Genom att det finns allmänna samlingslokaler kan föreningslivet ges möjligheter att verka i ändamålsenliga lokaler. I samlingslokaler kan människor i ett bostadsområde eller en bygd samlas för att lösa gemensamma angelägenheter. Samlingslokalen är ofta också många gånger ett ställe för social gemenskap och kulturella upplevelser.

Bra samlingslokaler behövs över hela landet, såväl på landsbygden som i tätorterna. I samband med den s.k. landsbygdskampanjen, där folkrörelserna och myndigheterna arbetade gemensamt för att lägga grunden till framtida utvecklingsmöjligheter på landsbygden, belystes just samlingslokalerens betydelse i olika sammanhang.

Inom ramen för kampanjen "Hela Sverige skall leva" samlades över hela landet studiecirklar och utvecklingsgrupper för att diskutera landsbygd och dess framtid.

En bra samlingslokal är ofta en förutsättning för att större grupper skall kunna samlas och därmed en förutsättning för att många människor skall kunna delta i samhällsutvecklingen. Även för ett aktivt kulturliv spelar samlingslokalerna en viktig roll. Ett aktivt kulturliv betyder mycket för en orts utvecklingsmöjligheter. På väldigt många ställen har de lokala grupperna i landsbygdskampanjen kommit fram till att en av de resurser som behövs för en positiv utveckling just är en bra samlingslokal.

Det finns ett stort och väldokumenterat behov av nya samlingslokaler, samlingslokaler över huvud taget, liksom av upprustning och modernisering av befintliga lokaler. Vi från centerns sida står bakom idén med att samhället skall stödja föreningslivet och samlingslokalsorganisationerna. Vi har arbetat länge för detta. Vi har alltid i det sammanhanget fått uppslutning från socialdemokraterna och deras folkrörelsegränar i dessa frågor. Det är viktiga fundament för vår demokrati. Men vi har inte alltid haft ett brett stöd i kampanjen för dessa frågor. Jag noterar nu med viss tillfredsställelse att vår argumentation ändå i någon mån har gett resultat. Det har gjorts vällovliga uttalanden från talarstolen – Ingrid Hasselström Nyvall från folkpartiet. Vi kan notera att moderaterna på två punkter är beredda att tillstyrka förslaget om samhällsstöd på ett område där de alltid rakt och konsekvent har yrkat avslag under alla tidigare år. Det ser jag som en positiv framgång. Jag hoppas att denna framgång skall fortsätta så att vi kan stå samlade bakom dessa viktiga frågor om hur vi skall stödja just föreningslivet och fördjupa demokratin genom detta stöd.

Jag vet inte om denna numera välvilliga inställning kan bero på att en av dessa samlingslokalsägarorganisationer, nämligen Bygddegårdarnas riksförbund – som jag för några år sedan hade förmånen att vara förbundsordförande i – hade bjudit in de olika riksdagspartierna till en paneldebatt om hur

de såg på samlingslokalsorganisationerna och samlingslokalsverksamheten för framtiden och där förbundet ställde ganska tuffa frågor till partierna. Det har möjligen påverkat partiernas inställning, och i så fall vill jag ge min gamla förbundsorganisation en eloge för den insatsen. Det är viktigt för oss politiker att det finns aktiva folkrörelseorganisationer som gör det möjligt för oss och för andra partier och sammanslutningar att ha samlingslokaler att diskutera i, samlas i, umgås i, osv.

Det finns alltså ett stort behov dessa stöd. Tyvärr har de statliga anslagen till samlingslokaler urholkats kraftigt under de senaste åren, och det har lett till att väntetiden i dag för statligt stöd är uppemot sex år. Från det att man bestämmer sig för att skaffa en samlingslokal dröjer det alltså upp till sex år innan man kan komma i gång med byggnationen. Det är naturligtvis djupt olyckligt, eftersom planerna ofta bygger på en stor ideell arbetsinsats och ett stort personligt engagemang från ett antal människor. Intresset kanske minskar när man har svårt att se produkten och resultatet, och entusiasmen hinner svalna under den långa väntetiden.

Tyvärr måste jag konstatera att moderaterna i år, liksom tidigare, har en negativ inställning till de allmänna samlingslokalerna, genom att de föreslår att det direkta stödet till samlingslokalsbyggnation och ombyggnation skall avvecklas. Jag kan bara konstatera att moderaternas förslag kommer att vara förödande för svenskt förenings- och kulturliv om det skulle förverkligas. Som tur är, som jag sade tidigare, är moderaterna mycket isolerade i denna fråga. Det ser nu ut som om de vill bryta sig ur den isoleringen, och det hälsar jag än en gång med tillfredsställelse.

Fru talman! Jag tänker nu gå över till att kommentera de s.k. samnyttjandeprojekten. Samnyttjande innebär att samlingslokalen används tillsammans med andra verksamheter. Det kan t.ex. vara en skola, ett daghem, post eller distriktssköterskemottagning. På detta sätt kan ett väsentligt bättre utnyttjande uppnås av de investeringar som gjorts.

Det uppstår dock ett stort problem med de långa kötiderna när det gäller sådana samnyttjandeprojekt. Om ett projekt bygger på samarbete med t.ex. en kommun eller ett landsting kan man inte vänta i sex år innan bygget kommer i gång. Ofta förfaller då hela projektet.

Därför har vi från centerns sida föreslagit ett särskilt anslag för just samnyttjandeprojekt. Tyvärr har vi inte fått övriga partier med oss på detta. Att, som utskottsmajoriteten säger, prioritera samnyttjandeprojekt inom den befintliga kön i samlingslokalsdelegationen är inte att rekommendera. Det kan ju inte vara rimligt att ett projekt som inte innebär samnyttjande och som funnits i kön i fyra eller fem år helt plötsligt flyttas ner ytterligare därför att ett samnyttjandeprojekt kommer i gång.

Att människor med olika slag av handikapp skall ges möjlighet att delta i samhälls- och föreningslivet är en självklar ståndpunkt för de flesta av oss. Vi har här hört att flera har anslutit sig till den uppfattningen. Det är därför med stor tillfredsställelse som även jag säger att motionsyrkandena om höjt bidragstak för handikappanpassning har tillstyrkts av utskottet.

Det finns dock väsentligt mer att göra när det gäller handikappanpassning av samlingslokaler och föreningslokaler. Många föreningslokaler är inte handikappanpassade. Det innebär att vissa människor stängs ute från förenings-

verksamheten. Därför har vi från centern föreslagit att statsbidrag skall utgå även till detta ändamål.

Vi har också i vår motion föreslagit stöd till icke-statliga kulturlokaler. Det är viktigt, som vi framhåller i motionen, att samhället har ett grundläggande ansvar både för att kulturarvet förs vidare och för att sådana förutsättningar skapas att en bred och livaktig kulturverksamhet kan bedrivas över hela vårt land. Det stöd som i dag går till de lokalerna är otillräckligt. Vi har tagit fasta på utredningen om kultur i hela landet, som just förordar ett stöd med den inriktning som vi har föreslagit i vår motion, och vi har fått uppslutning kring det från folkpartiet och moderaterna.

Jag vill med det anförda yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5, 7 och 8 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 66 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill med anledning av Agne Hanssons anförande klarlägga några saker. Även vi moderater anser att samlingslokaler är en tillgång. Vi har olika uppfattning om i vilken utsträckning staten skall stödja den typen av lokaler.

Påståendet att vi från moderat sida skulle ha bytt uppfattning hux flux och gått med på centerns krav är inte helt riktigt. Vi har i flera år föreslagit att bidraget till handikappanpassning av samlingslokaler inte skall avvecklas. Det är alltså inte någon nyhet.

När det gäller stödet till icke-statliga kulturlokaler vill jag på intet sätt undervärdera eller förringa Agne Hanssons arbete som ordförande i Bygdegårdarnas riksförbund, men det är framför allt det yttrande som kulturutskottet lämnade till bostadsutskottet som för vår del har vägt mycket tungt när vi nu har ställt oss bakom kravet att även de icke-statliga kulturlokalerna skall få statsbidrag.

Anf. 67 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga till Agne Hansson att jag inte känner till att folkpartiet har varit emot stödet till samlingslokaler. Däremot har vi varit emot alltför stora och dyra byggen som har stått oanvända. Vi har också varit emot alltför kategoribetonade samlingslokaler. Vi tycker att alla skall kunna använda de olika lokalerna.

Anf. 68 KJELL DAHLSTRÖM (mp):

Fru talman! Vi har i miljöpartiet de gröna en avvaktande inställning till samlingslokalstödet i framtiden, men tills vidare föreslår vi inga särskilda förändringar annat än den höjda bidragsram för handikappanpassning som även utskottsmajoriteten stöder. Vi stöder även handikappanpassning av andra än allmänna samlingslokaler enligt centerns förslag i reservation 2.

Vi stöder dessutom förslaget om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler. Centern och Agne Hansson skall alltså veta att det inte bara är centern och moderaterna som stöder det förslaget. Om även vpk kunde komma loss och stöda detta skulle det kanske få majoritet. Jag känner mycket väl till att vpk inte är så dogmatiskt ute i kommunerna utan t.ex. kan stödja kommunala kulturlokaler och ofta kan vara lyhörd för att stödja fria teatergruppers be-

hov. Jag skulle kunna se jazzklubben Stampen, som ligger bara ett stenkast härifrån, som en icke statlig kulturlokal. Den är så närbelägen att man kan smita in där medan kammaren gör sitt middagsuppehåll. Jag skulle mycket väl kunna tro att Jan Strömdahl skulle kunna stödja en sådan lokal, om den av någon anledning skulle hotas av nedläggning.

Pröt. 1989/90:96
29 mars 1990

Anslag till allmänna samlingslokaler

Anf. 69 NILS NORDH (s):

Fru talman! Vi behandlar i detta betänkande gamla segslitna frågor om stöd till samlingslokaler. Jag vill erinra om förra årets beslut i kammaren, då vi reformerade samlingslokalstödet så, att det mera än tidigare skulle gynna mindre och små samlingslokaler. Tidigare kunde ett mångmiljonprojekt ta i anspråk praktiskt taget hela anslaget, så att det inte tillkom mer än ett par lokaler. Vi införde också ytterligare en förutsättning för att det statliga stödet skulle beviljas, nämligen att kommunerna skulle lämna ett 30-procentigt bidrag till investeringskostnaden. Vi får inte glömma bort detta när vi talar om samhällets ansvar i detta sammanhang.

Fru talman! I detta betänkande gör utskottet två tillkännagivanden till regeringen. Utskottet ställer sig bakom förslag i en folkpartimotion om en ökning av maximibeloppet till handikappanpassningsåtgärder från 100 000 kr. till 150 000 kr. Skälet härtill är att det förekommit kostnadsfördyringar inom detta område under hela 80-talet medan bidraget har legat stilla. Maximibeloppet bör därför ökas till 150 000 kr., vilket, som fru Hasselström Nyvall sade, får till följd att också förslagsanslaget skall räknas upp med de 2 miljoner som är nödvändiga.

Till betänkandet är som vanligt fogade en del reservationer. Jag skall kommentera bara några av dessa.

Jag vill karakterisera den första reservationen som en gammal surdeg. Moderaterna vill inte ha något stöd till samlingslokalerna utan vill att det avvecklas den 1 juli 1990. De framför detta krav trots att de är medvetna om att väntetiden för de sökande är fem till sex år innan de hamnar först i kön. Jag tycker att det är litet underligt att man år efter år försöker avveckla det högst nödvändiga stödet till samlingslokaler.

I reservation 2 framför centern krav på handikappanpassning av andra lokaler än allmänna samlingslokaler. Ett motsvarande yrkande framfördes i det betänkande som behandlades förra året. Då liksom nu anförde utskottet att det är en angelägen uppgift att de offentliga lokalerna blir tillgängliga för alla människor. Detta synsätt har också kommit till uttryck i en rad åtgärder som onekligen har bidragit till en ökad tillgänglighet i dessa lokaler. Med hänvisning till de stora anspråk som totalt ställs på samlingslokalstödet anser sig utskottsmajoriteten dock inte nu vara beredd att utöka stödet till att omfatta bidrag också till dessa lokaler.

Också den tredje reservationen är en centerreservation. Där föreslås en inventering av befintliga lokaler och anläggningar för att man i framtiden bättre skall kunna planera handikappanpassningar av dessa lokaler. Självfallet delar vi motionärernas uppfattning att det skulle vara bra att få en sådan inventering, men vi tycker att detta är en uppgift för kommunerna, som de skall kunna utföra utan pekpinna från riksdagen.

I reservation 5 behandlas frågan om samnyttjande av samlingslokaler.

Den ansluter till den motion i samband med vilken utskottet gör sitt andra tillkännagivande. Vi tycker att samlingslokalsdelegationen nu måste börja främja ett samnyttjande av samlingslokaler när de lämnar sina bidrag. Som Agne Hansson uttryckte det är det inte rimligt att en kommun som har möjligheter att bygga exempelvis en barnstuga tillsammans med en allmän samlingslokal skall behöva vänta fem till sex år på bidrag till detta. Samlingslokalsdelegationen bör göra en prioritering av projekt av denna typ. Utskottet anser dock inte att vi har råd att totalt sett utöka kostnadsramen av detta skäl. Vi vill i stället att man avvaktar boendeservicedelegationens utvärdering, som kommer i slutet av detta år, för att se hur det statliga stödet skall kunna utformas i framtiden.

Reservation 8, slutligen, gäller stödet till vissa icke-statliga kulturlokaler. Vi har, som framhållits i betänkandet, inhämtat kulturutskottets syn på den här frågan, och kulturutskottet har avgivit ett yttrande som är fogat vid betänkandet. Vi delar i och för sig kulturutskottets bedömning beträffande behovet av stöd till den här typen av lokaler. Men den stora frågan är vilket ekonomiskt utrymme vi har för sådana statliga insatser. Tyvärr tvingas utskottet konstatera, inte bara i det här fallet utan också i många övriga fall, att väl motiverade krav måste stå tillbaka när vi gör våra prioriteringar. Redan nu ställs mycket stora krav från bostadssektorn på de medel som anslagits under bostadsdepartementets huvudtitel. Därför anser utskottsmajoriteten inte att utrymmet tillåter införande av ytterligare ett stöd för just dessa lokaler. Skulle utrymme finnas blir det naturligtvis återigen en prioriteringsfråga, och med de behov som finns på bostadssektorn i dag ser jag inga utvägar för en ytterligare ökning av stödet till de här lokalerna. Jag vill också i detta sammanhang peka på att kulturutskottet inom kort kommer att ta ställning till frågan om ett särskilt investeringsstöd för byggande av just dessa lokaler.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 14 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 70 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Nils Nordh att vi moderater ser positivt på de ändringar som gjordes i stödet till samlingslokaler och som innebär att man kommer ifrån många av de stora mångmiljonprojekten som jag nämnde i mitt inledningsanförande. Därutöver såg man till att dela det ekonomiska ansvaret med kommunerna, som enligt vår uppfattning är en mer naturlig part när det gäller stöd till allmänna samlingslokaler. Så där vill jag ge Nils Nordh ett positivt omdöme. Vi ville gå längre, men det som skedde var i alla fall ett steg i rätt riktning.

Vi vill inte ha det allmänna stödet till samtliga lokaler. Vi vill dock ha stöd, och det är på de områden som vi prioriterar. Från moderat sida prioriterar vi handikappanpassning av samlingslokaler och stöd till icke-statliga kulturlokaler.

Nils Nordh pratade mycket om prioritering mellan anslag och sade att fanns det pengar skulle man minsann satsa även på de icke-statliga kulturlokalerna, men jag undrar, och jag tror att många ute i landet också undrar:

Var finns logiken i att vilja stödja samlingslokaler allmänt men inte kulturlokaler?

Vi moderater har en prioritering här som vi anser logisk, och jag är övertygad om att väldigt många andra också anser att det är en logisk prioritering. Men vad är det för logik i socialdemokraternas prioritering, där man prioriterar ned kulturlokaler till förmån för allmänna samlingslokaler?

Anf. 71 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill gärna säga att socialdemokraterna i utskottet här har ställt sig välvilliga till mycket av de krav som förts fram i motionerna. Jag tycker att det är bra att vi har konstruktivt kunnat komma fram till de två tillkännagivandena – eller i varje fall till ett av dem, som jag ställer upp på helt, det som gäller att öka stödet till handikappanpassning av lokaler.

När det gäller samutnyttjandeprojekten tas nu ett första steg på vägen, och jag hoppas att vi en annan gång kan komma längre även där.

Sedan vill jag gärna säga att reformeringen av stödet förra gången, som vi gemensamt stod bakom, har medverkat till att det blivit en klar förbättring. Det tycker jag är bra.

Jag tycker också att samsynen har utvecklats. Jag noterar Jan Sandbergs konstaterande att det behövs samlingslokaler, och det ser jag positivt på. Vi gör från centern en något annan prioritering mellan de olika stödformerna än vad socialdemokraterna gör, men vi ser naturligtvis inte annorlunda på frågan om bostäder i förhållande till samlingslokaler. Vi menar att de pengar som satsats på bostadssektorn är ytterst angelägna, för där finns också stora behov.

Som sagt var: Fortfarande är det viktigt att gå framåt här för att på bästa sätt tillgodose behovet. Jag hoppas att det skall kunna vara möjligt även i fortsättningen.

Anf. 72 NILS NORDH (s) replik:

Fru talman! Mycket kort till Jan Sandberg: Anledningen till att vi inte kan i det här skedet stödja motionen rörande kulturlokalerna är att vi har för litet medel att röra oss med. Vi diskuterade här i kammaren för inte allt för länge sedan att vi står vid ett vägskafl, där vi måste väga för och emot hur vi skall ha det i den här rådande ekonomiska situationen. Vi måste inse realiteterna, och det tycker jag att utskottsmajoriteten har gjort i det här fallet.

Anf. 73 JAN STRÖMDAHL (vpk):

Fru talman! Jag hade inte anmält mig i förväg till talarlistan i det här ärendet, och det beror på att vi hade från vpk:s sida inga reservationer. Det betyder inte att vi i vpk inte är intresserade av frågan om allmänna samlingslokaler, utan vi tycker att det är viktigt att åstadkomma sådana, särskilt ute i bostadsområdena.

Vi var också mycket positiva till den förändring som skedde förra året, då man lade om stödet och ökade det för små lokaler, i förhållande till det tidigare stödet som mera gick till större lokaler.

Jag tog i alla fall ordet nu med anledning av Kjell Dahlströms påpekande. Han utnyttjade mycket påpassligt att han stötte på mig när jag ramlade ut

från Stampen under middagsrasten, dit jag gått för att få en litet annan atmosfär än den som råder här i huset och samla krafter för att fortsätta debatten.

Från vpk:s sida är vi positiva till ett stöd även för den typ av lokaler som det är fråga om i reservation 8. Vi har varit tveksamma till det på den grund som anförts av Nils Nordh, nämligen att det skulle bli trångt om utrymmet och man skulle konkurrera om medel som behövs som stöd till bostadsbyggandet i vid bemärkelse. Jag vill nu göra den utfästelsen att jag under nattens lopp skall undersöka möjligheterna för vår del att ställa upp på reservation 8. Resultatet kommer att visa sig vid omröstningen i morgon bitti.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 mars.)

17 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1989/90:101 Vissa kyrkliga frågor

1989/90:107 Godkännande av FN-konventionen om barnets rättigheter

1989/90:118 Tillsyn enligt djurskyddslagen, m.m.

1989/90:122 Inlösen av villkorslån till Broströms Rederi AB

1989/90:127 Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen m.m.

1989/90:128 Godkännande av ett avtal mellan den Europeiska ekonomiska gemenskapen, å ena sidan, och republiken Österrike, republiken Finland, republiken Island, konungariket Norge, konungariket Sverige och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om en procedur för informationsutbyte inom området tekniska föreskrifter

1989/90:129 Ett utvidgat knivförbud m.m.

1989/90:130 Bekämpning av vissa våldsdåd med internationell anknytning

1989/90:132 Vissa ändringar i omsorgslagstiftningen m.m.

Skrivelserna

1989/90:121 Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten

1989/90:131 Redovisning för fördelningen av medel från allmänna arvsfonden under budgetåret 1988/89

Motionerna

med anledning av prop. 1989/90:104 Undersökning av olyckor

1989/90:T46 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1989/90:T47 av Roy Ottosson m.fl. (mp)

1989/90:T48 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)

den 29 mars

1989/90:154 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om Cambodja:

En snar fredlig politisk lösning av konflikten i Cambodja är nödvändig. Planer finns att ordna demokratiska val i början av 1991.

De röda khmerernas folk mord efter Indokinakrigets slut sätter alltjämt djupa spår i det cambodjanska samhället. Garantier för att de ansvariga för folk mordet aldrig tillåts återvända till någon makt position är den viktigaste frågan för det cambodjanska folket. Internationella samfundet har ett ansvar för att detta inte sker och att verkningsfullt bistånd lämnas till folk mordets och krigets offer.

Det Demokratiska Kampuchea, där de röda khmererna har en avgörande makt position, måste berövas sitt säte i FN. Sverige bör agera för att Cambodjas FN-plats tills vidare blir vakant i avvaktan på att ett svenskt diplomatiskt erkännande kan ske av Cambodja.

Tusentals civila dör eller lemlästas av olika typer av trampminor som de röda khmererna ständigt placerar ut i olika delar av Cambodja. Syftet med dessa minor är främst att stympa utan att döda. Det är en viktig humanitär uppgift att oskadliggöra dessa minor. Det finns avancerad teknisk utrustning med vars hjälp detta skulle kunna ske. Den finns emellertid inte tillgänglig i Cambodja och det är angeläget att Sverige – eventuellt tillsammans med andra länder – bidrar till att sådan utrustning ställs till förfogande och att utbildningsinsatser görs för att Cambodja självt skall kunna hantera denna utrustning.

Med hänvisning till det anförda får jag ställa följande frågor till utrikesminister Sten Andersson:

1. Är regeringen beredd att ge Cambodja särskilt stöd för att oskadliggöra minor som utplacerats i olika delar av landet?
2. På vilket sätt är Sverige berett att för egen del och internationellt verka för att biståndet till Cambodja ökar?
3. Är regeringen beredd att verka för att Cambodjas plats i FN står vakant i avvaktan på att ett diplomatiskt erkännande kan ske?

1989/90:155 av *Ulla Tillander* (c) till kommunikationsministern om alternativen beträffande fast förbindelse över Öresund:

Valet av den fasta Öresundsförbindelsens utformning är en komplicerad teknisk fråga, men också i hög grad en miljöfråga med framtidsinriktning. Det är också en ekonomisk fråga. Men det är inte ekonomin eller tekniken som har varit orsaken till den långa diskussion som har pågått under decennier. Det är miljöaspekterna och det ökade miljömedvetandet som har dominerat debatten ju närmare ett beslut frågan har kommit.

Det beslut som Georg Andersson tycks vara beredd att fatta motiveras på ett sätt som i ett slag grovt förenklar frågan till att åter enbart gälla den ekonomiska sidan. Resonemanget har följande struktur. En fast Öresunds-förbindelse kan ha två olika utformningar, antingen bro eller tunnel. Endast broalternativet har villiga finansärer. Därför skall det bli en bro.

Georg Andersson uppfattar formodligen detta som en hyfsning av debatten. Det betänkliga är dock att han helt har tappat poängen, nämligen de miljömässiga konsekvenserna som oroar allt fler allt djupare. Av detta finns inte ett spår i kommunikationsministerns framställning. Därför är förenklingen otillständig.

Det som både retar och oroar är att Georg Andersson tycks ha fallit pladask för det utspel Curt Nicolin å sina uppdragsgivares vägnar gjorde häromdagen. Det bakomliggande motivet är önsketänkandet om en obegränsad bilutveckling, samtidigt som man väljer att bortse ifrån den satsning på järnvägens renässans som redan pågår i Europa och där regeringen fortfarande tycks tveka.

En järnvägstunnel skulle enligt min mening inte bara vara en bättre lösning med hänsyn till miljön. Den skulle dessutom representera ett välkommet tecken för framtiden, en markering som näringsliv och samhälle inte skulle vara sena att dra lärdom av. Det är just när bristen på sådana markeringar är så uppenbar som smarta kretsar utnyttjar tomrummet för att ställa ultimativa krav och regeringsföreträdare finner sig ställda inför fait accompli i en stor och för framtiden avgörande fråga där många människor har ett stort engagemang.

Med hänvisning till ovanstående vill jag till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Är kommunikationsministern beredd att bedöma Öresundsalternativen utifrån en mer övergripande helhetssyn där frågan om miljön får en större tyngd än hittills?

19 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 mars

1989/90:493 av *Per Gahrton* (mp) till utrikesministern om erkännande av Litauen som självständig stat:

Utvecklingen i Litauen blir alltmer alarmerande. Vid riksdagens utrikesdebatt uttrycktes från flera av de i utrikesnämnden representerade partierna att frågan om erkännande inte gäller "om", utan "när". Det sades också att Litauen inte hade begärt erkännande. Sedan dess har som bekant såväl Litauens parlament som dess president offentligt begärt erkännande; Litauens president har t.o.m. direkt kritiserat Sverige för passivitet. Det är uppenbart att folkrätten och Sveriges erkännandepprinciper mycket väl kan tolkas så att ett erkännande nu av Litauen är förenligt med bådadera. Att det behövs ett

mottryck utifrån mot stalinister och storryssar för att Gorbatsjov skall kunna gå fram balanserat och fredligt är uppenbart. Mot den bakgrunden vill jag fråga utrikesministern:

1. När avser regeringen att erkänna Litauen som självständig stat?
2. Är sovjetiskt erkännande av Litauen en förutsättning för svenskt erkännande av Litauen?
3. Vilka överenskommelser har gjorts med övriga partier i utrikesnämnden i samband med den enighet om att inte erkänna Litauen som rapporterats från nämndens sammanträden?

1989/90:494 av *Gösta Lyngå* (mp) till industriministern om en Öresundsbro's effekter på handeln i Malmö:

I det underlag som allmänhet och beslutsfattare har angående fasta Öresundsförbindelser, har effekterna på näringslivet behandlats ytterst summariskt. I SOU 1989:4 säger man helt sonika på s. 94 att den väntade ökningen av förbindelserna skulle innebära en viss fördel, ett ytterst kontroversiellt påstående, som endast kan göras på grundval av bristande underlag. Ett rimligt underlag borde exempelvis ha innehållit analyser av de effekter som anläggandet av jättelika stormarknader i Malmös utkanter skulle få på detaljhandeln i Malmö. Sådana analyser finns, men de tycks undanhållas allmän kändedom.

Jag vill fråga industriministern om föreliggande analyser om effekter på näringslivet i Malmöhus län av en eventuell fast Öresundsförbindelse kommer att ställas till allmänhetens och beslutsfattareshögskoleförordningens förfogande.

1989/90:495 av *Gösta Lyngå* (mp) till justitieministern om en Öresundsbro's effekter på narkotikasmuggling till Malmö:

I det underlag som allmänhet och beslutsfattare har angående fasta Öresundsförbindelser, har tullens möjligheter att stoppa en ökad narkotikasmuggling inte behandlats. Informella kontakter med tullen i Malmö har givit vid handen att problemen torde vara stora.

Jag vill fråga socialministern om hon över huvud taget gjort sig underrättad om dessa allvarliga problem, och om de kommer att tas i beaktande vid regeringens eventuella ställningstagande i brofrågan?

20 § Kammaren åtskildes kl. 19.48.

In fidem

GUNNAR GRENFORS

Innehållsförteckning

Torsdagen den 29 mars

1 §	Justering av protokoll	1
2 §	Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 §	Förnyad bordläggning	1
4 §	Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 28 mars	1
	Kulturutskottets betänkande KrU15	1
	Trafikutskottets betänkande TU18	2
	Trafikutskottets betänkande TU19	5
5 §	Statens telenämn.	6
	Trafikutskottets betänkande TU20	
	Beslut	6
6 §	Meddelande om samlad votering	6
7 §	Köp av persontrafik på järnväg	6
	Trafikutskottets betänkande TU17	
	Debatt	
	Sten Andersson i Malmö (m)	
	Rune Thorén (c)	
	Viola Claesson (vpk)	
	Roy Ottosson (mp)	
	Jarl Lander (s)	
	Kenth Skårvik (fp)	
	<i>Beslut fattades under 9 §</i>	
8 §	Trafiksäkerhet	25
	Trafikutskottets betänkande TU21	
	Debatt	
	Görel Bohlin (m)	
	Kenth Skårvik (fp)	
	Hugo Andersson (c)	
	Roy Ottosson (mp)	
	Sten-Ove Sundström (s)	
	<i>Beslut fattades under 9 §</i>	
9 §	Beslut	36
	Trafikutskottets betänkande TU17	36
	Trafikutskottets betänkande TU21	37
	Tredje vice talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)	
10 §	Vissa anslag til bostadsförsörjningen	38
	Bostadsutskottets betänkande BoU13	
	Debatt	
	Agne Hansson (c)	
	Jan Sandberg (m)	
	Erling Bager (fp)	

Jan Strömdahl (vpk)	
Kjell Dahlström (mp)	
Magnus Persson (s)	
(forts. 12 §)	
11 § Beslut om uppskjuten votering av kvällsärenden	64
12 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen	64
(forts. BoU13)	
Agne Hansson (c)	
Jan Sandberg (m)	
Erling Bager (fp)	
Jan Strömdahl (vpk)	
Magnus Persson (s)	
Eva Johansson (s)	
(forts. 15 §)	
13 § Ajournering för middagsuppehåll	74
14 § Återupptagna förhandlingar	74
15 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen	74
(forts. BoU13)	
Erling Bager (fp)	
Magnus Persson (s)	
<i>Beslut skulle fattas den 30 mars</i>	
16 § Anslag till allmänna samlingslokaler	76
Bostadsutskottets betänkande BoU14	
Debatt	
Jan Sandberg (m)	
Ingrid Hasselström Nyvall (fp)	
Agne Hansson (c)	
Kjell Dahlström (mp)	
Nils Nordh (s)	
Jan Strömdahl (vpk)	
<i>Beslut skulle fattas den 30 mars</i>	
17 § Bordläggning	84
18 § Meddelande om interpellationer	
1989/90:154 av Hans Göran Franck (s) om Cambodja	85
1989/90:155 av Ulla Tillander (c) om alternativen beträffande fast förbindelse över Öresund	85
19 § Meddelande om frågor	
1989/90:493 av Per Gahrton (mp) om erkännande av Litauen som självständig stat	86
1989/90:494 av Gösta Lyngå (mp) om en Öresundsbro's effekter på handeln i Malmö	87
1989/90:495 av Gösta Lyngå (mp) om en Öresundsbro's effekter på narkotikasmuggling till Malmö	87

